

กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

นางสาวกฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

THE COMMODIFICATION OF UBONRATCHATHANI CANDLE FESTIVAL

Miss Krittayaporn Tantiset

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา
จังหวัดอุบลราชธานี

โดย

นางสาวกฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ์

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. กุลลีนี มุทชากลิน

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชโยดม สรรพศรี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. นवलน้อย ตรีรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. กุลลีนี มุทชากลิน)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ : กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. (THE COMMODIFICATION OF UBONRATCHATHANI CANDLE FESTIVAL) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. กุลลณี มุทธาภลิน, 97 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2554 และศึกษากระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยการวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการ บทความ การสัมภาษณ์ผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียน รวมทั้งวิเคราะห์ถึงความแตกต่างของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้าและช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า

การวิเคราะห์ใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสำนักมาร์กซิสต์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการทำให้เป็นสินค้าโดยเฉพาะประเด็นการผันเปลี่ยนจากมูลค่าใช้สอย(Use value) มาเป็นมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange value) รวมไปถึงการนำแนวคิดการวิเคราะห์กระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าผ่านอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมตามทัศนะของอะดอร์โนและฮอร์เคอเมอร์ (Theodor Adonor –Max Horkheimer)

ผลการวิจัยพบว่า งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะแตกต่างกันใน 2 ช่วงคือ ในช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า การแห่เทียนเกิดจากความเชื่อความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อหวังผลในการถวายเทียนสร้างความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ระยะเวลาต่อมาเจ้าเมืองที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลางได้นำประเพณีแห่เทียนพรรษามาใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองตามแบบส่วนกลาง จนกระทั่งถึงช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้า มีกระบวนการต่างๆที่สลับซับซ้อนโดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามามีบทบาทสำคัญ เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ทั้งยังมีบุคคลและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำให้ประเพณีแห่เทียนกลายเป็นสินค้าผ่านการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต การสร้างมูลค่า และการบริโภค ภายใต้บริบทเงื่อนไขทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยม

กล่าวโดยสรุป งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้ถูกทำให้เปลี่ยนจากงานบุญหรือประเพณีระดับท้องถิ่นไปสู่การเป็นสินค้าวัฒนธรรมผ่านกระบวนการกลายเป็นสินค้าจากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับนานาชาติผ่านกระบวนการผลิต การสร้างความหมาย เพื่อสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอันนำมาสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5385252529 : MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEYWORDS: COMMODIFICATION

KRITTAYAPORN TANTISET: THE COMMODIFICATION OF
UBONRATCHATHANI CANDLE FESTIVAL. ADVISOR: PH.D. GULLINEE
MUTAKALIN, 97 pp.

This research studied the evolution of Ubonratchathani Candle Festival as well as the commodification process of this Candle Festival by using academic documents, articles and indepth interview of relevant persons such as festival's organizers, local savants, candle carvers and tourists. The research also analyzed the differences of the Candle Festival before and after the commodification process.

Marxian Economics and the cultural industry of Theodor Adonor and Max Horkheimer are used to analyze the converting of use value to exchange value through the commodification of Candle Festival.

The research found that the Candle Festival had traditionally been changed from the past during 2 contrasting periods; before and after the commoditization. In first period, people believed that offering the candles to temples in the Candle Festival bring merit and prosperity to them and their families. Later, the appointed governor used the Candle Festival as a tool to govern and control the regional province. In the second period, Tourism Authority of Thailand and relevant organizations got involved the process of the Candle festival commodified the festival through producing procedures, value creation and consumption under the social and economic conditions of capitalism.

In conclusion, Ubonratchathani Candle Festival had been changed from the merit making of local traditions to money making cultural commodity through the producing process and value creation which attracted both local and overseas tourists from local to international festival via commodification process. This could lead to the creation of economic value.

Field of Study: Political Economy

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จเสร็จสมบูรณ์จากความกรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจที่ดีจากบุคคลหลายๆท่าน ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.กมลสินี มุทธาภักดิน อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. นवलน้อย ตริรัตน์ ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ และอาจารย์ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆในการแก้ไขงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เสร็จสมบูรณ์และถูกต้องตรงประเด็นซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์เล่มแรกในชีวิตของข้าพเจ้า

ขอกราบขอบพระคุณ คุณตาประดับ ก้อนแก้ว ที่ให้ความรู้และข้อคิดต่างๆเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ท่านศิวะ แสงมณี อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ท่านยุพา ปานรอด ผู้อำนวยการ ททท. จังหวัดอุบลราชธานี ท่านประวิติ รัฐิธรมย์ อดีต รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี อาจารย์พิทักษ์ น้อยวงศ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต่อการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่คอยให้ความรู้ ให้ข้อคิดและประสบการณ์ที่ดีในช่วงชีวิตการศึกษาปริญญาโท ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พี่เก๋ พี่ต้อย พี่ๆ Pol Econ รุ่น 9 และรุ่น 10 ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้แง่คิดและมุมมองที่เป็นประโยชน์เสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมรุ่นชาวโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ชาวมหาวิทยาลัยกรุงเทพทุกคน มหาวิทยาลัยกรุงเทพเปรียบเสมือนเป็นสถาบันแห่งแรกที่สำคัญในชีวิตที่ทำให้ข้าพเจ้าสามารถเดินเข้าสู่รั้วสถาบันอันทรงเกียรติยิ่ง นามว่า “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

ขอกราบขอบพระคุณในความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด และคอยให้กำลังใจที่ดีจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว พ.ต.อ. พิจิตร- นางอรุณี ตันติเศรษฐี พี่สาว และน้องชายสุดที่รัก ตลอดจน ครอบครัววงศ์วรรณ และครอบครัวรัฐิธรมย์ ญาติพี่น้องทุกคนซึ่งเป็นครอบครัวอันเป็นที่รัก ที่เป็นเหมือนรั้วแห่งความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและคอยให้กำลังใจเป็นแรงผลักดันที่ดีทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และทำให้ผู้วิจัยรู้สึกเข้มแข็งและเติบโตขึ้นจนสามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆได้อย่างภาคภูมิใจได้อีกครั้งและเพราะความรักความเข้าใจของทุกคน เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ขอขอบพระคุณอย่างสุดหัวใจที่ทุกคนมีส่วนสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์.....

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 วิธีการศึกษา.....	4
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.7 โครงสร้างการนำเสนอ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองมาร์กซิสต์	7
2.1.1 สินค้าในแนวคิดแบบมาร์กซิสต์.....	10
2.2 กระบวนการทำให้กลายเป็นสินค้า (Commodification).....	11
2.2.1 ความหมายของสินค้าวัฒนธรรม.....	12
2.2.2 การวิเคราะห์อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม.....	14
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นสินค้าในแง่มุมต่างๆ.....	17
2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ศิลปะการทำเทียน รูปแบบการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.1ระเบียบวิธีวิจัย.....	22
3.2 การตรวจสอบข้อมูล	23
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
3.4 การนำเสนอข้อมูล	24

บทที่ 4 วิวัฒนาการประเพณีแห่เทียนเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี.....	25
4.1 วิวัฒนาการประเพณีแห่เทียนเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี.....	27
4.1.1 ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก	27
4.1.2 ยุคการปกครองโดยส่วนกลาง	36
4.1.3 ยุคปัจจุบันงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	44
4.2 ลักษณะของเทียนพรรษาพระราชทานจังหวัดอุบลราชธานี.....	48
4.3 ลักษณะของเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	49
4.3.1 วิธีการทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก และวิธีการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์	50
4.4 ลักษณะเทียนโบราณในแบบต่างๆของจังหวัดอุบลราชธานี.....	53
4.5 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี.....	54
บทที่ 5 กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี	56
5.1 การวิเคราะห์ช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า.....	56
5.1.1 ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก	56
5.1.2 ยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลาง.....	59
5.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเพณีแห่เทียนในช่วงก่อนการที่ประเพณีแห่เทียนพรรษา จะกลายเป็นสินค้า.....	65
5.2 การวิเคราะห์ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า.....	68
5.2.1 การวิเคราะห์ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น	68
ช่วงปี พ.ศ. 2520-2540	68
5.2.2 ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ	71
ช่วงปี พ.ศ.2541-2554.....	71
5.2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเพณีแห่เทียนในช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็น สินค้า.....	77
ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้า จากการศึกษา ตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้.....	77
5.3 การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัด อุบลราชธานี.....	80

5.3.1 กระบวนการผลิต.....	83
5.3.2 การบริโภค.....	85
5.3.2.1 การสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากประเพณีแห่เทียนพรรษา	86
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	90
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	90
6.2 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	93
6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย.....	93
รายการอ้างอิง.....	94
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	97

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบลักษณะคุณสมบัติของซีฟู้ดแท้และซีฟู้ดเทียม	49
ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆ ของช่วงก่อนที่ ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า	66
ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆ ของประเพณี	78
ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆของช่วงก่อนที่ประเพณี แห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้าและช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า	81

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการผลิต การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์... 16

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการผลิต การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์ 83

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมัยก่อนผู้คนดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายมีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีความเป็นอยู่โดยอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก มีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้คงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาโลกภายนอกมีการผูกพันภายในสูง ครอบครัวที่ติดผ่านการเป็นสมาชิกของชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิตหัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรมคือทอผ้าและปลูกข้าวในครัวเรือนเดียวกัน และมีความเชื่อร่วมกันคือนับถือผีปู่ย่าตายายเดียวกันของหมู่บ้าน นับญาติและทำกิจกรรมร่วมกัน ยังไม่มีการแบ่งชนชั้น ความสัมพันธ์ทางการผลิต มีลักษณะคล้ายชุมชนสังคมนิยมบุพกาล เป็นชุมชนขนาดเล็กที่สมาชิกต่างเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ชุมชนมีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ หารอาหารโดยตรงจากธรรมชาติ ต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เพราะเครื่องมือการผลิตเป็นแบบโบราณ ผลิตได้เพียงเพื่อยังชีพ แทบไม่เหลือส่วนเกิน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2553)

ปัจจุบันสังคมภายใต้ระบบทุนนิยมได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนและความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆผ่านระบบตลาดที่เกิดการแลกเปลี่ยนกับเงินตราทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจพอเพียงชีพไปสู่ระบบทุนนิยม ซึ่งไม่ใช่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าแต่เป็นการสะสมทุนจากการผลิตและการค้าขายสินค้าเกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบันผลผลิตที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกชนิดได้แปรสภาพไปเป็นสินค้าแม้กระทั่งประเพณีและวัฒนธรรมก็ถูกแปรเปลี่ยนกลายเป็นสินค้าหรือบริการ เกิดเป็นช่องทางในการสร้างผลกำไรจากสิ่งเหล่านั้นมากขึ้นกล่าวคือ ความต้องการในตัวสินค้ารวมถึงรสนิยมต่างๆที่เกิดการผันแปรไปตามแรงกระตุ้นของผู้ผลิต จนเกิดสภาวะสินค้านั้นตลาดมากเกินความต้องการ เกิดเป็นวิกฤตเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมไม่เว้นแม้แต่วัฒนธรรมที่เกิดการแปรเปลี่ยนตามโลกของทุนนิยม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสิ่งต่างๆรอบตัวเราทั้งสินค้าหรือบริการต่างๆ แม้กระทั่งวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่เคยเป็นแบบแผนปฏิบัติและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่ของชุมชนนั้น กลับกลายเป็นเป็นเรื่องของการค้าขายและการแลกเปลี่ยนที่หนีไม่พ้นจากการแปรเปลี่ยนไปตามโลกของระบบทุนนิยม รวมถึงกฎกติกาในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมที่ระบบทุนนิยมได้เข้ามามีอิทธิพลทำให้วัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดมาอย่างช้านานในสังคมหนึ่งๆ เลื่อนหายไปหรืออาจถูกปรับเปลี่ยนให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตไปตามวิถีสังคมแห่งการบริโภค หรือการอาศัยเอาวัฒนธรรมเหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในเชิงพาณิชย์เพื่อผลประโยชน์ของผู้คนไม่กี่กลุ่ม เช่นการทำให้ประเพณีที่เคยเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและผู้คนในการผลิตพิธีกรรมตาม

ประเพณีต่างๆได้กลายเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวที่รับใช้นายทุนหรือใครก็ตามที่พยายามจะหาผลประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536)

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ผู้คนต่างยึดถือประเพณี ความเชื่อ ทัศนคติ และวัฒนธรรมต่างๆมากมายที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ดังนั้นจึงเป็นแหล่งรวมของ คนชนชั้นหลากหลายวัฒนธรรมที่ตั้งถิ่นฐานสอดแทรกผสมผสานกันอย่างกลมกลืน แม้ชาวอีสานจะ ประกอบไปด้วยกลุ่มชนหลายๆเผ่าที่มีวัฒนธรรมและจารีตเฉพาะกลุ่มของตน แต่การที่ชาวอีสานอยู่ใน บ้านหลอมของวัฒนธรรมร่วมกันคือ “ฮีดบ้านคองเมือง และฮีดสิบสองคองสิบสี่” นั้นเป็นการสร้างความเชื่อและวัฒนธรรมอันดีงามที่หล่อรวมชาวอีสานตลอดมาอุปกับเป็นสังคมแห่ง พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะทำอะไรต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ความเชื่อ จารีต และประเพณี พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการดำเนินชีวิตนับแต่ครั้งอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

เช่นเดียวกับชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วน ใหญ่เห็นได้จากที่จังหวัดอุบลราชธานีมีวัดเป็นจำนวนมากและมีความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม ที่มีชื่อเสียงงดงาม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งที่เป็นสถานที่ วัตถุประสงค์ และกิจกรรม ที่สืบเนื่องจากรวมวัฒนธรรมประเพณีสิ่งหนึ่งในจำนวนนั้นได้แก่ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาดังปรากฏ ในคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานีที่ว่า

“เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่น ไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์”

เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีมีรวงผึ้งจำนวนมากและได้ชื่อว่าเป็นเมือง “ดงอูผึ้ง” ชาวอุบลจึงคิดทำเทียนขี้ผึ้ง โดยมีจุดมุ่งหมายในการถวายเทียนตามความเชื่อในเรื่องขี้ผึ้งที่มี มาแต่ครั้งพุทธกาลดังนิทานชาดกในธรรมบทเรื่องวานรถวายรวงผึ้งแด่พระพุทธองค์ที่ป่าชายเมือง โกสัมพี ทำให้วานรได้รับผลานิสงส์ได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีนางอัปสรนับพันเป็นบริวารซึ่งคน โบราณเชื่อกันมากจากคำบอกเล่าที่บอกต่อกันมาโดยอานิสงส์ของการถวายเทียนนั้นคือ หากมิได้ เกิดในสรวงสวรรค์ถ้าเกิดในโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบประดุจดังแสง เทียนอันสว่างไสวเฉกเช่นพระอรุณฤๅษะในสมัยพุทธกาล

ช่วงแรกยังไม่มีประเพณีหล่อเทียนหรือประเพณีแห่เทียนเหมือนใน ปัจจุบันเพียงแต่ชาวบ้านรู้จักที่จะทำเทียนจากขี้ผึ้งเพื่อนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์เป็นการให้แสงสว่าง เป็นทานในวันเข้าพรรษา(วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8) และให้พระภิกษุสงฆ์ใช้แสงสว่างจากเทียนขี้ผึ้งใน การศึกษาพระธรรมในยามค่ำคืน เพื่อให้มีความรู้ทางธรรมนำมาเผยแพร่แก่ประชาชน ประกอบกับ พระสงฆ์ต้องอยู่จำวัดเป็นเวลา 3 เดือนตามข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้พระสงฆ์ต้อง เดินทางไปย่ำข้าวกล้าในนาของชาวบ้านให้เกิดความเสียหาย และช่วงระยะเวลาเข้าพรรษานี้ชาวพุทธ จะนำเทียนพร้อมเครื่องไทยธรรมและผ้าอาบน้ำฝนไปถวายพระสงฆ์ที่วัดตลอดช่วงที่พระสงฆ์จำ

พรรษาอยู่เรียกว่า “เทียนพรรษา” ถือเป็น การแสดงถึงความเชื่อและความศรัทธาในบรรพพระพุทธศาสนา และสร้างความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว(ประดับ ก้อนแก้ว, 2531)

ช่วงต่อมามีการพัฒนาการทำต้นเทียนให้มีขนาดใหญ่และมีความสวยงามโดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแกะสลัก และประเภทติดพิมพ์ เนื่องจากช่างเทียนมีความรู้และความชำนาญในการรังสรรค์ต้นเทียนพรรษาให้มีความวิจิตรงดงามมากขึ้น ซึ่งมีการทำต้นเทียนพรรษากันในหลายจังหวัด แต่ที่ทำกันเป็นขนาดใหญ่มีเพียงบางจังหวัดในแถบภาคอีสานเท่านั้น สำหรับวิธีการแห่เทียนเข้าพรรษาแต่เดิมไม่ใหญ่โตเท่าในสมัยปัจจุบัน แต่เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านในการบริจาคเทียนนำไปถวายวัดตามแบบวิถีชาวบ้าน ต่อมามีการเล่นดนตรีพื้นเมืองการแสดงศิลปะพื้นบ้าน และการพ้อนรำหน้าขบวนต้นเทียนเรียกว่า “การแห่เทียนพรรษา”

ชาวจังหวัดอุบลราชธานีทั้งฝ่ายวัดและชาวบ้านต่างถือกันว่าการแห่เทียนพรรษาเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างมากประเพณีหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี และถือเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างกุศลผลบุญครั้งใหญ่ เป็นการช่วยสืบสานวัฒนธรรมอันมีค่าและงดงามให้คงอยู่ต่อไป และเป็นการช่วยส่งเสริมปลูกฝังสร้างความกลมเกลียวของผู้คนและสร้างความก้าวหน้าของบ้านเมือง สร้างความเจริญในด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้กำหนดการจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 หรือวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ซึ่งจัดให้มีขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคมของทุกปี

จะเห็นได้ว่าประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสินค้า เช่นเดียวกับระบบการค้าโดยทั่วไป เพื่อเป็นการตอบสนองให้กับนักท่องเที่ยวประกอบกับได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นจังหวัดอุบลราชธานีจึงมิได้พัฒนารูปแบบและการจัดงานให้มีความยิ่งใหญ่อลังการเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติทำให้ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี จากจุดนี้เองทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนว่า สาเหตุหลักของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่เป็นประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนาในอดีตได้ถูกลบเลือนและจางหายไปในทิศทางใดของสังคมในยุคทุนนิยม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงต้องการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนพรรษาที่เป็นประเพณีอันเก่าแก่อันเกิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ต้องการแสดงออกถึงความเชื่อและความศรัทธาของตนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ทั้งยังก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีของชาวจังหวัดอุบลราชธานี กอปรกับการที่ผู้วิจัยได้มีความผูกพันและเห็นความเปลี่ยนแปลงของงานประเพณีแห่เทียนพรรษามาตั้งแต่วัยเด็ก จึงเป็นมูลเหตุสำคัญในการตัดสินใจทำการศึกษาเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

1.2 วัตถุประสงค์

ศึกษากระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์กระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า กรณีศึกษา ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยจะใช้ทฤษฎีของสำนักมาร์กซิสต์เป็นหลักในการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การตอบปัญหาในกระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยการมุ่งศึกษาถึงวิวัฒนาการงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่ปี พุทธศตวรรษที่ 24 ตามที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารจนถึงปี พ.ศ. 2554 เพียงเท่านั้น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้เข้าใจถึงการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยการนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมาใช้วิเคราะห์

1.5 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญกับแหล่งข้อมูล และความหมายของข้อมูลจากทัศนะของผู้ให้ข้อมูลในแง่มุมต่างๆ โดยการค้นคว้าจากเอกสารการสัมภาษณ์ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้แสดงออกมาในภาพของกระบวนการ ขั้นตอนและความสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่ได้ค้นพบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่อาศัยเครื่องมือทางความคิดภายใต้แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดที่วางไว้ และนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอในรูปของการอธิบายความหรือพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมทั้งจากการสัมภาษณ์เพื่อซักถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นต่างๆที่น่าสนใจมาใช้ในการประกอบการวิเคราะห์

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประเพณี หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ถ้าคนหนึ่งคนใดในสังคมนั้นๆฝ่าฝืนมักจะถูกตำหนิจากคนในสังคม

สำหรับประเพณีไทยมักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในคติทางพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ มาแต่โบราณ

1.2 ประเพณีแห่เทียนพรรษา หมายถึง ประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งในทางพุทธศาสนา ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีความเจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน ถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้กำหนดการจัดงานขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และแรม 1 ค่ำเดือน 8 หรือวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษาจัดให้มีขึ้นทุกปี

1.3 วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสามัคคีกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติ และการมีศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกความหมายหนึ่งทางวิทยาการหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า (The way of life) ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่นั้นๆสร้างขึ้นอันเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและร่วมกันยึดถือปฏิบัติอยู่ในหมู่ของตน

1.4 กระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commodification) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ไปสู่ความสัมพันธ์แบบเชิงพาณิชย์ ความสัมพันธ์ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในระบบของตลาด เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมให้กลายเป็นความสัมพันธ์ทางการค้า ที่ถูกกำหนดโดยระบบเงินตราและระบบตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (ผู้ซื้อ) โดยมีผู้ขายซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นการแสวงหาผลกำไรและการสะสมทุน

1.7 โครงสร้างการนำเสนอ

สำหรับโครงสร้างของเนื้อหาการนำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้จะแบ่งออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ โดยจะบอกกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่นำไปสู่การวิจัยงานชิ้นนี้ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการศึกษา คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย และโครงสร้างการนำเสนอ

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนนี้จะเน้นการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือที่เป็นประโยชน์กับการวิจัยของผู้เขียนรวมถึงการให้รายละเอียดในเชิงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากระบวนการทำให้เป็นสินค้าในด้านต่างๆ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4 วิวัฒนาการประเพณีแห่เทียนเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี
ในเชิงประวัติศาสตร์

บทที่ 5 การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่
เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยการนำเอาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องจากบทที่ 2 มาเป็นหลัก
ในการวิเคราะห์ รวมไปถึงการดึงข้อมูลจากบทที่ 4 มาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยกระบวนการกลายเป็นสินค้ากรณีศึกษา กระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้าทบทวน ทฤษฎีและวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการนำไปสู่การวิเคราะห์ในเรื่องของ กระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือเป็น ประเพณีที่ชาวบ้านในท้องถิ่นภาคอีสานต่างร่วมกันสืบทอดและปฏิบัติต่อกันมาในด้านของความเชื่อ และความศรัทธาของผู้คนเป็นบริบทสำคัญ แต่ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่ เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วัฒนธรรมและประเพณีดังกล่าวถูกทำให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่าง หนึ่งที่ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจในการเข้าชมประเพณีที่งดงามนี้เป็นจำนวนมากใน ทุกๆปีจนกลายเป็นสินค้าที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นทุนในการสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นได้อย่าง มหาศาล

ผู้วิจัยได้พิจารณาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆในทางเศรษฐศาสตร์ การเมืองเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นสินค้าโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองมาร์กซิสต์ และกระบวนการทำให้เป็นสินค้า (Commodification) มาใช้ เป็นประเด็นหลักในการวิเคราะห์กระบวนการ และขั้นตอนของการแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมให้กลายเป็น สินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยน

2.1 แนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองมาร์กซิสต์

จากการศึกษาแนวคิดของมาร์กซ์นั้นมองว่า มาร์กซ์ทำงานวิจัยและให้ความสนใจใน เรื่องของคน และความสัมพันธ์ระหว่างคน ที่เรียกว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีอยู่หลาย รูปแบบหลายมิติ เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับ ผู้น้อย ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่างๆ เป็นต้นแต่ที่มาร์กซ์ให้ความสนใจ มากที่สุด ก็คือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเพื่อเน้นใน ด้านของการทำมาหากินเลี้ยงชีพ ซึ่งมาร์กซ์ถือว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานชีวิตของคน ในสังคม เนื่องจากประวัติของมนุษย์ได้ผ่านการพัฒนาการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นหมื่นๆปี นักวิชาการสาขาต่างๆจึงทำการแบ่งยุคสมัยของมนุษย์ออกเป็นช่วงๆโดยใช้เกณฑ์ในการจำแนก แตกต่างกัน แต่เกณฑ์ที่มาร์กซ์นำมาปรับใช้โดยสังกัดอยู่ในส่วนที่เรียกว่า ความสัมพันธ์ทางการผลิต (Relation of production) สำหรับการแบ่งยุคสมัยของสังคมตามทัศนะของมาร์กซ์ถือว่า สังคมก็คือ ระบบโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคม (Structure of social relations) เนื่องจากมาร์กซ์ใช้

เกณฑ์เรื่อง แบบวิถีของการผลิต (Mode of production) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งยุคสมัยของมนุษย์

แบบวิถีการผลิตนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญที่เป็นเสมือน 2 ด้านของเหรียญเดียวกันคือ

1) พลังการผลิต (Productive force) คำว่า พลังการผลิตหมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ในการผลิตที่ต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยี ความรู้ ความสามารถอันเป็นทักษะของแรงงานมนุษย์ ซึ่งส่วนประกอบย่อยของพลังการผลิตประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

- **แรงงานมนุษย์**คือ ผู้ที่ทำงานให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการผลิตสินค้าและบริการ มีทั้งใช้แรงงานและความคิด แต่ไม่รวมด้านความสามารถในการประกอบการของแต่ละบุคคล ในทางเศรษฐศาสตร์การใช้แรงงานคือการได้รับค่าตอบแทน เป็นตัวเงินหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง
- **เครื่องจักร**(ในทัศนะของมาร์กซ์เครื่องจักรก็คือแรงงานมนุษย์ที่ตายแล้ว)
- **เทคโนโลยี**คือสิ่งที่มนุษย์ได้พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น อุปกรณ์ , เครื่องมือในการผลิต

2) ความสัมพันธ์ในการผลิต (Relation of production) เนื่องจากในกระบวนการผลิตเพื่อการยังชีพนั้น มนุษย์ไม่ได้ทำการผลิตอยู่คนเดียวตามลำพัง หากต้องทำร่วมกับบุคคลอื่นๆ ดังนั้น จึงมีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตมาร์กซ์มีความสนใจกับตัวแปรเรื่อง “ระบบกรรมสิทธิ์” เป็นอย่างมาก เนื่องจากมาร์กซ์มองว่าระบบนี้เป็นบ่อเกิดของอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องตามมาอีกหลายประการ อย่างไรก็ตาม (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2524)เพิ่มเติมว่าคำว่า “ระบบกรรมสิทธิ์” นี้ไม่ได้หมายความว่า การเป็นเจ้าของ เฉยๆเท่านั้นแต่ความเป็นเจ้าของนี้จะต้องเป็น สถาบันที่สมาชิกในสังคมยอมรับและปกป้อง โดยแสดงออกในรูปของมาตรการทางกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสังคม

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเกิดจากการที่พลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไปโดยสาระสำคัญของทุนนิยมคือการลงทุนโดยหวังผลกำไร และคนก็ทำกำไรได้อย่างมหาศาล ถือเป็นวิธีที่มนุษย์ใช้ในการเอาชนะธรรมชาติ โดยเรียกว่าวิธีการผลิตหรือเทคโนโลยี และในด้านความสัมพันธ์ทางการผลิตนั้นเน้นในเรื่องของกรรมสิทธิ์ โดยรากฐานของการผลิตแบบทุนนิยมคือแรงงานรับจ้างการแบ่งแยกที่ชัดเจนและความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างฝ่าย

เจ้าของทุน ผู้ที่มาร์กซ์เรียกว่าเจ้าของ “ปัจจัยการผลิต” กับฝ่ายผู้ขายแรงงานเพื่อแลกกับค่าจ้าง ปัจจัยการผลิตประกอบด้วย สถานที่ทำงาน เครื่องจักรและวัตถุดิบ(เจมส์ ฟุลเชอร์ & ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย, 2554)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดมาร์กซ์ให้ความสำคัญในเรื่องของการวิเคราะห์ในเรื่องของผลประโยชน์ทางธุรกิจ ที่มีทั้งความสอดคล้องและความขัดแย้งกันเกิดขึ้นตลอดเวลาในเรื่องของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เกิดการเหลื่อมล้ำทางด้านผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ดังนั้นในระบบทุนนิยมจะมีลักษณะสำคัญทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. การผลิตจะเป็นไปเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน เป็นการผลิตเพื่อตลาด (Commodity production) ไม่ใช่ผลิตเพื่อใช้เอง ผลผลิตที่กลายเป็นสินค้าจะถูกกำหนดมูลค่าการแลกเปลี่ยนจากระบบตลาด ในระบบเศรษฐกิจแบบนี้จะเกิดการแบ่งงานกันทำ แต่ละหน่วยผลิตจะทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างที่เป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์กันในระบบตลาดด้วย ในระบบทุนนิยมการสะสมความมั่งคั่งก็จะมาจากการผลิตสินค้าเพื่อขาย ดังนั้น ผลผลิตต่างๆ ที่ผลิตได้ในสังคมจะถูกแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นสินค้า

2. เงินตรามีความสำคัญอย่างมากในระบบทุนนิยม การที่ระบบแลกเปลี่ยนสินค้าได้เข้ามาแทนระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ เงินจึงมีความสำคัญมากขึ้นในฐานะตัวกลางในการใช้แลกเปลี่ยน คนในสังคมจะต้องแสวงหาเงินตราเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนสินค้าอื่นๆ ที่ตนต้องการแต่ตนไม่ได้ผลิต นอกจากนี้ เงินตรายังเป็นปัจจัยในการรักษาและสะสมมูลค่าการแลกเปลี่ยนที่พร้อมจะแลกเปลี่ยนเป็นตัวสินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้โดยตรงเงินตราจึงกลายเป็นตัวแทนความมั่งคั่งทางวัตถุ และเงินตรายังสามารถแปลงเป็นทุนเพื่อใช้ในกระบวนการสะสมความมั่งคั่งต่อไป

เมื่อสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นการค้าขายแลกเปลี่ยนจึงเข้ามามีบทบาทความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อใช้เองเป็นการผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนในเรื่องของการแสวงหากำไรของระบบทุนนิยม โดย(Heilbroner, 1985)ได้อธิบายถึงระบบทุนนิยมว่าเป็นปัจจัยการผลิตจะเปลี่ยนเป็นทุนโดยวงจรของการแลกเปลี่ยนสินค้ามีการหมุนเวียนและพัฒนาไปสู่ M (เงินตรา) – C (สินค้า) – M' (เงินตราที่เพิ่มขึ้น) แสดงให้เห็นว่าทุนเงินตราเพื่อใช้ในการสร้างเงินตรามีมากขึ้น ซึ่ง Heilbroner ได้อธิบายว่าทุนจะมีพลังหมุนเวียนอย่างมากเมื่อวงจร $M-C-M'$ มีความต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อมีการกระจายเงินตราจากนายทุนไปสู่สาธารณชน ส่งผ่านไปยังผู้ป้อนวัตถุดิบ เพื่อนำไปใช้ในการกำลังแรงงานและเกิดวัตถุดิบต่างๆ กลายมาเป็นสินค้าที่แลกเปลี่ยนกัน ซึ่งทำให้วิถีการผลิตของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สินค้าใหม่ๆ เริ่มมีมากขึ้นตามการขยายตัวของระบบเงินตราและการที่มีสินค้ามากขึ้น สินค้าจึงเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากของคนในสังคม

2.1.1 สินค้าในแนวคิดแบบมาร์กซิสต์

(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541) ได้ให้คำนิยามความหมายของ สินค้า (Commodity) หมายถึง รูปแบบอย่างหนึ่งของผลผลิต (Product) ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมาร์กซ์ได้แยกไว้อย่างชัดเจนระหว่างคำว่าผลผลิตกับคำว่าสินค้า ซึ่งผลผลิตไม่จำเป็นต้องเป็นสินค้าก็ได้ เนื่องจากว่า อาจมีการผลิตไว้สำหรับการบริโภคใช้สอยโดยตรงและผลผลิตจะกลายเป็นสินค้าก็ต่อเมื่อผลผลิตถูกส่งออกสู่ท้องตลาดและความหมายของสินค้าตามแนวคิดของMarx กล่าวไว้ว่า สินค้า คือวัตถุ หรือ สิ่งที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ ซึ่งมีมูลค่าเกิดขึ้น ตามแนวคิดของ Marx อยู่ 2 ประการ คือ

1) มูลค่าการใช้สอย (Use value) คือ มูลค่าที่วัตถุสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยคุณค่าเช่นนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ เป็นผลผลิตมาจากแรงงานมนุษย์ มีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภค

2) มูลค่าการแลกเปลี่ยน (Exchange value) เป็นคุณค่าของสินค้าในระบบตลาดซึ่งเป็นคุณค่าในเชิงปริมาณ ที่ได้ถูกสร้างขึ้นและจากข้อกำหนดทางสังคม เป็นการตัดสินใจความต้องการสินค้าจากการเปรียบเทียบกับสินค้าอื่นๆ โดยในระบบเศรษฐกิจของการแลกเปลี่ยนนั้น และมูลค่าการใช้สอยอาจจะกลายเป็นการเป็นมูลค่าการแลกเปลี่ยนต่อไป

เช่นเดียวกับสอ เสถบุตร(2543) อ้างถึงใน (พลธรรม์ จันทร์คำ, 2551) ได้อธิบายความหมายของสินค้า(Commodity) หมายถึง วัตถุที่ซื้อขายกันได้หรือ หากกล่าวในสำนวนของมาร์กซิสต์ (Marxism) นั้นกล่าวว่า แรงงานคือสินค้า โดยสินค้ามีการแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ มูลค่าในการใช้สอย หมายถึง ประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากสินค้า และมูลค่าในการแลกเปลี่ยน หมายถึง มูลค่าเปรียบเทียบระหว่างอัตราส่วนของกำลังแรงงานโดยใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้มาร์กยังกล่าวถึงกระบวนการผลิตสินค้าถูกทำให้กลายเป็นของขลังและนำไปสู่ลัทธิบูชาสินค้า หรือพวกที่หลงผิด หรือจิตสำนึกที่ผิดพลาด หรือที่มาร์กใช้คำว่า Fetishism เนื่องจากระบบทุนนิยมเป็นระบบที่ต้องการผลิตสินค้าเพื่อหวังผลประโยชน์จากนายทุนในกระบวนการผลิตสินค้านั้นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อใช้ในการบริโภคภายในหน่วยผลิตตนเองไปสู่ระบบเศรษฐกิจสินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยน หมายความว่าสังคมได้เข้าสู่ระบบที่รับรองกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจุบันการผลิตและผลผลิตของแรงงาน เนื่องจากการแลกเปลี่ยนนั้น คือการนำสินค้าไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น หากสินค้านั้นเป็นส่วนรวมก็ย่อมนำไปแลกเปลี่ยนไม่ได้และหมายความว่า เป็นระบบที่มีการแบ่งงานกันทำ เพราะสิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนย่อมต้องเป็นสิ่งของที่มีความแตกต่างกัน(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541)

2.2 กระบวนการทำให้กลายเป็นสินค้า (Commodification)

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ การแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันโดยทั่วไปในโลกของสังคมการแลกเปลี่ยน โดยสิ่งของที่จะนำมาแลกเปลี่ยนนั้นจะต้องมีคุณค่าในการนำมาแลกเปลี่ยนในมาตรฐานเดียวกัน โดยทั่วไปต่างมองว่าสินค้า คือ วัตถุหรือสิ่งของ ที่ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นอยู่ 2 มูลค่า คือ มูลค่าการใช้สอยกับมูลค่าการแลกเปลี่ยน ในกรณีของการทำให้เป็นสินค้านั้น คือการทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นมีมูลค่าการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้น

ดังนั้นกระบวนการกลายเป็นสินค้า(Commodification) จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ไปสู่ความสัมพันธ์แบบเชิงพาณิชย์ ความสัมพันธ์ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในระบบของตลาด เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมให้กลายเป็นความสัมพันธ์ทางการค้า ที่ถูกกำหนดโดยระบบเงินตราและระบบตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (ผู้ซื้อ) โดยมีผู้ขายซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นการแสวงหาผลกำไร และการสะสมทุนตัวอย่างของการกลายเป็นสินค้าในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

- การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ก็ถูกผันแปรให้กลายเป็นมูลค่าการแลกเปลี่ยน เช่น การสร้างให้ผู้หญิงในสังคมอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนเลี้ยงดูลูก ทำงานบ้านและทำอาหารก็ถูกระบบของทุนนิยมนำเอาระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนเข้ามาเพื่อแลกกับแรงงานเหล่านี้

- กระบวนการแปรรูปให้เป็นเอกชน (Privatization) ของการให้บริการภาครัฐเท่ากับเป็นการให้บริการภาครัฐที่เป็นสวัสดิการไปสู่การซื้อขายอยู่ในระบบตลาด

- กระบวนการทำให้เป็นอาชีพ (Professionalization) ดังเช่นกีฬาสมัครเล่นต่างๆจากที่เคยเป็นการเล่นเพื่อการพักผ่อนหรือออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง แต่ถูกกลายมาสู่ระบบตลาดเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยน และผู้เล่นกีฬาเหล่านี้ได้ยึดมาเป็นอาชีพในการหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวอย่างจริงจัง

ดังนั้นการขยายกระบวนการทำให้เป็นสินค้าเป็นกระบวนการที่สะท้อนออกมาว่าด้านหนึ่งของกระบวนการนี้จะลดทอนการเป็นมนุษย์ และเกิดการลดทอนความหมายบางอย่างลงไป แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการของมันก็ยังคงมีความก้าวหน้า ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการนี้อาจจะทำให้สถานะของผู้หญิงที่สามารถประกอบอาชีพในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่ในขณะเดียวกันก็กลับตกอยู่ในกระบวนการถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ลงกลายเป็นสินค้า เช่น การประกวดนางงาม เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้าจึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างรากฐานทำให้ทุนนิยมเติบโตเป็นการค้าที่มั่งคั่งได้ โดยระบบทุนนิยมให้

ความสำคัญในเรื่องของการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตราเป็นตัวสำคัญ เพื่อแสวงหาผลกำไรทางเศรษฐกิจ แม้แต่ในเรื่องของการแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้าของประเพณีแท้เทียนพรราชาที่ถูกมองว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ทำให้เกิดการซื้อขายบริการขึ้นในตลาด ซึ่งเป็นกลไกอันสำคัญที่มาร์กซ์ค้นพบว่าได้ช่วยในเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้าก็คือการตั้งราคาต่างวาด(Price) ให้แก่สิ่งนั้น ซึ่งเป็นการทำให้วัตถุ สิ่งของนั้นเปลี่ยนจากการอยู่ใต้กฎเกณฑ์ต่างของ มูลค่าใช้สอย (Use value) ไปสู่มูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange value) ซึ่งเป็นกฎของมูลค่าประเภทที่ระบบทุนนิยมใช้เป็นรูปแบบหลัก ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

ดังเช่น (Storey, 1999)กล่าวว่า ในการทำความเข้าใจตรรกะของระบบทุนนิยม นั้น เราจำเป็นต้องเข้าใจในเรื่องของ “กระบวนการแปลงทุกสิ่งทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า” ที่ระบบทุนนิยมใช้เป็นเครื่องมือหลักในการทำงานถึงแม้สิ่งที่เป็น “สินค้า” จะเป็นสิ่งที่เคยมีอยู่ก่อนหน้าระบบทุนนิยม แต่ทว่าความแตกต่างก็คือ ในระบบสังคมก่อนหน้าทุนนิยมนั้น จะมีสิ่งของบางอย่างเท่านั้นที่เป็นสินค้า และมีสิ่งของหลายอย่างที่ไม่สามารถจะเป็นสินค้าได้ เช่น พระพุทธรูป ความรัก เกียรติยศ ฯลฯ แต่ทว่าในระบบทุนนิยมนั้น จะมีกระบวนการแปลง ทุกสิ่งทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า เริ่มตั้งแต่สิ่งที่มีมาร์กซ์ให้ความสนใจมากที่สุดคือ แรงงานของมนุษย์ ที่ถูกแปลงให้กลายเป็นสินค้าแม้กระทั่ง “จิตวิญญาณ”

2.2.1 ความหมายของสินค้าวัฒนธรรม

(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2546) ให้ความหมายของ สินค้าวัฒนธรรมว่าเป็นสินค้าและบริการที่มีวัฒนธรรมฝังตัวในสินค้าและบริการนั้นๆ (Cultural embodiment) โดยมองว่าเมื่อเกิดการบริโภคสินค้า ที่ไม่ใช่แค่เพียงความพึงพอใจเท่านั้น แต่ยังเป็นการบริโภควัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในสินค้าและบริการนั้น

ธีโอดอร์อะดอร์โน (Theodore Adorno 1930-1969) อ้างถึงใน(ชุตินา ชุมทกานัญญ์, 2550)ได้นำเสนอในเรื่องของลัทธิคลั่งไคล้บูชาสินค้า โดยมองว่าเคล็ดลับสู่ความสำเร็จของระบบทุนนิยมนั้นคือ การทำให้คนแต่ละคนเกิดความต้องการที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าที่เป็นวัตถุ รวมถึงสินค้าทางวัฒนธรรม(Cultural commodities)และจากทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตที่เชื่อกันว่าทศวรรษเชิงวิพากษ์แบบมาร์กซ์แต่พวกเขาก็ยังตั้งคำถามขึ้นเองว่าแม้แต่มาร์กซ์เองก็ยังไม่วิพากษ์ระบบทุนนิยมไม่มากพอโดยเฉพาะการมองข้ามการวิพากษ์มิติอุดมการณ์และจิตสำนึก ที่ทำให้สำนักแฟรงค์เฟิร์ตหันมาให้น้ำหนักกับการวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงสร้างส่วนบนมากขึ้น (Miles, 2001)

ทั้งนี้แนวคิดหลักๆของมาร์กซ์ที่สำนักแฟรงค์เฟิร์ตนำมาพัฒนาต่อและสรุปได้ว่า แนวคิดของ ธีโอดอร์อะดอร์โนได้พัฒนามาจากทศวรรษของมาร์กซ์ในเรื่องลัทธิคลั่งไคล้บูชา

สินค้า(Commodity Fetishism) โดยได้ขยายความต่อจากมาร์กซ์ต่อไปว่า ในปัจจุบันไม่ใช่แค่สินค้าที่เป็นวัตถุเท่านั้นที่สามารถสร้างลัทธิคลั่งไคล้บูชาสินค้าได้ เพราะแม้แต่สินค้าทางวัฒนธรรมต่างๆก็มีแรงกระตุ้นในลักษณะเดียวกัน เพราะเป็นสินค้าที่ลงลึกลงไปจิตใจและระดับของจิตวิญญาณ ความรู้สึกของผู้บริโภค (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

นอกจากนี้ไบดิยาร์ดยังได้จำแนกสินค้าออกเป็นประเภทหลักๆ คือสินค้าทั่วไปกับสินค้าวัฒนธรรมและได้ให้ความหมายของสินค้าวัฒนธรรมว่าเป็นสินค้าที่มีผลกระทบในระดับจิตใจและจิตวิญญาณ(Spiritual impact) เช่น สินค้ายาประเภท Lifestyle drug ที่มีกลยุทธ์ในการขายที่เร้าไปที่อารมณ์ความรู้สึกของผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมาย เช่นในกรณีของโฆษณาที่ตอกย้ำความหมายว่า อ้วนคืออุปสรรคของชีวิต หรือการหย่อนสมรรถภาพทางเพศเป็นทุกข์ทางใจ เป็นต้น ในขณะที่สินค้าชนิดนี้ไม่ได้เสพแล้วสิ้นสุดที่ตัวเอง หากแต่ยังเชื่อมโยงไปสู่การบริโภคสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

(กาญจนา แก้วเทพ, 2545)กล่าวว่า สำหรับกระบวนการทัศน์ใหม่โดยการใช้ทฤษฎีที่แตกต่างออกไปคือ ทฤษฎีการผลิตและผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดทางวัฒนธรรม (Cultural production and reproduction) โดยทฤษฎีนี้เห็นว่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือ สื่อพื้นบ้านมิใช่แค่บทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่ต้องมี กระบวนการผลิตและการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอด ที่เป็นจริงมารองรับ กล่าวคือ ต้องเน้นทั้งการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ และการร่วมพัฒนาและสืบทอดสื่อพื้นบ้าน ไปพร้อมๆ กัน เมื่อต้องการผลิตซ้ำในยุคปัจจุบันTheodor Adornoและ Max Horkheimerอ้างถึงใน(สมเกียรติ ตั้งนโม, 2548)เป็นหนึ่งในบรรดาของนักคิดคนสำคัญของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (Frankfurt school) ที่ได้ร่วมกันพัฒนาแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องของวัฒนธรรมมวลชนนั้นมีนัยทางการเมือง(Political implication) กล่าวคือวัฒนธรรมมวลชนล้วนเป็นเรื่องของ อุตสาหกรรมวัฒนธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายที่ทำให้กลุ่มหลงอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ทางการตลาดโดยทฤษฎีนี้ยังเสนอว่าวัฒนธรรมไม่เป็นเพียงแค่กระจกสะท้อนแต่เป็นบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมากในการปรับสร้างสังคมและกลไกของมันก็อยู่ที่การแลกเปลี่ยนผลงานศิลปะให้กลายเป็นสินค้า (Commodification) กระบวนการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมในอุตสาหกรรม จึงไม่แตกต่างจากวิธีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม โดยเรียกว่า สินค้าหรือสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม (Cultural product) เมื่อกลายเป็นกระบวนการทำให้เป็นสินค้า เมื่อวัฒนธรรมกลายมาเป็นสินค้าที่สามารถนำมาผลิตซ้ำได้ และในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมนั้น อะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์ พยายามเชื่อมประสานมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน และเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industry)

2.2.2 การวิเคราะห์อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม

ในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมนั้นอะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ทุกวันนี้ในระบบทุนนิยม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแบบใด (รวมถึงการสื่อสารต่างๆ) เช่น การร้องรำทำเพลง เป็นต้น ล้วนแต่เป็นสินค้าที่ได้รับการผลิตขึ้นโดยนายทุนอุตสาหกรรมที่จะป้อนกลับมาให้มวลชนได้เสพ เพราะฉะนั้น แทนที่เราจะเรียกสินค้าชนิดนี้ว่า วัฒนธรรม(ของ)มวลชน เราจะเรียกวิธีการผลิตดังกล่าวว่าอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม มากกว่า เนื่องจากการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเป็นอุตสาหกรรมที่ผ่านระบบสายพานการผลิตขนาดใหญ่มีการแพร่กระจายเป็นวงกว้าง ในที่สุดเกิดคุณค่า มีความหมาย แห่งวัฒนธรรม สุดท้ายก็ถูกลดทอนลง(กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

ภายใต้วิธีการผลิตดังกล่าว หากเราสกัดคุณลักษณะของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมตามนัยยะอะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์ดังต่อไปนี้

1.การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า(Commodification of culture) เอกลักษณะอย่างหนึ่งของการผลิตวัฒนธรรมแบบอุตสาหกรรมวัฒนธรรม คือการขายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า แม้วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมก็ถูกนำมาผลิตสินค้าด้วยเช่นเดียวกัน ตั้งแต่ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เวลาและพื้นที่ คุณค่าและความหมายรวมไปถึงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้อะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์ ยังเห็นว่า แม้ระบบอุตสาหกรรมจะถูกอ้างว่าทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม แต่ทว่า กระบวนการผลิตวัฒนธรรมกลับจะมีลักษณะมากในเชิงปริมาณ แต่ด้อยในเชิงคุณภาพ เช่นละครโทรทัศน์ที่ถูกตั้งคำถามเรื่อง คุณภาพของคนทำสื่อ เนื่องมาจากการดึงเรื่องราวออกไปอีกหลายตอนเพื่อเรียกเรตติ้งสูง คำตอบในสายตาของสำนักแฟรงเฟิร์ตก็เพราะว่า ละครเหล่านี้ไม่ใช่ศิลปะ แต่เป็นเพียงสินค้าชนิดหนึ่งของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและสื่อมวลชน

2. การเปลี่ยนจากเวทีศิลปะมาสู่เวทีอุตสาหกรรมหากมองในสายตาของอะดอร์โนที่เป็นลูกหลานนักดนตรีคลาสสิกและมีจุดยืนแบบชนชั้นสูง (Elitism) จะอธิบายว่า เดิมกระบวนการผลิตชิ้นงานวัฒนธรรมจะเน้นในการสร้าง เวทีศิลปะ แต่พอเข้าสู่ยุคเวทีอุตสาหกรรม (Industrial stage) ศิลปินจะเริ่มถูกลดคุณค่าลง และขาดเสรีภาพที่แท้จริง เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มจะให้ศิลปินแกะหนังเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก หรือทำชิ้นงานปูนปั้นเพื่อประดับอาคารสมัยใหม่ของโรงแรม เป็นต้น

3.การรวมศูนย์ผู้ผลิต/ผู้บริโภคแล้วเวลาในชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่จะถูกจำแนกเป็นสามช่วงเวลา(บางครั้งเรียกว่าระบบสามแปด) คือ ช่วงเวลางาน(การผลิต)ช่วงเวลาว่าง(ช่วงการบริโภค) และช่วงเวลานอน(ช่วงหยุดพัก) โดยทั่วไปช่วงเวลางาน(Work)นั้นหมายถึง เวลาอันเป็นของเรา เรากลับขายให้กับระบบอุตสาหกรรมเพื่อแลกเงินเดือนค่าจ้าง แต่อย่างไรก็ตามอะดอร์โน

และฮอร์ไคเมอร์ กลับแย้งว่า ไม่ว่าจะเป็นเวลางานหรือเวลาว่าง และไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่เราเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภค เวลาทั้งหมดของเราก็จะถูกยุบรวมเป็นหนึ่งเดียว และถูกผลักดันเข้าสู่สายพานการผลิตในระบบอุตสาหกรรมได้ไม่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในขณะที่ในเวลางานเราเองก็ตกอยู่ใต้การกำกับโดยระบบทุนนิยมอย่างเห็นได้ชัดเจน

4. การยึดผลกำไรเป็นตัวตั้ง (Profit-orientedness) ในระบอบการผลิตวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม วิธีการตัดสินคุณค่าของวัฒนธรรม จะใช้เกณฑ์ทางศิลปะ/สุนทรียะ/จริยธรรมควบคู่กันไป แต่พอมาถึงยุคทุนนิยมอุตสาหกรรมการลงทุนกับกระบวนการผลิตวัฒนธรรมแต่ละชิ้นจะใช้ผลกำไรเป็นตัวตั้ง มากกว่าจะสนใจคุณค่าด้านจิตใจ ไม่ว่าจะเป็งานเพลง หนังสื ละคร วรรณกรรม หนังสื ศิลปะใดๆ

5.การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เนื่องจากสายพานของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมต้องการผลิตผลงานจำนวนมหาศาล ดังนั้น การลงทุนด้านเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมชนิดนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ทว่าในทัศนะของอะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์ กลับวิพากษ์ทัศนะของมาร์กซ์ดังกล่าวว่า เทคโนโลยีไม่ใช่เครื่องมือสนองความต้องการหากแต่เป็นกลไกการขูดรีด สิ่งต่างๆที่มีอยู่ในธรรมชาติให้เป็นไปตามความต้องการของมนุษย์มากกว่า

6.การผลิตแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน (Standardization) คำว่า การผลิตแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นคำสำคัญที่อะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์ได้เสนอขึ้น เพื่ออธิบายเอกลักษณ์ของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมที่ผลิตผลงานออกมาเหมือนกัน จนเป็นมาตรฐานเดียวกันสำนักแฟรงเฟิร์ตได้แสดงจุดยืนต่อปรากฏการณ์การผลิตวัฒนธรรมเป็นมาตรฐานเดียวกันนี้ว่า ถ้ามนุษย์เราเสพแต่วัฒนธรรมเดิมๆชีวิตของมนุษย์ก็มีแนวโน้มจะกลายเป็น ชีวิตแบบอวเฉลี่ย(Average life) กล่าวคือ เป็นชีวิตที่ราบเรียบ ไร้ความแตกต่าง เกิดสภาวะแตกแยก และในที่สุด การดำรงอยู่ของชีวิตก็จะไม่เหลือคุณค่าหรือความหมายแต่อย่างใด

7.การสร้างลักษณะอนุรักษ์นิยมทางวัฒนธรรม (Cultural conservatism) ในสมัยก่อนวัฒนธรรมมีหน้าที่สำคัญบางประการคือ การตั้งคำถามหรือวิพากษ์วิจารณ์สังคม แต่พอมาในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรม วัฒนธรรมเริ่มสูญเสียคุณสมบัติดังกล่าว และมีแนวโน้มจะกลายเป็นเครื่องมือรักษาระบบ และมีลักษณะอนุรักษ์นิยมมากกว่าจะวิพากษ์ความเป็นไปของสังคม

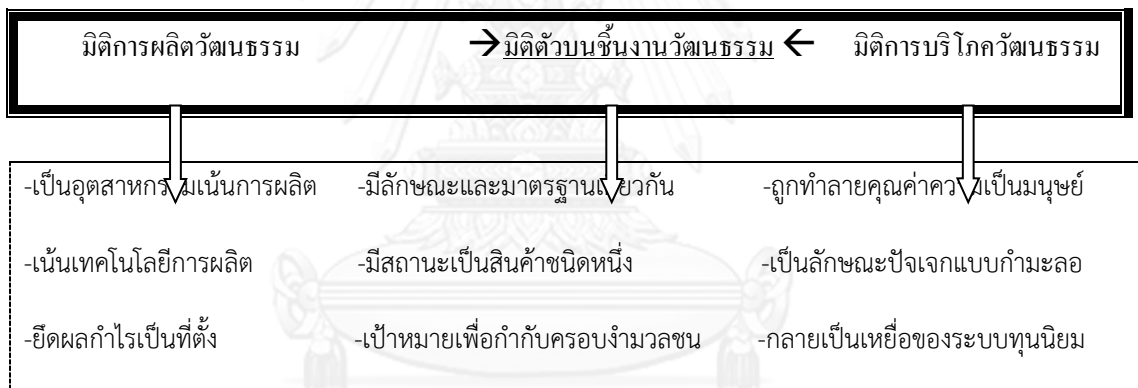
8.การทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) อะดอร์โนและฮอร์ไคเมอร์อธิบายว่า ในยุคอุตสาหกรรมในสายพานของวัฒนธรรมมวลชน เมื่อคนยิ่งเสพก็ยิ่งโง่ลงก็จะเสพมากขึ้น และไม่เปิดโอกาสให้คนขบคิดไตร่ตรอง

9. การสร้างลักษณะปัจเจกชนแบบก้ำมะลอ (Pseudo-individualization) ในระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมแม้ทุกคนจะเสพวัฒนธรรมเดียวกันแบบซ้ำซากและเป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ระบบทุนนิยมก็จะมีกลยุทธ์ทำให้เรารู้สึกเรากับว่า วัฒนธรรมที่

เราเสฟไปนั้นมีความแตกต่างจากคนอื่นๆ ด้วยการสร้างความเป็นปัจเจกชนแบบกำมะลอ ทั้งนี้อะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์อธิบายว่า แม้จะทำการผลิตแบบมาตรฐานเดียวกันก็ตาม แต่อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมก็ยังคงพยายามอำจวดความเป็นต้นฉบับ และความเป็นหนึ่งเดียว

10.การล่อลวงระดับมวลชน/ทำให้มวลชนกลายเป็นเหยื่อ(Mass deception-victimization) โดยเคล็ดลับที่สำคัญประการหนึ่งของอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมก็คือ กระบวนการเปลี่ยนปัจเจกบุคคล (Individual) ให้กลายเป็นมวลชน (Mass) หมายถึง การที่กลุ่มคนจำนวนมากรวมตัวกันเป็นกลุ่มโดยต่างไม่มีสายสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (Social bonds) ทั้งนี้อะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์เห็นว่า ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นการหลบหนี (Escapism) ของผู้คนไปอยู่ในโลกที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน และที่สำคัญ การรวมตัวกันของคนที่ยขาดสายสัมพันธ์ดังกล่าวจะทำให้มวลชนมีลักษณะแตกตัวออกจากกัน (Atomized) จนในที่สุดผู้บริโภควัฒนธรรมเหล่านั้นก็จะกลายเป็นเหยื่อ(Victims)ในกระบวนการผลิตนั่นเอง(กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

กระบวนการผลิต/การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการผลิต การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอว์คไมเออร์

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนองงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ ในส่วนแรกนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนองเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นสินค้ามาใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์และอธิบายงานวิจัยส่วนที่สองจะนำเสนอในส่วนองงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ศิลปะการทำเทียน รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะให้ประกอบในการศึกษาวิจัย

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นสินค้าในแง่มุมต่างๆ

บทความของ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในชื่อเรื่อง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อวัฒนธรรม ได้ส่งผลให้วัฒนธรรมในท้องถิ่นของประชาชนได้มีการปรับตัวและเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับใช้วัฒนธรรมการท่องเที่ยวซึ่งได้รับการโฆษณาวัฒนธรรมผ่านสื่อมวลชนทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเข้มข้น ส่งผลให้เกิดการผลักดันให้วัฒนธรรมไทยกลายเป็นสินค้าของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเพณี งานฉลอง ศิลปะหรือแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะพรากวัฒนธรรมออกไปจากวิถีชีวิตของชาวไทยหรือไม่ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมไม่สามารถมีพลังมากพอในการจะจรรโลงสังคมในทางหนึ่งทางใดนอกจากเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสในการกอบโกยเงินจากนักท่องเที่ยวเท่านั้น

เช่นเดียวกับ (นิเทศ ตินณะกุล, 2544) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่าส่งผลต่อประเพณีที่เคยปฏิบัติมาในอดีตแม้ว่ารูปแบบของประเพณีดังกล่าวจะยังคงได้รับการรักษาไว้เช่นเดิมแต่วัตถุประสงค์จะเปลี่ยนไปวัฒนธรรมจึงเป็นลักษณะพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งบุคคลและสังคมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องมาอย่างมีแบบแผนแต่อย่างไรก็ตามมนุษย์นั้นไม่ได้เกาะกลุ่มอยู่เฉพาะในสังคมของตนเองเท่านั้น ต้องได้มีความสัมพันธ์ติดต่อกับสังคมต่างๆ ด้วย ซึ่งอาจอยู่ใกล้ชิดมีพรมแดนติดต่อกันหรืออยู่ปะปนในสถานที่เดียวกันหรือการที่ชนชาติหนึ่งตกอยู่ใต้การปกครองของชนชาติหนึ่ง มนุษย์เป็นผู้รู้จักการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งต่างๆ จึงนำเอาวัฒนธรรมที่เห็นจากการได้สัมพันธ์ติดต่อกันมาใช้โดยอาจรับมาเพิ่มเติมเป็นวัฒนธรรมของตนเองโดยตรงหรือนำเอามาดัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในปัจจุบันผลผลิตในสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอย่างรวดเร็ว เป็นการแปรสภาพกลายเป็นสินค้าทุกอย่างแม้กระทั่งในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรม สามารถแปรเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือบริการจนมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ผลของการศึกษางานวิจัยทั้งสองนี้ แสดงให้เห็นว่า นโยบายในการเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้แต่การท่องเที่ยวล้วนต่างมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะที่เป็นสินค้าและบริการเพื่อการท่องเที่ยวแต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องมาจากการท่องเที่ยวยังมีส่วนในการรักษาและสืบทอดไม่ให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้เลือนหายไปจากสังคมและชุมชน เพียงแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของวัฒนธรรมเท่านั้น

ดังนั้นการที่นำงานวิจัยทั้งสองมาศึกษานี้เพื่อที่จะนำผลการศึกษาวิจัย และแนวคิดดังกล่าวมาใช้ประกอบในการพิจารณาในการวิเคราะห์ประกอบในส่วนของการศึกษา วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัด อุบลราชธานี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในการจัดงานดังกล่าว

ในส่วนของงานวิจัยของไทยก็ได้มีการนำเอาแนวคิดกระบวนการทำให้เป็น สินค้ามาใช้ศึกษางานวิจัยอย่างกว้างขวางมากขึ้น เช่น (ทรายทิพย์ ธีระเดชพงศ์, 2553) เรื่องกระบวนการที่วัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้าโดยการศึกษากรณี มวยไทยที่เผยแพร่ผ่านสื่อ โทรทัศน์คือรายการมวยไทย 7 สี ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 โดยการใช้ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองของสำนักมาร์กซิสต์มาใช้ในการวิเคราะห์ในประเด็นการผันเปลี่ยนจากมูลค่าใช้ สอย (Use value) มาเป็นมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange value) และกลไกการตั้งราคา (Pricing) และเศรษฐศาสตร์การเมืองด้านสื่อสารมวลชน มาใช้เป็นบทบาทในการวิเคราะห์สนับสนุนส่งเสริมของ สื่อโทรทัศน์ในกระบวนการทำให้มวยไทยกลายเป็นสินค้า และการนำทฤษฎีของทุนวัฒนธรรมของ สำนักบูร์ดิเอดูในส่วนของแนวคิดการใช้ร่างกายเป็นทุน ใช้ในการวิเคราะห์เรือนร่างของนักมวยใน ฐานะที่เป็นเพียงปัจจัยการผลิตหลักสำหรับผันแปรมวยไทยเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง

(ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ, 2548) ได้ศึกษาถึงการกลายเป็นสินค้า ของพิธีกรรมงานศพ การจัดงานประเพณี หรือ พิธีกรรมดังกล่าวนั้น ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริม การเพิ่มรายได้มากกว่าการทำพิธีแบบดั้งเดิมโดยมีจุดเปลี่ยนที่สำคัญในช่วงการปฏิรูปเศรษฐกิจวัดใน รัชกาลที่ 5 ซึ่งรัฐได้เปิดโอกาสให้วัดเลือกให้บริการเผาศพประกอบพิธีกรรมโดยเน้นผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ จากเดิมที่วัดเป็นสถานที่สำหรับใช้เผาศพประกอบพิธีกรรมสำหรับชนชั้นสูงเท่านั้นแต่ช่วง หลังการออกกฎหมายควบคุมการเผาศพในช่วงปี พ.ศ.2481 เน้นถึงสภาพของเมืองและวิถีชีวิตของ ผู้คนที่เอื้ออำนวยให้วัดสามารถขยายบริการงานศพได้จนครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของ เจ้าภาพได้อย่างครบถ้วน เป็นบริการชนิดหนึ่ง เห็นได้ว่าอิทธิพลของเงินตรามีการขยายตัวมากขึ้น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม กระบวนการแบ่งงานกันทำมีสาเหตุทำให้การ บริโภคเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากการที่บริโภคเองเป็นหลักไปสู่การผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยน ผลผลิตต่างๆ ในสังคมถูกกลายสภาพไปเป็นสินค้า การใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันผูกพันอยู่กับสินค้า การกลายเป็น สินค้าของพิธีกรรมงานศพเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของวัดที่มีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมแบบแผนของการจัดงานของคนในสังคมไปสู่การบริโภค บริการงาน ศพเป็นแหล่งด้านรายได้ที่สำคัญอย่างมากของวัดเป็นแบบการจัดงานศพเชิงธุรกิจเป็นสำคัญ กลายเป็นว่าการจัดงานศพเป็นเครื่องสะท้อนความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม

เช่นเดียวกับการศึกษางานวิจัยของ (สกลฤทธิ์ จันทร์พุ่ม, 2549)ซึ่งได้ ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโรงเรียนกวดวิชาวิธีการศึกษาจะเป็นวิธีการพรรณนา

วิเคราะห์ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระราชบัญญัติ ระเบียบกระทรวง และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการกวดวิชาและโรงเรียนกวดวิชา รวมถึงรายงานการวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ร่วมกับการทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกวดวิชา โดยมีวัตถุประสงค์สองประการคือ ประการแรกนั้น เพื่อศึกษาพัฒนาการและการดำรงอยู่ของโรงเรียนกวดวิชาภายใต้บริบทสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป และประการที่สองเพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าของการกวดวิชา โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองมาร์กซิสต์เกี่ยวกับการสะสมมูลค่าส่วนเกินจากการศึกษาพบว่า การกวดวิชาในโรงเรียนกวดวิชา มีลักษณะของการกลายเป็นสินค้าอย่างชัดเจนในช่วงหลังปี พ.ศ.2534 โดยพิจารณาได้จากประการแรก การกวดวิชา มีการผลิตหลักสูตรคอร์สเรียนอย่างหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคหรือนักเรียนประการที่สองเจ้าของโรงเรียนกวดวิชาอันเป็นผู้ผลิตการกวดวิชา หรือครูอาจารย์มีการผลิตซ้ำ (Reproduction) ความรู้กวดวิชาโดยอาศัยพลังการผลิตหรือเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นอย่างก้าวหน้า ซึ่งทำให้การเรียนมีมาตรฐานเดียวกัน (Standardization) แม้ว่าอยู่ต่างสาขากันก็ตามก่อให้เกิดการผลิตหลักสูตรเป็นแบบอุตสาหกรรมคือ มีการกำหนดหลักสูตรต่างๆออกมาเป็นจำนวนมาก โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนแบบสลับวันกัน เพื่อให้ได้จำนวนคอร์สเรียนที่มากที่สุดในเวลาเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัดประการที่สาม โรงเรียนกวดวิชาในฐานะผู้ผลิตสินค้ากวดวิชา ยังมีการโฆษณาทั้งทางตรงโดยผ่านแผ่นพับและสื่อต่างๆ และโฆษณาทางอ้อมโดยผ่านปากต่อปากของผู้เรียนรวมถึงมีการส่งเสริมการขาย เช่น การลดค่าเรียนเมื่อสมัครเรียนหลายวิชา เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาสมัครเรียนซึ่งก่อให้เกิดการสะสมทุนและเพื่อขยายกิจการ หรือขยายสาขาอันก่อให้เกิดกำไรเพิ่มมากขึ้น

และจากการศึกษางานวิจัยของ (พลธรรม์ จันทร์คำ, 2551) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง พญานาค : อุดมการณ์ที่เมืองคำชะโนดสู่กระบวนการทำให้เป็นสินค้าเป็นการงานวิจัยในเชิงคุณภาพที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนเพื่อเป็นการมุ่งศึกษาอุดมการณ์พญานาคในการหาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในมิติต่างๆ และอุดมการณ์พญานาคถูกทำให้เป็นสินค้าได้อย่างไรโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับด้านของ อุดมการณ์ อำนาจและสินค้า เข้ามาใช้ประกอบการวิจัยทั้งระดับโครงสร้างและผู้กระทำที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกันเป็นแนวทางช่วยในการศึกษาโดยในการศึกษาพยายามทำความเข้าใจและมองข้ามสองลักษณะของการพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงหรือไม่ และการศึกษาที่ดีความถึงการเป็นสัญลักษณ์จากงานเขียนดังกล่าวสรุปได้ว่าตามความหมายทางประวัติศาสตร์ของอุดมการณ์พญานาคก่อนที่จะกลายเป็นสินค้านั้นพญานาคมีลักษณะการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและด้วยทุนที่สูงภายใต้แรงกดดันของโครงสร้างทางสังคมในยุคปัจจุบันที่มีลักษณะแบบทุนนิยมในเรื่องนี้จึงถูกนำมาสร้างเป็นทุนทางเศรษฐกิจขึ้นสู่เวทีการพาณิชย์ การค้าขาย จากทุนวัฒนธรรมเป็นทุนอุตสาหกรรมวัฒนธรรมทำให้พญานาคกลายเป็นทั้ง

สินค้าทางตรงและสินค้าทางอ้อมที่อาศัยความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ และความศรัทธาจากพญานาคเป็นจุดสำคัญจากการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาที่สะท้อนถึงสินค้าที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรม

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ศิลปะการทำเทียน รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น ผู้วิจัยพบว่า มีผู้สนใจในการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ไว้แล้วในหลายด้านๆ เช่นในกรณีของ (อังกุล สมคะเนย์, 2553) ได้ทำการศึกษาสภาพการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อกำหนดรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเทียนพรรษาและทำการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเทียนพรรษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิจัยสรุปผลได้ว่า สภาพการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี มีการแบ่งองค์ประกอบที่สำคัญออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีโดยหลักคือ การบูชาพระรัตนตรัย การสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับประเพณีบุญเดือน 8 การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวในการสร้างรายได้และการประกอบอาชีพ 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเทียนพรรษาโดยหลัก คือ เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการทำเทียน ได้แก่ ประเภทของเทียน วัตถุดิบอุปกรณ์ และลายเทียน และ 3) วิธีการถ่ายทอดการทำเทียนพรรษา ทั้ง 3 แบบ คือ การถ่ายทอดการศึกษาในระบบคือการทบทวนความรู้เดิม นำไปประเมินผลก่อนหลัง และสรุปผลงาน การถ่ายทอดการศึกษานอกระบบ คือ การสร้างจิตวิญญาณให้เห็นถึงความสำคัญ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจหลักของการจัดทำเทียนพรรษา และการถ่ายทอดการศึกษาตามอัธยาศัย มีการถ่ายทอดจากเอกสาร สื่อ สิ่งพิมพ์ และประเมินผลโดยตนเองหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

(สมชัย เจียรกุล, 2533) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องของศิลปะการทำเทียนพรรษาของช่างจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการมุ่งศึกษาในด้านของคติความเชื่อประเพณีของการทำเทียนพรรษา ตลอดจนการศึกษาถึงวิวัฒนาการของการทำเทียนในด้านของรูปแบบเนื้อหา และวิธีการในการทำเทียนพรรษาของช่างจังหวัดอุบลราชธานี ผลของการวิจัยพบว่า คติความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมในแง่ของการ “ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว” โดยผลของการศึกษายึดในเรื่องของความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นหลัก แม้ว่าปัญหาทางเศรษฐกิจจะเข้ามาเป็นตัวกำหนดสำคัญ แต่ก็ยังไม่สามารถเข้ามาเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าว โดยปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องของขนาดและสัดส่วน ตลอดจนองค์ประกอบต่างๆของต้นเทียนพรรษาในแต่ละปี

งานวิจัยที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษานั้นคือ งานวิจัยของ (สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม, 2547) ได้ศึกษาด้านการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์แบบแนวเจาะลึกในกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา วัฒนธรรมในการจัดงาน ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทั้งสองยุค จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า วัฒนธรรมในยุคอดีต แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงสมัยก่อนกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จะเข้ามาปกครอง โดยมีการปฏิบัติตามประเพณีตามแนวทางในการปฏิบัติของฮีต12คอง14 โดยให้ประชาชน และวัด เข้ามามีบทบาทอย่างมาก และในสมัยที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เข้ามาปกครองเมืองอุบล ได้ให้บทบาทในการจัดงาน คือ ส่วนของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ในยุคปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานด้านการปกครองเป็นฝ่ายสำคัญในการจัดงาน ต่างๆโดยมองถึงด้านของปัจจัยด้านการสื่อสารมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ด้านของผู้ส่งสาร เป็นการปฏิบัติงานด้านการจัดงาน แบบโครงสร้างแบบบนลงล่าง โดยได้มองเห็นว่าประเพณีได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากด้านของระดับท้องถิ่นที่บทบาทเป็นของชาวบ้านและวัดมาเป็นระดับจังหวัดและชาติ เพื่อเป็นการส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยวเป็นเรื่องสำคัญ

โดยเริ่มเน้นในช่วงปีพ.ศ. 2520 นับเป็นการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าครั้งสำคัญของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาโดยในปีเดียวกันนี้ได้มีการเพิ่มเติมการประกวดขบวนแห่นางฟ้า ประจำต้นเทียน และมีการจัดงานเพิ่มขึ้นเป็น 3 วัน ระหว่างขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 จนถึงแรม 1 ค่ำ เดือน 8 โดยในวันแรกถือเป็นวันเปิดงาน วันที่สองในเวลากลางวันจะทำการประกวดต้นเทียน ส่วนในตอนกลางคืนเป็นการประกวดนางฟ้าประจำต้นเทียนต่อมาเรียกว่า ธิดาเทียนพรรษา และในวันที่สามเป็นการแห่เทียนพรรษา และการจัดประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา และต่อมาที่มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณี จึงมีการจัดกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆทุกปี ไม่ว่าจะเป็น พิธีพุทธภิเษกวัตถุมงคล งานแสดงวิถีชีวิตชุมชนชาวอีสาน งานพาแลงและงานประกวดธิดาเทียนพรรษา พิธีอัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทาน การจัดแสดงแสงสี เสียง บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานีและงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้มีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่อดีตจนกระทั่งในปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการในการจัดงานประเพณี ก่อนที่จะทำการศึกษาในส่วนของการกระบวนการกลายเป็นสินค้าต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยในแบบเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

ประกอบด้วยวิธีการวิจัย 2 ลักษณะคือ

1) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research)

จากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร(Documentary Research) ในการคัดเลือกเอกสารสิ่งพิมพ์ที่นำมาใช้ในการศึกษาซึ่งได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา หรือคำว่า Candle Festival และวันเข้าพรรษา ที่มีเนื้อหาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษนำมาใช้ในการวิเคราะห์ตามลำดับ โดยแบ่งการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

- เอกสารประเภทสิ่งพิมพ์ได้แก่ หนังสือ บทความ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางวิชาการต่างๆทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

- เอกสารประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เว็บไซต์ต่างๆที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์กับบุคคลที่มีความรู้และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบในการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งอาศัยการสัมภาษณ์จากบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลจากตัวแทนในแต่ละกลุ่ม อันประกอบไปด้วย

1 กลุ่มผู้จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

- 1) นายศิวัช แสงมณี ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในปี พ.ศ. 2541-2543
- 2) นายประวัติ รัฐธรรมย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีพ.ศ. 2553-2555
- 3) นางสาวยุพา ปานรอด ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(สำนักงานอุบลราชธานี)

2 กลุ่มผู้มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักวิชาการ

1) นายประดับ ก้อนแก้ว ปราชญ์และภูมิปัญญาจังหวัดอุบลราชธานีบุคคลในท้องถิ่นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม ประจำปี 2530

2) นายพิทักษ์ น้อยวังคลัง อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3. กลุ่มช่างทำเทียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันในท้องถิ่น และลูกหลานของคนใน 2 คຸ້มวัดคือ

คຸ້มวัดมหาวนาราม (วัดป่าใหญ่) ได้แก่ นายสุรชัย จันทร์ส่อง

และคຸ້มวัดศรีประดู่ ได้แก่ นายชาญณรงค์ สอนอาจ

นายสุคม เขาวฤทธิ และนางสมพิศ สอนอาจ

4. กลุ่มธุรกิจร้านค้าในท้องถิ่นจำนวน 2 รายคือ ร้านสายใยบัว ร้านหมุยดาวทอง

3.2 การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลจึงทำให้ข้อมูลที่ได้มีความหลากหลายและเป็นมุมมองที่แท้จริงของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งบางครั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีในการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันทั้งในด้านเวลาสถานที่ และบุคคล โดยการที่ผู้วิจัยถามในประเด็นเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์หลายคน หรือถามคำถามเดียวกันกับคนในหลายพื้นที่เมื่อได้คำตอบแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลมาตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรแล้วนำคำตอบเหล่านั้นมาสะท้อนให้เห็นในงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มการให้สัมภาษณ์และบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้องโดยการอ่านข้อมูลดังกล่าวพร้อมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ประกอบความน่าเชื่อถือ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการตรวจสอบข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ในทุกๆ ครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลและแหล่งข้อมูล ในการวิเคราะห์วัฒนธรรมของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทั้งในอดีตและปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่างๆ เช่น การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตประกอบกับข้อมูลทางเอกสาร

โดยมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา หลังจากนั้นจะนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บมาได้ แยกแยะประเภทของข้อมูล ถ้าเป็นข้อมูลประเภทเดียวกันก็จะจัดให้อยู่ในหมวดเดียวกัน เมื่อจัดการ แยกหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว จะทำการตีความและตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เมื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและครบถ้วนแล้ว จึงทำการจัดบันทึก รายงาน เพื่อเขียนรายงานการวิจัยในขั้นต่อไป

3.4 การนำเสนอข้อมูล

เพื่อชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัด อุบลราชธานีทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนกระบวนการกลายเป็นสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีดังกล่าว โดยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้รับ และการวิเคราะห์ ผลที่ได้รับไปพร้อมๆกัน โดยมีลำดับในการนำเสนอ ดังนี้

- 1) นำเสนอข้อมูลของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทั้งในอดีต และปัจจุบัน
- 2) นำเสนอวัตถุประสงค์ วิธีการผลิต การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา และผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทั้งในอดีต และปัจจุบัน
- 3) นำเสนอกระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัด อุบลราชธานี

บทที่ 4

วิวัฒนาการประเพณีแห่เทียนเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นประเพณีที่มีสำคัญอย่างมากทางพระพุทธศาสนาที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการรวมตัวกันของชาวบ้านในด้านความเชื่อและความศรัทธาของคนในท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งชาวจังหวัดอุบลราชธานีและชาวอีสานซึ่งต่างยึดเอาบุญเดือนแปดว่าด้วยการเข้าพรรษาอันเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าวัฒนธรรมหนึ่งที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเอกลักษณ์ที่คงคุณค่าและเป็นมรดกที่บรรพบุรุษได้สร้างจิตสำนึกให้ชาวพุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการแสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธาและความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงตนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอันมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีขึ้นในชุมชนถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดตามคติความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการถวายรวงผึ้งและการถวายแสงสว่างเป็นทาน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากจังหวัดอุบลราชธานีเป็นแหล่งของรวงผึ้งอันอุดมสมบูรณ์จนได้ชื่อว่า “ดงอูผึ้ง” ชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่างยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และยังประกอบพิธีกรรมตามศาสนาพราหมณ์อีกด้วย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาดังแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันในเรื่องของความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการเข้าพรรษา รวมทั้งขั้นตอนในการทำเทียนพรรษาทั้งแบบแกะสลักและแบบติดพิมพ์ และศึกษาถึงวิวัฒนาการของเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละยุคโดยการแบ่งยุคการศึกษานั้นเริ่มจากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งที่ชัดเจนและไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่เมื่อใด หากแต่ในสมัยสุโขทัยในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 9-13 ได้ระบุในเรื่องของการถือศีลในวันเข้าพรรษาของชาวสุโขทัยในสมัยนั้นไว้ว่า

“...พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัย ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าท่วยบัวท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ฟุ้งท่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน ...” (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2532)

จากข้อความในจารึกหลักที่ 1 นี้แสดงให้เห็นถึงช่วงเข้าพรรษาของชาวสุโขทัยว่า ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงจะถือศีลกันตามความศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งแม้ว่า

ข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 1 จะไม่ได้ระบุรายละเอียดว่าการถือศีลของชาวสุโขทัยในสมัยนั้นเป็นอย่างไร แต่จากข้อความดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 หรือก่อนหน้านี้นี้ประเพณีเข้าพรรษาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนไทยแล้ว

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา หลักฐานร่วมสมัยพุทธศตวรรษที่ 19-22 ยังมีการบรรยายภาพให้เห็นกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการเข้าวัดฟังธรรมเทศนาของชาวบ้านในกรุงศรีอยุธยา ช่วงเข้าพรรษาอันที่ปรากฏไว้ในภาพห่อโคลงนิราศธารโศกบทพระราชนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ที่แสดงให้เห็นถึงธรรมเนียมการปฏิบัติในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวอยุธยาที่จะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสักการะพระรัตนตรัย ตลอดจนการนิยมนำเทียนไปฟังธรรมเทศนาที่วัด พร้อมทั้งมีการถวายเครื่องไทยทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งได้แก่ หมาก และไม้สีฟัน ซึ่งส่งผลถึงค่านิยมในการทำบุญด้วยไม้สีฟันมาจนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 24 อีกด้วย(คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

นอกจากนี้ประเพณีเข้าพรรษาในสมัยอยุธยาจัดเป็นประเพณีที่พระมหากษัตริย์ต้องทรงปฏิบัติในแต่ละปีโดยคืองาน พระราชพิธีอาชาตมาส (พระราชพิธีเดือน 8) เห็นได้จากการศึกษาในบันทึกคำให้การของชาวกรุงเก่า และพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ซึ่งเขียนขึ้นไว้ในภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเทียนพรรษาที่แสดงให้เห็นถึงภาพพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นโดยแสดงรายละเอียดในเรื่องของการที่พระมหากษัตริย์ทรงผนวช การบูชาพระพุทธสิหิงส์ ตลอดจนพระราชกรณียกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทียนพรรษา อาทิ ทรงหล่อเทียน และทรงถวายเทียนพรรษายังพระอารามต่างๆ เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเทียนพรรษาเริ่มปรากฏเป็นหนึ่งเครื่องไทยทาน (คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 หรือในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีหลักฐานในทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงประเพณีเข้าพรรษาที่อยู่ในตำนานท้าวศรีจุฬาลักษณ์¹ ที่แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนซึ่งอยู่ในเขตที่มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมของราชสำนักกรุงเทพฯ แผ่ไปถึงว่ามีการร่วมงานเข้าพรรษาเป็นอย่างดี โดยแสดงให้เห็นว่า หากพุทธศาสนิกชนใดมีฐานะร่ำรวยจนกระทั่งสามารถสร้างวัดได้ก็จะทำบุญโดยการสร้างวัด เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการแห่เทียนพรรษาทั้งทางบกและทางเรือไปยังวัดต่างๆ มีการบรรเลงพิณพาทย์ประกอบขบวนแห่และเมื่อขบวนแห่เทียนพรรษาถึงวัดแล้วจึงนำ

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชวินิจฉัยข้อความในตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ว่าอาจเป็นตำราแบบแผนพิธีพราหมณ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจริงหรือมีการคัดลอกจากเรื่องเดิมที่มีอยู่(กรมศิลปากร, 2513)

เทียนพรรษาไว้ในโบสถ์จนกระทั่งรุ่งเช้าอันเป็นวันเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนจะร่วมกันทำบุญที่วัดโดยมีการถวายเครื่องไทยทานต่างๆ และมีการสมาทานศีลแปดโดยทั่วกัน ในตำราท้าวศรีจุฬาลักษณ์ได้มีการกล่าวขานถึงชาวบ้านที่นับถือไสยศาสตร์ก็มีการบูชาสิ่งเคารพของตนไว้ในวันเข้าพรรษาเช่นเดียวกับพระราชพิธี อย่างไรก็ตามก็ข้อความข้างต้นยังได้ให้ภาพของกระบวนการแห่เทียนพรรษาหลวงว่ามีทั้งทางบก และทางน้ำเช่นเดียวกับขบวนแห่เทียนพรรษาของพุทธศาสนิกชน รวมถึงการกล่าวถึงการพนมดอกไม้ที่บูชาพระรัตนตรัยเฉพาะวันเข้าพรรษา(กรมศิลปากร, 2513) โดยเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญว่าการแห่เทียนพรรษาหลวงมีทั้งทางบก และทางน้ำซึ่งมีมานานแล้วในอดีตเพียงแต่ในปัจจุบันได้นำพิธีกรรมกลับมาใช้บ้างในบางส่วน เช่น การแห่เทียนหลวงพระราชทานในปัจจุบันที่นำประเพณีแบบเดิมมาใช้ในบางโอกาสซึ่งเรียกว่าการแห่เทียนทางชลมารค

ในขณะที่เสถียร โกเศศ บรรยายให้เห็นถึงบรรยากาศงานเข้าพรรษาในชนบทกับในกรุงเทพฯ วัดและการเที่ยวชมงานในสมัยก่อนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจนยกตัวอย่างเช่น ค่านิยมด้านความสนุกสนานในชนบทช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ยังคงมีความสนุกสนานระหว่างญาติมิตร และความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามซึ่งอิงกับหลักคำสอนทางศาสนา หากแต่สังคมในกรุงเทพฯ กลับเต็มไปด้วยความสกปรกไร้ซึ่งระเบียบวินัย (เสถียร โกเศศ, 2502)

นับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ถึงศตวรรษที่ 24 ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีเข้าพรรษาในทุกๆ แห่ง จะมีการถวายเทียนพรรษาที่มีรูปทรงคล้ายๆ กัน และมีการเทศน์มหาชาติที่มีลักษณะเหมือนกัน ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของสำเนียงการใช้ภาษา และยังมีประเพณีบางอย่างของแต่ละท้องถิ่นที่สูญหายไป เช่น การตักบาตรกรวย การสวดไอ้เอ๋ววิหารราย เป็นต้น (เลิศล้ำเลอค่า เทียนพรรษาเมืองอุบล, 2550) ขณะที่ในบางพื้นที่ถือเอาวันเข้าพรรษาเป็นงานรื่นเริงที่มีมหรสพแบบใหม่เกิดขึ้น จากหลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงคนในยุคสมัยนี้โดยเฉพาะภาคอีสานยังคงยึดถือรูปแบบประเพณีเข้าพรรษาที่สืบเนื่องมาจากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาและฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวอีสาน

4.1 วิวัฒนาการประเพณีแห่เทียนเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

จากหลักฐานข้างต้นจึงมีความเชื่อมโยงถึงการแบ่งยุคของวิวัฒนาการเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีออกเป็น 3 ยุคดังต่อไปนี้

4.1.1 ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก

ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดกนั้นเน้นในด้านของความเชื่อที่ว่าเทียน คือ แสงสว่าง เพราะแสงสว่างในทางนามธรรมนั้นก่อให้เกิดปัญญา และในทางรูปธรรมนั้นแสง

สว่างคือแสงที่ช่วยขจัดความมืด และความน่ากลัวต่างๆในตอนกลางคืน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การให้แสงสว่างเป็นทานนั้นเกิดประโยชน์ทั้งที่เกิดแสงสว่างจริงๆ และการให้แสงสว่างทางปัญญา

จากการศึกษาเอกสารนับตั้งแต่การเริ่มจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่งานเล็กๆ ที่จัดขึ้นอย่างเรียบง่ายจนกระทั่งกลายเป็นงานประเพณียิ่งใหญ่ในระดับชาตินั้นกล่าวได้ว่าเทียนพรรษาและงานแห่เทียนพรรษานับเป็นประเพณีที่มีความผูกพันและสอดคล้องกับชีวิตวัฒนธรรมของชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างมากซึ่งสาเหตุของการถวายเทียนนั้นเพื่อเป็นพุทธบูชาในช่วงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หรือวันบุญเข้าพรรษาของตนในท้องถิ่น โดยงานบุญที่เกี่ยวข้องกับเทียนที่สร้างขึ้นในเดือนแปด เรียกว่างานบุญเดือนแปด หรือฮีดเดือนแปด ที่ชาวอีสานเรียกว่า “ฮีดสิบสองคองสิบสี่” ซึ่งเป็นความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา เหมือนดังที่ เดิม วิภาคย์พจนกิจ (2542) กล่าวว่า “...จารีตประเพณีและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพื้นเมืองภาคอีสาน ก็คือจารีตประเพณีชาวไทย ลาวมาแต่ดั้งเดิม...โดยเราได้รับแบบอย่างมาจากอินเดียทั้งลัทธิพราหมณ์และพระพุทธศาสนา...จารีตประเพณีทางศาสนาของชาวอีสาน เท่าที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา...เรียกว่า ฮีดสิบสอง (ครอง) สิบสี่ เป็นประเพณีมาแต่โบราณ...”

ฮีดสิบสองที่มีความหมายว่าเป็นจารีตสิบสองประการคือ ประเพณีประจำเดือนสิบสองเดือน เป็นจารีตประเพณีที่สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญเป็นประจำเดือนทุกๆเดือนของรอบปี ผลที่ได้รับก็คือทุกคนจะได้มีเวลาเข้าใกล้วัดใกล้ชิดกับหลักการของธรรมทางพุทธศาสนายิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในย่านใกล้เคียงรู้จักมักคุ้นสามัคคีกันเป็นอย่างดี และมีผลทางอ้อมคือ เมื่อว่างจากการงานอาชีพแล้วก็มีจารีตบังคับให้ทุกๆ คนเสียสละทำงานร่วมกันเพื่อสังคมส่วนรวมไม่ให้นอนอยู่ว่าง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ถูกสังคมลงโทษตั้งข้อรังเกียจอย่างจริงจังจังหวัดอุบลราชธานียังคงยึดถือฮีดสิบสองอันมีพื้นฐานทางความคิดมาจากพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญและข้อปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตทั้งในฐานะชาวบ้านกระทั่งผู้ปกครอง ทั้งนี้คำว่าฮีดสิบสองนั้นมาจากคำว่า “จารีต” ซึ่งหมายถึงประเพณีที่จะต้องปฏิบัติภายใน 12 เดือนของทุกปี และถือเป็นจรรยาของสังคมซึ่งหากฝ่าฝืนจะถือว่าเป็นความผิดในการตั้งข้อรังเกียจและไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วย หรือเรียกว่า “ผิดฮีด” นอกจากนี้ข้อดีของการปฏิบัติตามฮีดสิบสองยังนับเป็นการสร้างความสนิทสนมกันทั้งในชุมชนและต่างชุมชนผ่านพิธีกรรมของทุกเทศกาลเดือนในรอบปี (อุบล 200 ปี, 2535)

1.เดือนเจียง(เดือนอ้าย)หรือบุญเข้ากรรม อยู่ในช่วงเดือนธันวาคมโดยมากนิยมทำวันขึ้น 15 ค่ำเดือนอ้ายเป็นหลัก ทั้งนี้ เชื่อกันว่าเป็นเดือนที่พระสงฆ์อยู่ปริวาสกรรมนิมนต์สังฆเจ้าเข้ากรรมฯ และชาวบ้านเลี้ยงผีแถนและผีต่างๆ(บรรพบุรุษ หรือวีรบุรุษผู้ล่วงลับ) การนิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรมนั้นเป็นพิธีกรรมเพื่อให้พระภิกษุผู้ที่กระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์(มิใช่การล้างบาป) เป็นการฝึกความรู้สำนึกวิจยความบกพร่องของตัวเองซึ่งมีความตรงกันข้ามกับสังคมสมัยนี้มีแต่โทษนาถึงความชั่วความผิดของผู้อื่นข้างเดียวและมุ่ง

ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามพระวินัยต่อไป ทางด้านของฆราวาสจะมีการทำบุญเลี้ยงผีมด ผีหมอ ผีฟ้า ผี
แฉนและพระภิกษุสงฆ์จะถือว่าได้บุญมากนอกจากนี้ ในเดือนนี้เป็นช่วงเวลาที่ยาวในนาสุกจึงต้องลง
แขกเกี่ยวข้าว การทำปลาร้า เพื่อเป็นเสบียงตลอดปีอีกด้วย

2.เดือนยี่ บุญเดือนยี่ หรือบุญคุณลาน อยู่ในช่วงเดือนมกราคมเป็นการ
ทำบุญหลังจากชาวบ้านได้ทำการเก็บเกี่ยวข้าวและนำขึ้นยุ้งฉางเป็นที่เรียบร้อย ดังนั้นจึงต้องทำบุญ
เพื่อสู่ขวัญข้าว การทำบุญ “ คุณข้าว ” มีพระสวดมนต์เย็นฉันทเข้า เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือกเมื่อ
พระฉันแล้วจากนั้นทำพิธีสู่ขวัญ(ทำบุญ หรือสูตรขวัญ) ข้าว นอกจากนั้นในเดือนนี้ ชาวบ้านจะต้อง
ตระเตรียมสะสมเชื้อเพลิงหาฟืนและถ่านมาไว้ในบ้านทั้งนี้หากชาวบ้านที่ร่วมทำบุญเป็นกลุ่มใดกลุ่ม
หนึ่งโดยปลูกประรำพิธีต่างหากจะเรียกว่า “บุญคุ้ม” แต่ถ้าชาวบ้านร่วมกันทำกันเป็นจำนวนมากโดย
นำข้าวไปกองรวมกันที่ศาลากลางบ้านหรือศาลาโรงธรรมจะเรียกว่า “บุญคุ้มข้าวใหญ่” ซึ่งเชื่อกันว่าจะ
ได้บุญมากที่สุดอีกด้วย

3. เดือนสามในมือเพ็ง(วันเพ็ญ) ให้ทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชาอยู่ในช่วง
เดือนกุมภาพันธ์ เป็นงานบุญที่ชาวบ้านจะเริ่มพิธีทำบุญข้าวจีในตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้ม
น้ำอ้อยนำไปปิ้งหรือจี่พอเกรียมแล้วชุบด้วยไข่อย่างไร้จนสุกแล้วใส่ภาชนะไปตั้งไว้ในห่อแฉ (ศาลาวัด)
นิมนต์พระมาให้ศีลแล้วเอาข้าวจีใส่บาตรนำถวายแด่พระสงฆ์พร้อมด้วยอาหารอื่นๆ เมื่อพระฉันเสร็จ
แล้วมีการแสดงพระธรรมเทศนา ข้าวจีที่เหลือจากพระก็แบ่งกันรับประทานถือว่าเป็นมงคลอันดี
ประเพณีในงานบุญเดือนสามยังได้แก่งานบุญมาฆบูชาซึ่งคล้ายคลึงกับภาคอื่นๆ ทั่วประเทศอีกด้วย

4. เดือนสี่ หรือบุญเขาส อยู่ในช่วงเดือนมีนาคม ทำบุญพระเขาสฟังเทศน์
มหาชาติ มูลเหตุเนื่องมาจากพระคัมภีร์มาลัยหมื่นและมาลัยแสนว่าถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะได้พบพระศรี
อริยมตได้ หรือเข้าถึงศาสนาของพระพุทธองค์แล้วจงอย่าฆ่าตีบิดามารดาสมณพราหมณาจารย์ อย่า
ยุยงให้พระสงฆ์แตกสามัคคีกัน และให้อุตสาหะฟังพระธรรมเทศนาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดกให้จบ
สิ้นภายในวันเดียวกัน เป็นต้น ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระซึ่งเรียกว่า “กัณฑ์หลอน”
หรือ ถ้าเจาะจงจะถวายเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็เรียกว่า “กัณฑ์จอบ”(จอบภาษาอีสาน
หมายถึงช่มดู) เพราะต้องแอบช่มดูให้แน่เสียก่อนถวาย นอกจากนี้ในเดือนนี้ก็ยังมีการทำบุญโดยการ
หาดอกไม้มาตากไว้ด้วย มีการอุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษ และมีการจัดขนมเงินเลี้ยงกันอีกด้วย

5.เดือนห้า หรือบุญสงกรานต์ หรือบุญสงกรานน้ำ อยู่ในช่วงเดือนเมษายนถือเป็น
ช่วงทำบุญขึ้นปีใหม่หรือตรุษสงกรานต์ สรงน้ำพระพุทธรูป ไปเก็บดอกไม้ปามาบูชาพระ ในระหว่าง
บุญนี้ทุกคนจะหยุดงานธุรกิจประจำวัน โดยเฉพาะมีวันสำคัญดังนี้ คือ

ก. วันสังขารลวง เป็นวันแรกของงานจะนำพระพุทธรูปลงมาทำความสะอาด
และตั้งไว้ ณ สถานที่อันควร แล้วพากันสรงพระด้วยน้ำหอม

ข. วันสังขารเนา เป็นวันที่สองของงาน พวกกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดา มารดาและญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ค. วันสังขารขึ้น เป็นวันที่สามของงาน ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่ พระ-เณรแล้วทำการเคารพแก่บิดา มารดาและคนแก่ ส่งท้ายด้วยมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ แล้วใช้น้ำที่เหลือจากการรดน้ำให้ผู้ใหญ่นำมารดน้ำให้แก่ผู้มาร่วมงานภายหลัง จึงมีการแผลงมาเป็นการวิ่งไล่สาด น้ำกลั่นแก่งกัน รวมถึงการก่อพระทราย(กองปะทาย) อนึ่งการทำบุญสงฆ์กำหนดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งบางครั้งเรียกว่า “งานบุญเดือน 5”

6.เดือนหก หรือบุญบังไฟ อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของ ฤดูฝน ดังนั้นชาวบ้านจึงมีการจุดบังไฟเพื่อบูชาพระยาแถน และขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล มีการ ทำบุญวันวิสาขบูชาและฟังเทศน์ตลอดทั้งวัน ตอนกลางคืนมีการเวียนเทียนในเดือนนี้มีงานบุญสำคัญ อีกคือบุญสัจจะ หรือบุญบังไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและขอฝนมีผลทางอ้อมเพื่อฝึกฝนให้รู้จักผสมดิน ปั้น และให้ประชาชนร่วมสนุกกันได้เต็มที่ ก่อนจะลงมือทำนาซึ่งเป็นงานหนักประจำปี นอกจากนี้ ก็มักจะมีการบวชนาคพร้อมกันไปด้วย ตอนกลางคืนมักจะมีการตีกลองเอาเสียงดังแข่งกัน เรียกว่า “กลองเสียง” บางตำราก็ว่าต้องมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูปฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ตลอดจนมีการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และต่อแผ่นดิน นอกจากนี้ในเดือน หกยังมีงานบวชนาคเพื่อสืบทอดตามแนวทางพระพุทธศาสนาและมีการทำบุญ วันวิสาขบูชาโดยมี ประเพณีเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ เนื่องจากเพิ่งนำเข้ามาจากสำนักกรุงเทพฯ ในช่วงปี พ.ศ.2442 เป็นต้นมา

7.เดือนเจ็ด หรือบุญช้ำชะ หรือบุญเบิกบ้าน อยู่ในช่วงเดือนมิถุนายนเป็น งานบุญบูชาบรรพบุรุษมีการทำบุญเทวดาอาฮักข์หลักเมือง(วีรบุรุษ) ทำการเช่นสำรวจหลักเมือง หลัก บ้าน ผีพ่อผีแม่ ผีปู่ตา ผีเมือง (บรรพบุรุษ) ผีตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) ทำนองเดียวกับแรกนาขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนจะมีกิจการทำนา สรุปลแล้วคือให้รู้จักคุณของผู้มีคุณและสิ่งที่มีคุณจึงจะเจริญ อีกทั้งชาวบ้านจะพร้อมกันร่วมมือร่วมใจปิดกวาดทำความสะอาดคุ้มบ้านและข้าวของเครื่องใช้เพื่อ ป้องกันเสนียดจัญไร งานบุญนี้ชาวบ้านจะทำสังฆทานพร้อมกับสวดคาถาไล่ผีและมีการปัดรังควาน ต่อจากนี้มีการเตรียมตักกล้า แยกนา และทำไร่

8.เดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม หรือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 มีการทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่พระสงฆ์ บ่ายมีการฟัง พระธรรมเทศนาและมีการป่าวร้องให้ชาวบ้านนำขี้ผึ้งมาหล่อเทียนใหญ่หน่อยสำหรับจุดไว้โนโบสถ์เป็น พุทธบูชาตลอดฤดูกาลเข้าพรรษา ในเมืองหลวงมีการถวาย “เทียนจำ” แก่อารามสำคัญ

“เดือนแปดเจ้าพี่คลา	เข้าพระวษาสังฆาราม
พรั่งพร้อมเจ้าย่อมตาม	ไปด้วยพี่สีพันถวายฯ
เดือนแปดพุทธบุตรเข้า	พระวษา
ทายกมีศรัทธา	ต่างเต้า
โถมงามตามเรียบคลา	นบนอบ
เมียงหมี่สีพันเข้า	รูปน้อมเทียนถวายฯ”

(กรมศิลปากร, 2513)

จะเห็นได้ว่ากาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกได้บรรยายถึงภาพธรรมเนียมปฏิบัติในช่วงประเพณีเข้าพรรษาของชาวบ้านกรุงศรีอยุธยาในยุคนั้นว่าเมื่อถึงเทศกาลเข้าพรรษาวัดชาวบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสักการะพระรัตนตรัย ตลอดจนนิยมไปฟังพระธรรมเทศนาที่วัด เป็นการทำบุญเข้าวัด พร้อมถวายเครื่องไทยทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งได้แก่ หมาก และยาสีพัน ส่งผลให้เกิดค่านิยมในการทำบุญด้วยไม้สีพันจนถึงพุทธศตวรรษที่ 24 อีกด้วย

9.เดือนเก้า หรือบุญข้าวประดับดิน อยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม การทำบุญข้าวประดับดิน จัดขึ้นในวันแรม 9 ค่ำ เดือน 9 โดยนำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้งหมากพลูบุหรีห่อด้วยใบตองกล้วย แล้วนำไปไว้ตามต้นไม้และพื้นหญ้าเพื่ออุทิศให้แก่บรรดาญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยกำหนดทำในวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้า ต่อมาภายหลังนิยมทำภัตตาหารถวายแด่พระสงฆ์สามเณรแล้วอุทิศให้แก่ผู้ตายด้วยการหยาดน้ำ (กรวดน้ำ) ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อตามชาดก และเป็นที่มาของการทำบุญ “แจกข้าว” ด้วย

10.เดือนสิบ หรือบุญข้าวสาก หรือสลากภัต อยู่ในช่วงเดือนกันยายน(จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10) การทำบุญข้าวสากหรือข้าวสารท(สลากภัต) ในวันเพ็ญนี้ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดิน โดยมีเวลาห่างกัน 15 วัน เป็นระยะเวลาที่พวกเขาปรารถนาจะต้องกลับไปเมืองนรก(ตามนิทานชาดก) โดยผู้ที่ถวายทานเขียนชื่อของตนเองไว้ในภาชนะที่ใส่ของทานไว้ แล้วเขียนชื่อของตนในกระดาษอีกหนึ่งนำไปใส่ลงในบาตร เมื่อภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของผู้ใด ก็จะเรียกให้เจ้าของสลากนำเอาของถวาย ครั้นพระเณรฉันแล้วก็ประชุมกันฟังเทศน์บรรยายนิทานวัตถุและภาชิตต่างๆ ทั้งอันสงฆ์สลากภัตด้วย ข้าววันกับคืนหนึ่งจึงเลิก และจะมีการนำห่อข้าวน้อยมาแขวนไว้ตามเสา ต้นไม้ หรือเจดีย์ เรียกว่าการ “แจกข้าวสาก” พร้อมกับตีโป่งเพื่อส่งสัญญาณให้เทวดา ผี และเปรต ซึ่งเป็นบรรพบุรุษมารับเอาไปด้วย

11.เดือนสิบเอ็ด อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11ทำบุญออกพรรษา หรือสังฆเจ้าออกวัสสาปวารณาฯ มีการตามประทีปโคมไฟเรียกว่า ทำบุญจุดประทีป ถ้าไม่ใช่โคมแก้วโคมกระดาษ ก็มักชูดเปลือกลูกตุ้มกาให้ใสหรือชูดเปลือกลูกฟักทองให้ใสบางทำเป็นโคมใช้น้ำมันมะเยาหรือมะพร้าวมีไส้จุดลอยไว้มีหูหิ้วแล้วนำไปแขวนไว้ตามต้นไม้เต็มวัด นอกจากนี้บาง

หมู่บ้านก็ยังทำรั้วลดเลี้ยวไปเรียกว่า คีรีวงกตและมีการทำปราสาทผึ้งถวายพระด้วย และการตามประทีปโคมไฟนั้น ชาวบ้านและพระสงฆ์จะทำต้นกล้วยเป็นร้านสูงมีหัวและมีท้ายคล้ายเรือสำเภา ในเวลากลางคืนของวันงานชาวบ้านจะมาจุดเทียนถวายพระสงฆ์ตามร้านที่ทำไว้ ในงานบุญออกพรรษายังมีการไหลเรือไฟในแม่น้ำ การสว่างเรือ(แข่งเรือ) ตลอดจนการเส็งกลอง(แข่งตีกลอง)อีกด้วย

12. เดือนสิบสอง หรือบุญกฐิน หรือบุญข้าวเม่าอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ระหว่างวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันเพ็ญเดือน 12 เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่าตามคติเดิม มีการทำบุญกฐิน ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสองซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ข้าวตั้งท้องและเปลี่ยนเป็นเมล็ดข้าวแล้วจึงมีการเก็บเกี่ยวข้าวนำมาทำเป็นข้าวเม่าถวายพระและสำหรับเก็บไว้กินเอง แต่ชาวอีสานครั้งก่อนนิยมเริ่มทำตั้งแต่ข้างขึ้นเดือนสิบสองจึงมักจะเรียกบุญกฐินว่าเป็นบุญเดือนสิบสอง มีทั้งมหากฐิน(กองใหญ่)และบุญจุลกฐิน(กองเล็ก)ซึ่งทำกันโดยริบถ้วน อัญญาบริหารที่จำเป็นต้องทอดเป็นองค์กฐินจะขาดไม่ได้คือบาตร สังฆาฏิ จีวร สบง มิดโกนหรือมิดตัดเล็บ สายรัดประคด ผ้ากรองน้ำ และเข็ม นอกจากนั้นเป็นเพียงองค์ประกอบ หลังจากวันเพ็ญเดือนสิบสองแล้วจะทอดกฐินอีกไม่ได้ จึงต้องทำบุญกองบัง (บังสกุล หรือทอดผ้าป่า) และทำบุญกองอัญญาบริหารคือ การถวายอัญญาบริหารแปดอย่างแก่พระสงฆ์ บุญเดือนสิบสองที่สำคัญสำหรับชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำก็คือการ “ช่วงเฮือ” (แข่งเรือ) เพื่อบูชาอุสุภยานาค 5 ตระกูล รำลึกถึงพระยาฟ้าจุ่มที่นำพระไตรปิฎกขึ้นมาแต่เมือง อินทปัตถนคร มีการบุญดอกฝ้ายอีกด้วยเพื่อเป็นการถวายพระสงฆ์สร้างบุญกุศล คือการนำดอกฝ้ายมาใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวไว้ใช้ถวาย นอกจากนี้ยังมีการจุดพลุหรือตะไลในสมัยโบราณจะมีการโกนจุกบุตรสาวอีกด้วย(คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประเพณีประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

สำหรับประเพณีแห่เทียนพรรษาของภาคอีสานเองนั้น เห็นได้ชัดเจนว่ามีความสืบเนื่องมาจากคติความเชื่อในฮีตสิบสองคองสิบสี่ นับว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดวิถีชีวิตของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ที่พบว่า ในฮีตสิบสองหรือจารีตที่ต้องปฏิบัติในแต่ละเดือนนั้น งานบุญเดือนแปด หรืองานบุญเข้าพรรษาเองก็จัดเป็นงานบุญหนึ่งในสิบสองงานที่จะต้องปฏิบัติซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเพณีเข้าพรรษาของชาวอีสานได้มีการสืบทอดกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประเพณีประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

งานเขียนที่น่าสนใจของ อีระ รุญเจริญ , อุดม บัวศรีและประสิทธิ์ คุนรัตน์ (2525)อ้างถึงใน ประดับ ก้อนแก้ว(2531)ได้อธิบายความหมายของประเพณี “ฮีตสิบสอง” ของชาวอีสานไว้ว่า “ฮีต” เป็นคำย่อของจารีต เพราะชาวอีสานใช้ตัว “ฮ” แทนตัว “ร” ฮีตสิบสองก็คือจารีตที่ปฏิบัติกันแต่ละเดือน ตรงกับทางภาคกลางว่า “ประเพณี 12 เดือน” นั่นเอง โดยในสมัยโบราณเขาถือเอาเดือนอ้าย (เดือนเจียง) เป็นการเริ่มต้นปีใหม่จนถึงเดือน 12 อันเป็นเดือนสุดท้าย โดยในแต่ละ

เดือนจะมีประเพณีประจำเดือน ซึ่งคล้ายกับทางภาคกลางบ้างและแตกต่างกันบ้าง ประเพณีเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องพุทธศาสนา มีประเพณีเกี่ยวกับบออาชีบบ้างแต่ก็พยายามดึงเข้าพุทธศาสนาเพื่อให้โอกาสได้ทำบุญด้วย ซึ่งความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของชาวจังหวัดอุบลราชธานีนั้นได้มีการยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมที่เรียกว่า “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” เป็นความเชื่อและขนบธรรมเนียมที่ล้วนอยู่บนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

เหมือนดังที่ (เต็ม วิภาคพจนกิจ, 2542) ได้กล่าวเอาไว้ใน ประวัติศาสตร์อีสานว่า “จารีตประเพณีและขนบธรรมเนียมของชาวพื้นเมืองภาคอีสาน ก็คือจารีตประเพณีชาวไทย-ลาว มาแต่ดั้งเดิม โดยเราได้รับการยกย่องมาจากอินเดียในส่วนของลัทธิศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา จารีตประเพณีทางศาสนาของชาวอีสาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาก็เป็นประเพณีที่ยึดถือกันมานานเช่นกัน เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน การดำรงชีวิต ที่บางอย่างแม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามกาลเวลา เพื่อให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ จึงเป็นโครงสร้างทางความคิด ความเชื่อ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติของชนชาวอีสาน

เช่นเดียวกับที่ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2540) กล่าวไว้ในหนังสือภูมิปัญญาอีสานว่า ภูมิปัญญาที่อยู่ในฮีตสิบสองคองสิบสี่ ไม่สามารถประเมินความลึกซึ้งได้มากหรือน้อยกว่าภูมิปัญญาแบบอื่นๆ แต่สังเกตได้ว่าเป็นภูมิปัญญาทางความคิด ความเชื่อ และเป็นพลังในการหล่อหลอมและสร้างความผูกพันให้กับคนชาวอีสานมีสำนึกแน่นแฟ้นอยู่กับสังคมเครือญาติโดยการเจริญรอยตามในการประกอบอาชีพชาวนาเป็นเหมือนธรรมนุญชีวิตที่มีพลังอย่างมากที่ทำให้คนอยู่ในวัฒนธรรมครอบครัว สังคม ชุมชนของตนได้ แม้จะถูกครอบงำโดยกระแสทุนนิยมและอำนาจนิยมและสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสมัยใหม่ ตามนัยของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ดังนั้นในยุคนี้จึงเป็นการเล่าถึงยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดกที่เกิดจากความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธรูปชาดกที่เกี่ยวข้องกับผลบุญที่ได้รับจากการถวายเทียนและการทำบุญด้วยเทียน ซึ่งเทียนในยุคนี้หมายถึง เทียนขี้ผึ้ง เป็นลักษณะของเทียนเวียนหัวหรือเทียนไข ซึ่งทำมาจากขี้ผึ้งโดยอาจมีขนาดไม่เท่ากันเป็นเทียนขี้ผึ้งที่หลอมอยู่ในภาชนะทั้งในถ้วยกระเบื้อง และกะลา เป็นต้น เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อเกี่ยวกับการถวายขี้ผึ้งเพื่อความหมายที่เป็นพุทธบูชา ความหมายของเทียนนั้นคือ เครื่องตามไฟที่หล่อด้วยขี้ผึ้ง หรือไข มีไส้อยู่ตรงกลาง แสดงให้เห็นชัดเจนว่าเทียนเป็นเครื่องใช้ประเภทหนึ่งที่ทำมาจากขี้ผึ้งหรือไข ซึ่งสามารถจุดไฟติดได้นั่นเอง อย่างไรก็ตามก็ไม่มีมีการปรากฏแน่ชัดว่ามนุษย์รู้จักนำเอาขี้ผึ้งหรือไขมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำเทียนเพื่อจุดไฟว่ามีขึ้นตั้งแต่ในสมัยใดหากพบว่าในอินเดียโบราณซึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์ได้ใช้ไขวัวที่เชื่อว่าเป็นสัตว์พาหนะของพระอิศวรมาทำเป็นน้ำมันเพื่อเป็นการจุดบูชาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่ตนเคารพนับถือ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้อีกมิติหนึ่งว่าการจุดไฟโดยใช้วัตถุดิบจากไขเป็นเชื้อเพลิงน่าจะมี ความหมายเกี่ยวกับ

การบูชาและความศักดิ์สิทธิ์มาตั้งแต่โบราณในความหมายทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายและความสำคัญของเทียน โดยเรียกเทียนว่า “ทีป” หรือ “ปทีป” หรือที่รู้จักกันในภาษาไทยว่า “ประทีป” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2555)

พระมหาศรีพร วรวิญญู (2553) อ้างถึงใน (คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)กล่าวว่า เทียนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่จะให้แสงสว่างในเวลากลางคืน เห็นได้จากในกฎปาฏิโมกข์ที่ระบุช่วงก่อนการอุโบสถของพระสงฆ์ต้องปฏิบัติบุรพกิจ (กิจที่ต้องกระทำก่อน) 9 ประการ ซึ่งกิจที่ต้องกระทำประการหนึ่งได้แก่ การจุดประทีปในพระอุโบสถ นอกจากนี้ ในพระสูตรที่ชื่อว่า “รัตนสูตร” โดยการเปรียบเทียบเทียนตามความเชื่อของพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้เป็นเพียงการนำขี้ผึ้งหรือไขมาจุดไฟเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการเปรียบเทียบการดับกิเลสกับแสงสว่างอันเกิดจากเทียนอีกด้วย (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

นอกจากนี้ การศึกษาเล่าเรียนตลอดจนการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์สามเณรในสมัยโบราณซึ่งมีการศึกษาทั้งกลางวันและกลางคืน พบว่าในตอนกลางคืนการใช้เทียนเป็นเครื่องให้แสงสว่าง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากทั้งเหมาะสมและสะดวกกว่าไฟจากแสงใต้ที่มีกลิ่นและควันซึ่งอาจทำให้พระสงฆ์สามเณรในสมัยนั้นที่กำลังศึกษา และปฏิบัติศาสนกิจเสียสมาธิ อีกทั้งความสว่างจากแสงไต้ยังน้อยกว่าความสว่างจากแสงเทียน ดังนั้นจึงนิยมการถวายเทียนแด่พระสงฆ์สามเณรมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาที่พระสงฆ์มีเวลาในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมมากกว่าปกติ ดังนั้น ประโยชน์ของเทียนในช่วงเวลาเข้าพรรษานั้นมีมากกว่าการนำไปถวายรูปเทียนและเครื่องไทยธรรม

เทียนพรรษามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับการเข้าพรรษาที่แปลว่า การพักฝน ซึ่งหมายถึงการจำวัดในช่วงฤดูฝน แต่เดิมในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติพระวินัย ให้พระสงฆ์สาวกอยู่ประจำพรรษาเหล่าพระภิกษุสงฆ์จึงต่างพากันออกเดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ เป็นทานแก่ประชาชนโดยไม่ย่อท้อทั้งในฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน ต่อมาชาวบ้านต่างพากันติเตียนว่า พวกเหล่าสมณะศากยบุตรไม่ยอมหยุดสัญจรแม้ในฤดูฝน ในขณะที่พวกพ่อค้าและนักบวชในศาสนาอื่นๆ ต่างพากันหยุดสัญจรในช่วงฤดูฝนนี้การที่พระภิกษุสงฆ์จาริกไปตามที่ต่างๆ นั้นแม้ในช่วงฤดูฝนอาจเหยียบข้าวกล้าชาวบ้านได้รับความเสียหาย หรืออาจไปเหยียบโดนสัตว์เล็กสัตว์น้อยที่ออกหากินจนถึงแก่ความตาย เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องดังนั้น จึงได้วางระเบียบ ให้พระภิกษุสงฆ์เข้าอยู่ประจำที่ตลอดระยะเวลา 3 เดือนแห่งฤดูฝน ภิกษุสงฆ์ที่อธิษฐานเข้าพรรษาแล้วจะไปค้างแรมที่อื่นนอกเหนือจากอาวาส หรือที่อยู่ของตนไม่ได้แม้แต่คืนเดียวหากไปแล้วไม่สามารถกลับมาได้ ในเวลาที่กำหนด คือ ช่วงเวลาก่อนรุ่งสว่าง ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นขาดพรรษา

จากนี้การเข้าพรรษานั้นมีการเข้าพรรษาแรกกับการเข้าพรรษาหลังโดย การเข้าพรรษาแรกคือการอธิษฐานพรรษาปกติในวันเพ็ญเดือน 8 แต่มีข้อยกเว้นว่า เมื่อมีเหตุจำเป็น ไม่สามารถที่จะอธิษฐานพรรษาในวันเพ็ญเดือน 8 ได้ ก็สามารถที่จะอธิษฐานเข้าพรรษาหลังได้ คือวัน เพ็ญเดือน 9 หลังจากวันเข้าพรรษาแรก 1 เดือนการออกพรรษาโดยกำหนดเอาวันหลังออกพรรษา แรก 1 เดือน คือวันเพ็ญเดือน 12 เป็นวันออกพรรษาหลัง

สำหรับการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนในวันนี้หรือก่อนวันนั้นหนึ่งวัน นั้นมีธรรมเนียมว่า พุทธศาสนิกชนจะจัดเครื่องสักการะเช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องใช้ เช่น สบู่ยา สี ฟัน เป็นต้น มาถวายพระภิกษุ สามเณร ที่ตนเคารพนับถือ ที่สำคัญคือ มีประเพณีหล่อเทียนขนาดใหญ่ เพื่อให้จุดบูชาพระประธานในโบสถ์เพื่อให้อยู่ได้นานตลอดสามเดือนแม้การเข้าพรรษาจะเป็น เรื่องของภิกษุสงฆ์แต่พุทธศาสนิกชนก็ถือเป็นโอกาสที่จะได้ร่วมกันทำบุญรักษาศีลและชำระจิตใจให้ ผ่องใส ก่อนวันเข้าพรรษา ชาวบ้านก็จะไปช่วยพระทำความสะอาดเสนาสนะ ซ่อมแซมกุฏิวิหารและ อื่นๆ พอถึงวันเข้าพรรษาก็จะไปร่วมกันทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนา และรักษาอุโบสถศีลกันที่วัด บางคนอาจตั้งใจงดเว้นอบายมุขต่างๆ เป็นกรณีพิเศษ เช่น งดเสพสุรา งดฆ่าสัตว์ เป็นต้น อนึ่ง บิดา มารดามักจะจัดพิธีอุปสมบทให้บุตรหลานของตนโดยถือกันว่าการเข้าบวชเรียน และอยู่จำพรรษาใน ระหว่างนี้จะได้รับอานิสงส์อย่างสูง ดังเห็นได้จากการศึกษาในพุทธชาดกที่เกี่ยวกับผลบุญที่ได้รับจาก การถวายเทียน และการถวายแสงสว่างเป็นทาน จำนวน 2 เรื่องเป็นพื้นฐานในการถวายเทียนและการ ทำบุญด้วยเทียน ซึ่งมีเรื่องราวตามพุทธชาดกดังนี้

เรื่องที่ 1 เป็นเรื่องเล่าที่ปรากฏในหนังสือ “พระธัมมปัทมสูตรกถาแปล ภาคที่ 1” ว่าในครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้ามิได้ปรินิพพานและประทับอยู่ในเมืองโกสัมพี ขณะนั้น พระสงฆ์แตกแยกออกเป็นสองฝ่ายคือฝ่ายพระธรรมเถิกและฝ่ายพระวินัยธร แม้พระพุทธเจ้าจะทรง ห้ามปรามอย่างไรก็ไม่มีฝ่ายใดรับฟัง พระพุทธเจ้าจึงเสด็จหนีไปในป่าเรไรณกาล (บางแห่งเรียกว่าป่า รักชิตวัน) โดยได้พบกับพญาช้างที่ชื่อปารีเลยยกะเป็นผู้อุปฐากในการตักน้ำเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แต่พระพุทธเจ้า เมื่อพญาลิงเห็นพญาช้างปารีเลยยกะอุปฐากเช่นนั้น จึงเกิดความศรัทธาอยาก กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งถวายแต่พระพุทธเจ้าบ้าง ด้วยเหตุนี้พญาลิงจึงห้กรวงผึ้งบนต้นไม้มาถวาย ครั้นนำ รวงผึ้งมาถวาย พระพุทธเจ้าทรงรับไว้และทรงนั่งอยู่ ซึ่งยังความสงสัยแก่พญาลิงเป็นอย่างยิ่งจึงได้นำ รวงผึ้งมาพิจารณาดูอีกครั้งพบว่าในรวงผึ้งยังคงมีตัวอ่อน ไข่อ่อนตลอดจนนางพญาผึ้งซึ่งยังคงมีชีวิต อยู่ พญาลิงจึงใช้ความเพียรเก็บตัวอ่อน ไข่อ่อน และนางพญาผึ้งที่อยู่ในรวงผึ้งออกให้หมด แล้ว นำไปถวายพระพุทธเจ้าอีกครั้ง พระพุทธเจ้าทรงรับไว้และทรงค้นเอาความหวานจากรวงผึ้งเก็บไว้ฉัน และคงกากของรวงผึ้งไว้ พญาลิงเห็นดังนั้นจึงเกิดความดีใจเป็นอย่างมากจึงกระโดดโลดเต้นไปตามกิ่ง ไม้ กระทั่งพลัดตกลงมาเสียชีวิตแต่ด้วยอานิสงส์ของการถวายรวงผึ้งแก่พระพุทธเจ้า พญาลิงจึงได้ไป

อุบลราชธานีตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลบริเวณที่ราบลุ่มใกล้กับจุดที่แม่น้ำชีไหลมารวมกับแม่น้ำมูลก่อนที่จะไหลไปบรรจบแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียมทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัด และมีที่ตั้งอันเหมาะสมและอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมากทำให้เมืองอุบลราชธานี เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธัญญาหาร มั่งคั่งด้วยมรดกทางอารยธรรมและมีวิถีวัฒนธรรมที่ผูกพันกับสายน้ำอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ความสำคัญทางด้านภูมิศาสตร์แล้วอุบลราชธานียังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์มากมาย ในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อุบลราชธานีมีความยิ่งใหญ่ในฐานะเมืองใหญ่ที่สุดในแถบอีสานเป็นศูนย์กลางการศึกษา จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ศาสนา และการเมืองในภูมิภาค นับเป็นดินแดนแห่งภูมิปัญญาอีสานเป็นแหล่งการศึกษามูลกัจจายน์แบบโบราณ และการศึกษาภาษาไทย แม้ในด้านวิปัสสนาธุระ จังหวัดอุบลราชธานียังเป็นต้นกำเนิดของพระป่า ซึ่งสายวัดป่าเริ่มตั้งแต่พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สืบมาจนถึงพระอาจารย์ชา สุภทฺโท ดินแดนแถบนี้ มีชนชาติ ข่า ส่วย อพยพมาจากกรุงศรีสัตนาคณหุตเข้ามาอาศัยอยู่ ตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์(อุบล 200 ปี, 2535)

จากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า เมืองอุบลราชธานีมีการสืบเชื้อสายมาจากเจ้านครเชียงรุ่ง แสนหวิฟ้าของเจ้าปางคำพระบิดาของเจ้าพระตาและเจ้าพระวอโดยกล่าวถึง ปี พ.ศ.2228 เกิดวิกฤตทางการเมืองในนครเชียงรุ่ง เนื่องจาก จีนฮ่อหัวขาว หรือฮ่อธงขาวกำลังเข้าปล้นเมืองเชียงรุ่งเจ้านครเชียงรุ่งมาขอพึ่งพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชแห่งเวียงจันทน์ซึ่งเป็นพระประยูรญาติทางฝ่ายมารดา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โปรดให้นำไพร่พลไปตั้งที่ เมืองหนองบัวลุ่มภู จังหวัด หนองบัวลำภู ที่แยกจังหวัดออกจากจังหวัดอุบลราชธานี อย่างเสรี เป็นอิสระไม่ขึ้นกับเวียงจันทน์มีชื่อว่า "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" สันนิษฐานว่าน่าจะมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงการตั้งเมืองอุบลราชธานีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านเมืองค่อนข้างสงบก็ทรงมีนโยบายที่จะจัดตั้งเมือง ให้มากขึ้นทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมไพร่พลให้เป็นปึกแผ่น เพื่อความสงบสุข

การสถาปนาเมืองอุบลราชธานี พ.ศ.2335 พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผง) ได้พาพรรคพวกไพร่พลตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยแจะระแม (บ้านท่าบ่อ)ด้วยความปกติสุขเป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่ง พ.ศ.2334 (จุลศักราช 1153 ตรีศก)อ้ายเชียงแก้วซึ่งตั้งบ้านอยู่ที่ตำบลเขาโองแขวงเมืองโขง คิดการกบฏ พาพรรคพวก ไพร่พลเข้ายึดนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าองค์หลวง(ไชยกุมาร)เจ้าเมืองซึ่งกำลังป่วยอยู่ก็มีอาการป่วยทรุดหนักและถึงแก่พิราลัยอ้ายเชียงแก้วจึงยึดเมืองนครจำปาศักดิ์ไว้ได้ ความทราบ ถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครราชสีมา(ทองอิน) เมื่อครั้งเป็น พระพรหมยกกระบัตรยกกองทัพเมืองนครราชสีมามาปราบกบฏอ้ายเชียงแก้ว อย่างไรก็ตามขณะที่กองทัพนครราชสีมายกมาไม่ถึงนั้นพระประทุมสุรราช(ท้าวคำผง) และท้าวฝ่ายหน้า ผู้น้อง ที่ตั้งอยู่บ้านสิงห์ท่า(เมืองยโสธร)ได้ยกกำลังไปรบอ้ายเชียงแก้วก่อน ทั้งสองฝ่ายได้สู้รบกันที่บริเวณ แก่งตะนะ กองกำลังอ้ายเชียงแก้วแตกพ่ายไปอ้ายเชียงแก้วถูกจับได้และถูก

ประหารชีวิตเมื่อกองทัพเมืองนครราชสีมาเข้ามาถึงเมืองจำปาศักดิ์เมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้ว จึงพากันยกกองทัพไปตีพวกข่า "ชาติกระแสงสว่าง จะรายระแดร์" ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง จับพวกข่าเป็นเชลย ได้เป็นจำนวนมาก จากความดีความชอบในการปราบปรามกบฏอ้ายเชียงแก้วนี้เอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ท้าวฝ้ายหน้าเป็นพระวิไชยราชขัตติยวงศาครองนครจำปาศักดิ์ และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พระประทุมสุรราชเป็นพระประทุมวรราชสุริยวงศ์ครองเมืองอุบลราชธานี ดังนั้นรัชกาลที่ 1 ทรงพระราชทานนาม เมืองอุบล เมืองแห่งดอกบัวงามจากดงอู่มิ่ง เป็นเมืองอุบล มีคำว่าราชธานีต่อท้าย เป็นคำที่พระมหากษัตริย์ได้ตั้งชื่อราชธานีในปีพ.ศ.2535 เป็นต้นมา โดยมีพระปฐมวรราชสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2335-2338) นามเดิม ท้าวคำผง บุตรเจ้าพระตาเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างเมืองโดยแบ่งเมืองอุบลออกเป็นหลายส่วน โปรดให้สร้างคู ประตูเมือง อาทิงหอรบขัง พระพุทธรูป สิ่งก่อสร้างล้วนเลียนแบบศิลปะจากทางหลวงพระบาง (บำเพ็ญ ณ อุบล, 2535)

ดังนั้นจังหวัดอุบลราชธานีจึงได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดใหญ่และสำคัญมากของภาคอีสาน เป็นเมืองเก่าแก่ที่เจริญด้วยศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม มานับร้อยปี และได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของถิ่นไทยดี มงคลนาม อุบลราชธานี ตามตัวอักษรหมายถึง ราชธานีแห่งดอกบัว กล่าวคือ อุบล มีความหมายว่า ดอกบัว ซึ่งเป็นดอกพฤษชาติที่มีคติธรรมทางพุทธศาสนาคนนิยมใช้ไหว้พระ อุบลราชธานีมีวัดที่มีความวิจิตรงดงามด้วยศิลปะด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรม อันทรงคุณค่าจำนวนมาก คำว่า ราชธานี หมายถึง เมืองของกษัตริย์ เป็นสร้อยนามของจังหวัดที่มีเพียงจังหวัดเดียวของประเทศไทย อุบลราชธานี จึงมีฐานะเป็นเมืองของกษัตริย์ เป็นดินแดนแห่งดอกบัวงาม เป็นที่เชิดชูพระบรมพุทธศาสนา

ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของชาวอุบลราชธานีนั้นได้สืบเชื้อสายมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุต หรือ นครเวียงจันทน์ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ได้สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจึงได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ ผสมกับพระพุทธศาสนา บางอย่างได้ยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน บางอย่างอาจเลือนหายไปตามกาลเวลา บางอย่างได้ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมสอดคล้องตามกาลเวลาเช่น ประเพณีที่สำคัญๆ ที่เกี่ยวกับประเพณี การเกิด การตาย การแต่งงาน การสร้างบ้าน การบวช ตลอดจนประเพณีบุญต่างๆ ในรอบปีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี และชาวอีสานโดยทั่วไปมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมากและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีความเชื่อดั้งเดิม คือ การนับถือบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย ผีปู่ตา ผีได้ ผีเถื่อน ผีเชื้อ ผีมหศักดิ์ เทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามศาสนาพราหมณ์มาผสมกลมกลืนกัน(สมคิด สอนอาจ, 2548) เหมือนดังที่ ประจักษ์ บุญอารีย์ กล่าวเอาไว้ใน(อุบล 200 ปี, 2535)มีใจความว่า “ชาวอุบลส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อพุทธศาสนา พราหมณ์ ผีสาง และธรรมชาติ อย่างผสมผสานกลมกลืน

ประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏทั้งในส่วนของความคิด พิธีกรรมและวัตถุ ส่วนใหญ่ยังเป็นไปตามฮีตและคอง ในแบบดั้งเดิมโดยมี ฮีตสิบสองคองสิบสี่เป็นหลัก”

ต่อมาจนกระทั่งในสมัยของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เดินทางมา รับตำแหน่ง และในปี พ.ศ. 2436 ได้สมรสกับหม่อมเจียงคำมีที่ดินครอบครองที่อุบลราชธานีหลาย แปลง เช่น ศาลากลาง(หลังเก่า) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช(หลังเก่า) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ว่าง สังกัด โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ นับจากนั้นไปอีก 8 ปีได้มีการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมประเพณี แห่งเทียนพรรษาแทนโดยการนำเทียนไปรวมกันที่วัดหลวงแทนประเพณีบั้งไฟ เพราะ ประเพณีบั้งไฟมีการทะเลาะวิวาท ทำร้ายกัน เลยกลายเป็นการทำบุญแล้วไม่ได้บุญประเพณีแห่งเทียน พรรษาจึงเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2555)

สืบเนื่องมาจากเมืองอุบลราชธานีในสมัยก่อนมีบุญครั้งใหญ่เกิดขึ้นใน เดือน 6 หรือบุญบั้งไฟในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของฤดูฝนของทุกปีเท่านั้น งานบุญนี้ เป็นการร่วมกันของชาวบ้านในการบูชาพระยาแถน ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลเพื่อประโยชน์ในการ เพาะปลูก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างมากสำหรับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ต้องอาศัย ธรรมชาติเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยชาวบ้านต่างร่วมกันจุดบั้งไฟขึ้นที่วัดหลวง ซึ่งเป็นวัดแห่งแรก ของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นจุดรวมบั้งไฟ จากคุ้มต่างๆทั้งในและนอก เช่น คุ้มบ้านเหนือ คุ้มบ้าน ใต้ หนองศาลา คุ้มวัดหนองบัว และ คุ้มบ้าน เป็นต้น โดยการทำบั้งไฟขนาดเล็กๆที่นำมารวมกันให้ เกิดความสะดกในการจุด โดยการมีไม้ขีดไฟอย่างเดียวมารวมกันที่วัด มีกิจกรรม การละเล่น ทำให้ เกิดความสนุกสนาน อิ่มบุญ และอบายมุข สิ่งเสพต่างๆ ทำให้เกิดความรุนแรง ผู้คนต่างดื่มสุรา เกิด การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายกันทำให้ได้บาปมากกว่าได้บุญ เมื่อเป็นเช่นนั้น กรมหลวงสรรพสิทธิ สประสงค์ เจ้าเมืองที่มาอยู่เมืองอุบลในปี พ.ศ. 2444(111 ปี)จึงได้เปลี่ยนจากงานบุญบั้งไฟของเดือน หกมาเป็นงานแห่เทียนพรรษาของเดือน 8 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ดังนั้นเมื่อถึงเดือนแปดจึงเกิดการรวมเทียนขึ้นมาแทน มีการทำบุญเลี้ยงพระ แห่เทียนของคุ้มวัดต่างๆ การเดินขบวนแห่เริ่มจากถนนพรหมราช ถนนหลวง ถนนเขื่อนธานี ถนนเทพ โยธี ถนนสรรพสิทธิ แยกอุปถัมภ์ สิ้นสุดที่ทุ่งศรีเมือง การนำเอาเทียนเข้าสมัยก่อนถือว่ามงคลเป็น มงคล พระสงฆ์สมัยนี้เลยมีเทียนเวียนขวาเป็นมงคลฤกษ์มงคลดี โดยยึดตามแบบฉบับเดิมเป็น แนวทางในการปฏิบัติมาจนกระทั่งในปัจจุบัน(ประดับ ก้อนแก้ว, 2531)

ซึ่งการเข้ามาจัดการปกครองหัวเมืองอุบลราชธานีโดยการรวมอำนาจเข้าสู่ ศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ ได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากการปกครองแบบแผนทางสังคมเดิม ที่เคยปฏิบัติกันมานาน ถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของผู้คนในบริเวณลุ่มแม่น้ำตอนล่าง ที่มี เจ้านายและข้าราชการจากกรุงเทพฯ เข้ามาปกครองโดยตรงแทนการปกครองเจ้าเมือง ในสมัยที่พระ

เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เสด็จมาประทับที่เมืองอุบลราชธานี สภาพเศรษฐกิจสังคม เปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบสมัยใหม่

เมืองอุบลราชธานีจึงได้เปลี่ยนมาจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแทนซึ่งถือได้ว่าเทียนเป็นสิ่งสำคัญในการใช้เป็นเครื่องสักการบูชาที่ชาวพุทธนำมาใช้ในการบูชาพระธรรมกับพระวินัย ดังนั้นการทำต้นเทียนและการแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีจึงมีมาพร้อมกับพระพุทธศาสนา ดังเช่นประเพณีแห่เทียนพรรษาที่อยู่ในบุญเดือนแปด เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี ร่วมด้วยช่วยกัน ในการร่วมแรงร่วมใจ รู้รักสามัคคี ใครมีอะไรก็นำมาบริจาคให้วัดในการช่วยกันจัดงานประเพณีและช่วยกันส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เดิมทีชาวอุบลราชธานีจะพันเทียนยาวรอบศีรษะไปถวายพระเพื่อบูชาในช่วงจำพรรษา ต่อมามีการร่วมใจในการบริจาคเทียนช่วยกันในการหล่อต้นเทียนโดยเริ่มจากการทำต้นเทียนอย่างง่าย โดยการนำเชือกปอ หรือป่าน มามัดเทียนเล่มเล็กๆ เข้าด้วยกัน ต่อเทียนที่มัดแล้วให้สูงขึ้นไปและมีขนาดใหญ่ตามต้องการ แล้วจึงใช้กระดาษสีพันโดยรอบถือว่าสวยงามเพียงพอแล้ว

ระยะต่อมา มีการประชันในด้านความใหญ่โต และความสวยงามจึงได้มีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น แต่ในด้านช่างฝีมือ ยังไม่มีความวิจิตรพิสดารมากนัก ต่อมาในสมัยนี้มีแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นในการทำเทียน ซึ่งเห็นว่าการทำเทียนขนาดเล็กเข้าด้วยกันเป็นงานที่ทำได้ง่าย จึงมีผู้เปลี่ยนแปลงเป็นทำเทียนขนาดใหญ่ ลักษณะเหมือนลำไม้ไผ่ ซึ่งยังมีขนาดเล็กอยู่ จึงมีผู้ทำต้นเทียนให้ใหญ่ขึ้นขนาดเท่าลำต้นกล้วย และทำให้ใหญ่มากขึ้นถึงขนาดต้นเสาทรงกลมที่พื้นผิวกลมเกลี้ยง ถือว่าเป็นงานที่ทำได้ยาก ดังนั้นชาวบ้านบางกลุ่ม จึงนิยมทำเพียงเทียนขนาดใหญ่ แต่รูปทรงเป็นเหลี่ยม ซึ่งทำได้ง่ายกว่าทรงกลม ส่วนการตกแต่งนั้น(ภาษาอีสานเรียกว่า การเอ้) จะใช้วัสดุจำพวกกระดาษสี เชือกย้อมสี พันรอบต้นเทียน เป็นเปลาะๆ กระดาษที่ใช้ตกแต่งมักเจาะเป็นรู สลักเป็นลวดลายที่เห็นว่าสวยงามและจากเดิมที่มีเพียงต้นเทียน ทำให้มองดูแล้วไม่สวยงาม จึงมีผู้คิดทำฐานล่างของเทียนเพื่อความสวยงาม และรองรับไม่ให้มีการล้มเอนของต้นเทียน มีท่อนไม้เป็นแกนปักไว้เวลาหล่อเทียนจะต้องให้เนื้อเทียนโอบโดยรอบแกนไม้นี้ เมื่อต้องการเคลื่อนต้นเทียนและฐานล่าง เพื่อความสะดวกและเบาแรง การหามใส่ป่าจะสะดวกกว่าการยกด้วยมือ จึงจำเป็นต้องหาไม้คานหามาตีขนาบทั้งสองข้างของฐานล่างแต่เดิมการทำต้นเทียนใช้แรงงานคนในการแบกหาม

ในด้านของการแห่เทียนนั้นในระยะต่อมามีผู้คิดค้นดัดแปลงโดยการใช้เครื่องทุ่นแรงโดยใช้วัวเทียมเกวียนวัวที่ใช้ในการฝึกไว้เป็นอย่างดี นอกจากวัวที่นำมาทำเทียมล้อ หรือเกวียน ยังได้รับการตกแต่งประดับประดาตามส่วนต่างๆ ของตัววัว เช่นที่ เขา คอ หลัง ขา และหางตามส่วนต่างๆ มีกระดาษสีตัดเป็นรูปต่างๆมาติด ใช้ลูกกระพรวนหรือกระดิ่งผูกหรือแขวนคอเชือกที่ใช้ลากจูงก็ประดับด้วยกระดาษสีให้สวยงาม การแห่ของชาวบ้านก็จะมีฆ้อง กลอง กรับ และการฟ้อนรำ โห่ร้องกันด้วยความสนุกสนาน ระยะเวลาที่ใช้ในการแห่เทียนประมาณ 4-5 กิโลเมตร หลังจากการ

แห่ไปรอบเมืองแล้ว ก็จะนำต้นเทียนไปถวายวัดที่เป็นวัดประจำคุ้มบ้านของแต่ละชุมชนเหล่านั้น (ประดับ ก้อนแก้ว, 2531)

โดยมีการริเริ่มในการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาตามที่ปรากฏในหลักฐานที่ชาวอุบลราชธานีในสมัยอดีตมีความเชื่อและเรื่องเล่าสืบต่อกันมาโดยเล่าถึงการจัดงานแห่เทียนพรรษาในยุคแรกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเทียนพรรษาจากเล่มเล็กมัดรวมกันในแต่ละบ้านเป็นการหลอมรวมเทียนเพื่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งจะได้ต้นเทียนต้นเดียวที่มีขนาดความสูงราว 1 เมตร ถึง 1.2 เมตร โดยมีเส้นผ่าศูนย์กลางของเทียนประมาณ 0.2 เมตร (สมชัย เจียรกุล, 2533)

นอกจากนี้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ยังทรงจัดให้มีการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่เทียนขึ้นเป็นครั้งแรกอีกด้วย โดยการจัดการประกวดขบวนแห่เทียนพรรษาซึ่งกำหนดให้มีคุณสมบัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดขบวนให้หญิงสาว และเพื่อนคอยถือต้นเทียนอยู่บนเกวียนหรืออาจเรียกว่า “นางฟ้าต้นเทียน” มีการเดินแห่ขบวนเทียนพรรษา ตลอดจนการบรรเลงดนตรีและการแสดงต่างๆในขบวนแห่ ซึ่งก่อนที่จะมีการแห่เทียนพรรษา จะมีการจับฉลากเพื่อนำเทียนพรรษาของแต่ละชุมชนไปถวายยังวัดต่างๆ และเมื่อมีการจับฉลากแล้ว จึงค่อยนำขบวนแห่ แห่ไปยังวัดที่ตนจับฉลากได้และรายละเอียดจากคำบอกเล่าของพระเทวาทิพนิต (ฉาย เทวาทิพนิต) ทำให้ทราบว่าขี้ผึ้งซึ่งนำมาหล่อเทียนนั้น ได้มาจากการเรียไรชาวบ้านในละแวกหมู่บ้านหรือคุ้มวัดของตนเอง ซึ่งเมื่อนำมาหล่อเทียนก็จะเป็นไปตามขนาดของขี้ผึ้งที่เรียไรมาอย่างน้อยได้ในแต่ละปี และเมื่อได้ต้นเทียนเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะมีการตกแต่งโดยใช้กระดาษสีหรือการแกะสลักบนต้นเทียนแล้วปิดทองคำเปลว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเทียนแบบติดพิมพ์จึงน่าจะเกิดขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ก่อนการทำลวดลายเทียนแบบแกะสลัก นอกจากนี้ช่วงเวลาของการฉลองเทียนในเวลากลางคืนและเมื่อพิธีเสร็จสิ้นการรวมขบวนแห่ ณ สนามชุมชนแล้ว ขบวนแห่เทียนก็จะนำเทียนพรรษาของตนกลับไปถวายยังวัดในละแวกบ้านของตนเองซึ่งสอดคล้องกับที่ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เล่าว่า พ.ศ. 2470 ขบวนแห่เทียนพรรษาที่เสร็จสิ้นจากการประกวดจะมีการนำเทียนของตนที่เข้าร่วมการประกวดกลับไปถวายยังวัดในละแวกบ้านของตน (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2554)

ในยุคนี้อมีการจัดขบวนแห่ด้วยหมอลำ หมอขับ หมอร้อง มีเครื่องดนตรี ดิดสีตีเป่าตามแต่จะหาได้ตามวิถีชาวอุบล ดังนั้น เทียนทั้งสี่ชนิดนี้ ล้วนเป็นเรื่องราวที่มาของคำบอกเล่าว่า เป็นเทียนโบราณ อนุชนรุ่นหลังรุ่นปัจจุบันไม่รู้ไม่เห็น จึงได้มีการเสาะแสวงหา จะเห็นได้ว่าจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ให้เป็นงานประเพณีที่ใหญ่โตมีขบวนแห่ที่เอิกเกริกงดงาม ทั้งนี้เป็นความนิยมของคนในจังหวัดประกอบกับการส่งเสริมอย่างจริงจังของทางราชการ ที่จะฟื้นฟู และรักษาประเพณีโบราณนี้ไว้จะเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องจึงพอสรุปลำดับของวิวัฒนาการของเทียนพรรษาในยุคนี้ได้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2480 มีการพิมพ์ดอกไม้เป็นลายต่างๆจากแบบที่ทำขึ้นช่างที่มีฝีมือและชื่อเสียงในด้านนี้คือ นายโพธิ์ ส่งศรี ซึ่งลายที่นายโพธิ์ทำขึ้นเป็นลายง่ายๆ เช่น ลายประจำยาม กระจิงตาอ้อย ใบเทศ บัวคว่ำบัวหงาย นายโพธิ์เป็นช่างทำต้นเทียนให้กับวัดทุ่งศรีเมืองและช่างฝีมืออีกคนหนึ่งคือนายสวน คุณผล อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดหนองยางปัจจุบันคือโรงเรียนอุบลวิทยาคมซึ่งเป็นผู้มีฝีมือทางช่างและศิลปะในหลายแขนง ผลงานทำต้นเทียนจึงมักจะได้รางวัลชนะเลิศอยู่เป็นประจำ

พ.ศ. 2494 นายชอบ ชัยประภา ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยนั้นเห็นชอบให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเป็นทางการ ในช่วงนี้มีนายสวน คุณผลเป็นช่างเทียนซึ่งได้ริเริ่มการทำองค์ประกอบเทียนพรรษาเป็นรูปสัตว์และใช้ไม้ฉลุเป็นลวดลายประดับเทียนพรรษาอย่างสวยงาม ส่งผลให้ช่วงรอยต่อระหว่างต้นพุทธศตวรรษที่ 2480- กลางพุทธศตวรรษที่ 2490 เป็นช่วงของศิลปะการทำเทียนพรรษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่เพียงแต่ลวดลายเท่านั้นแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบอื่นๆของขบวนแห่เทียนพรรษาอีกด้วย เช่น จากเดิมเป็นเกวียนเปลี่ยนมาเป็นการใช้รถยนต์แทนในการจัดขบวนแห่

พ.ศ. 2495 ได้มีการฟื้นฟูศิลปะการทำ ต้นเทียน และการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี มีการประกวดเทียนพรรษา 2 ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภทติดพิมพ์ มีการรื้อฟื้นการประกวดเทียนพรรษาแบบดั้งเดิม(แบบมัดรวม) และแบบติดพิมพ์ นับตั้งแต่ในปีจังหวัดอุบลราชธานีได้บรรจุประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นงานประเพณีของจังหวัดพร้อมให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่ โดยช่างเทียนมีการพัฒนาแนวคิดการทำเทียน พร้อมทั้งหากลวิธีการนำเสนอฝีมือที่ช่างเทียนได้สร้างขึ้นมาบอกเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลและพุทธประวัติขององค์สัมมาสัมมาพุทธเจ้าในปางต่างๆให้ผู้ชมมีความเข้าใจในพุทธประวัติมากขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจในการจัดทำต้นเทียนเพียงอย่างเดียว

พ.ศ. 2497 นายประดับ ก้อนแก้ว ได้ทำต้นเทียนติดพิมพ์และตกแต่งขบวนต้นเทียนของวัดมหานารามได้อย่างสวยงามจนได้รับรางวัลชนะเลิศ (ประดับ ก้อนแก้ว, 2531) ในยุคนี้นักอุบลราชธานีได้มีการจัดเตรียมเครื่องไทยธรรมที่มีลักษณะเป็นรูปกรวย ทำจากใบตองกันแหลมที่มีลักษณะเหมือนชองหมากพลู โดยในชองจะบรรจุหมาก ใบพลู ยาพร้อมดอกไม้ ธูปเทียนสำหรับถวายพระโดยนำไปวัดและมีการรวมตัวกันที่ลานวัดปู่เสื่อบริเวณทางขึ้นอุโบสถเป็นสองแถว โดยเว้นระยะทางตรงกลางราว 2 เมตร เมื่อถึงเวลาสมควรพระภิกษุจะเดินตามทางเดินระหว่างเสื่อเดินเรียงเป็นแถว ชาวบ้านก็จะนำกรวยใบตองที่เตรียมมาใส่ลงไปในช่วงยามแทนบาตร พระภิกษุเมื่อรับ

แล้วจะเดินเข้าโบสถ์ ผู้อาวุโสของคุ้มวัดหรือมรรคทายกจะเข้าไปในอุโบสถเพื่อจุดธูปเทียน จุดต้นเทียนพรรษาที่ชาวบ้านในคุ้มวัดได้จัดทำกรล่อขึ้นมา ซึ่งเป็นต้นเดียวกับที่นำไปแห่เมื่อช่วงกลางวัน และทำพิธีเข้าพรรษาตามธรรมเนียม การตักบาตรในลักษณะนี้เรียกว่า “การตักบาตรกรวย” ส่วนพระที่รับกรวยไว้รุ่งขึ้นจะแบ่งกรวยและนำไปบูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ หรือคู่สวดอุปัชฌาย์ เป็นต้นซึ่งพิธีการตักบาตรกรวยดังกล่าวเป็นประเพณีที่ทำขึ้นเฉพาะในภาคอีสานเท่านั้น (เสฐียรโกเศศ, 2502)

พ.ศ. 2500 มีการจัดงานถึงพุทธกาลทั่วประเทศ ทำให้งานด้านศาสนามีความเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก ทางราชการมีการจัดงานฉลอง 25 ปีพุทธศตวรรษขึ้นทั่วประเทศ การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการสนับสนุนให้ยิ่งใหญ่มากขึ้น ทั้งด้านการจัดขบวนแห่ และการจัดหาสาวงามประจำต้นเทียน การทำลวดลายลงบนต้นเทียนพรรษาได้มีการพัฒนามากขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 2500 จากเดิมที่มีแต่การติดพิมพ์ซี่ผึ้งลงบนต้นเทียนพรรษาอย่างเดียว เป็นการแกะสลักลงบนต้นเทียนพรรษาเพิ่มขึ้นมาอีกแบบหนึ่ง โดยช่างทำเทียนเก่าแก่ของจังหวัดอุบลราชธานี นายคำเหมา แสงงาม (ถึงแก่กรรมปี พ.ศ. 2533) เดิมท่านประกอบอาชีพเกี่ยวกับการแกะสลักไม้และการออกแบบลวดลายโบสถ์ได้คิดและแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติดเหมือนเช่นที่ช่างรุ่นก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนประเภทแกะสลัก ที่นายคำเหมา แสงงาม ทำให้กับบ้านกุดเป่ง อำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี มีความแปลกใหม่ สวยงาม มากขึ้น ดังนั้นในปีต่อมาจึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดต้นเทียนพรรษา ๓ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก ระยะเวลาต่อมา จึงตัดต้นเทียนประเภทมัดรวมติดลาย ที่เป็นต้นเทียนแบบเก่าออกจากการประกวด ช่างแกะสลักต้นเทียน ที่มีฝีมือในรุ่นต่อมา ได้แก่ นายอุสุภ จันทรวิจิตร และ นายสมัย จันทรวิจิตร เป็นแกนหลักในการทำต้นเทียนในยุคนี้

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษามีการจัดเรื่อยมาเป็นประจำในทุกๆปี

จนกระทั่งการจัดงานแห่เทียนพรรษาได้หยุดชะงักไปในปีพ.ศ. 2510 เนื่องจากได้มีการรวมกลุ่มของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งเป็น “พุทธสมาคมจังหวัดอุบลราชธานี” นำโดยพระปริยัติโกศล (ถวัลย์) แห่งวัดทุ่งศรีเมืองเพื่อคัดค้านการแห่เทียนพรรษาที่เป็นอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ในขณะนั้นว่า การประกวดเทียนพรรษาจะส่งผลให้เกิดการเหลื่อมล้ำต่ำสูงของแต่ละคุ้มวัดที่ส่งเข้าประกวดกระทั่งอาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างคุ้มวัด ขณะเดียวกันการถวายเทียนพรรษาเป็นหน้าที่ของฆราวาสแต่วัดกลับเป็นผู้ทำเทียนพรรษาเอง แม้ว่าจะเป็นฆราวาสทำแต่เมื่อขบวนแห่เทียนพรรษาย่อมจะมีชื่อวัดต่างๆ เป็นเจ้าของขณะที่ยังไม่มีกรถวายซึ่งถือว่าไม่เป็นการสมควรนอกจากนี้การทำเทียนพรรษายังต้องใช้งบประมาณมาก ซึ่งทำให้เงินของวัดลดลง ดังนั้น พุทธสมาคมจังหวัดอุบลราชธานีจึงรณรงค์ให้ทุกวัดในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานีงดทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวด แต่ใช้ต้นเทียนพรรษาซึ่งทางพุทธสมาคมจัดทำขึ้นใน

แบบเดียวกันทั้งหมดแทน โดยไปรับที่กุฏิพระปริยัติโกศล ณ วัดทุ่งศรีเมือง ส่งผลให้งานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีปีนั้นไม่มีการประกวดเทียนพรรษา และไม่มีมหรสพใดๆทั้งสิ้น ทำให้ชาวจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่เกิดความไม่พอใจ ถือได้ว่าในสมัยนี้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการทำเทียนพรรษาเป็นอย่างมาก ในที่สุดผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยนั้นได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทั่งในปีต่อมาชาวจังหวัดอุบลราชธานีก็มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาเช่นเดิม

ดังนั้นการทำเทียนพรรษาในยุคนี้เน้นความนิยมเกี่ยวกับเทียนพรรษาแบบมีลวดลาย ทั้งแบบติดพิมพ์และแบบแกะสลักของชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีทำให้ในที่สุดเทียนพรรษาแบบมัดรวมเทียนเล่มเล็ก คงเหลือแต่เทียนแบบมีลวดลาย 2 แบบเท่านั้น ในช่วงนี้ความนิยมเป็นช่างเทียนแบบแกะสลักขยายวงกว้างมากขึ้น ช่างทำเทียนแบบแกะสลักที่ได้รับความนิยมได้แก่ นายอุส่าห์ และนายสมัย จันทรวิจิตร สองพี่น้องที่ประกอบอาชีพออกแบบลวดลาย และก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ตลอดจนศาสนสถานต่างๆ ทั้งนี้ปรากฏว่าเมื่อนายคำหมา แสงงาม วางมือจากการเป็นช่างทำเทียนแกะสลักแล้วผลงานการแกะสลักของนายอุส่าห์ และนายสมัย จันทรวิจิตร ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศทุกครั้งที่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวด การจัดงานแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่รู้จักแพร่หลายเนื่องจากการได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง จนกระทั่งมีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัดให้ความสนใจมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก

4.1.3 ยุคปัจจุบันงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

เนื่องมาจากในช่วงปีพ.ศ.2519 การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจากพ่อค้า ข้าราชการ และชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก จึงสมควรให้มีการจัดงานเป็นงานในระดับชาติ ดังนั้นทางจังหวัดอุบลราชธานีจึงได้เชิญองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) เข้ามาสังเกตการณ์ในงานแห่เทียนพรรษา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปีพ.ศ. 2520 ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.)หรือในปัจจุบันคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งในปีนี้เป็นปีที่สำคัญมากที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เข้าร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงานประเพณีแห่เทียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีการขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังทั่วประเทศและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีการประกวดเทียนพรรษาและขบวนแห่เทียนพรรษา เนื่องจากได้ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง จึงนับเป็นการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าครั้งสำคัญของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยในปีเดียวกันนี้ได้มีการเพิ่มเติมการประกวดขบวนแห่นางฟ้าประจำต้นเทียน และมีการจัดงานเพิ่มขึ้นเป็น 3 วัน ระหว่างขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 จนถึงแรม 1 ค่ำ เดือน 8 โดยในวันแรกถือเป็นวันเปิดงาน วันที่สองในเวลากลางวันจะทำการประกวดต้นเทียน ส่วนในตอนกลางคืนเป็น

การประกวดนางฟ้า ต่อมาเรียกว่า “ธิดาเทียนพรรษา” และในวันที่สามเป็นการแห่เทียนพรรษา และการจัดประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดงาน ประเพณี จึงมีการจัดกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆทุกปี ไม่ว่าจะเป็น พิธีพุทธภิเษกวัตถุมงคล งานแสดงวิถีชีวิตชุมชนชาวอีสาน งานพาแลงและงานประกวดธิดาเทียนพรรษา พิธีอัญเชิญเทียนพรรษา พระราชทาน การจัดแสดงแสงสี เสียง บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของจังหวัดอุบลราชธานีและงานประเพณีแห่เทียนพรรษา นอกจากนี้ในช่วงยุคนี้เป็นช่วงแรกที่ได้มีการเชิญวัดจากพื้นที่รอบนอก และจากต่างอำเภอเข้าร่วมแห่ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา และร่วมมีการส่งเทียนเข้าประกวด แต่ในเริ่มแรกๆนั้นมีการเชิญเพียงวัดที่อยู่ในอำเภอเมืองวารินชำราบที่อยู่ห่างจากตัวเมือง จังหวัดอุบลราชธานีเพียง 3 กิโลเมตรเท่านั้น โดยมีการแบ่งประเภทของการประกวดไว้อย่างชัดเจน คือต้นเทียนประเภทมัดรวมติดลาย ต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ และต้นเทียนประเภทแกะสลัก แต่ในระยะต่อมาต้นเทียนประเภทมัดรวมติดลาย ซึ่งเป็นต้นเทียนแบบดั้งเดิมไม่ได้รับความนิยมเหมือนเดิม เพราะทางคณะกรรมการต่างมองว่าต้นเทียนประเภทดังกล่าวไม่มีคุณค่าทางศิลปะ ทำให้เหลือการประกวดเพียงสองประเภทเท่านั้น

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ได้มีการประเมินงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเล็งโอกาสในด้านการจัดกิจกรรมการทำเทียนส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่นานาชาติมากขึ้น และให้การสนับสนุนช่างเทียนจังหวัดอุบลราชธานี โดยเน้นแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมชมกิจกรรมทั้งก่อนและหลังการทำเทียน ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)จึงมีนโยบายประชาสัมพันธ์ให้คนมาดูเทียนมากขึ้นในทุกๆปี ทางคุ้มวัดจึงเปิดวัดต่างๆให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมประจำคุ้มของตน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เข้ามาดูเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ในเริ่มแรกนั้นยังไม่มีเผยแพร่มากนัก ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานต่างๆจึงร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์มากขึ้น ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวจึงได้เน้นกิจกรรมมากขึ้นในช่วงเวลาทั้งหมดหนึ่งเดือนในช่วงเทศกาลของกิจกรรมการทำเทียนมีการประชาสัมพันธ์การทำเทียนนานาชาติ (WAX) หรือเรียกว่า เทียนร่วมสมัยเช่น จากทั้งหมด 8 ชาติที่เข้าร่วมช่วงวันที่ 20-31 กรกฎาคม 2554 (ครั้งที่ 6) ชาวต่างชาติต่างให้ความสนใจเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกๆปี ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมโดยการคัดเลือกจาก 10 ท่าน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาล เช่น ตัวแทนทั้งหมด 8 ท่าน จากทั้งหมดใน 8 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น บราซิล เบลเยียม เนปาล ยูเครนลัตเวีย และไทย

ส่วนของหน่วยงานราชการได้เข้ามาเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน และดูแลในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการจัดงาน หรือจัดสรรปัจจัยที่ได้จากการเรียไรรจากประชาชน เพื่อช่วยกันในการ

ส่งเสริมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่มีรูปแบบสวยงาม และยิ่งใหญ่มากขึ้น เนื่องจากต้นเทียนและการแห่เทียนของจังหวัดอุบลราชธานีมีวิวัฒนาการมากมายหลายแบบหลายมิติมากขึ้น จากการแห่เทียนแบบธรรมดาเรียบง่ายที่มีการร้องรำทำเพลง และการแสดงพื้นบ้านต่างๆมากมาย จากการรวมกลุ่มในการร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านคุ้มต่างๆเปลี่ยนแปลงมาเป็นการจัดการของกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มพ่อค้าและข้าราชการต่างๆแทน จากการแบกหามบรรทุกเทียนใส่เกวียนเป็นการบรรทุกใส่รถที่เริ่มจากรถคันเล็กเป็นรถคันใหญ่และมีจำนวนขบวนเทียนเพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี จากรางวัลเพียงไม่กี่บาทก็กลายเป็นเงินรางวัลหลายแสนบาท จากการดำเนินงานตามลำพังของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ท้องถิ่น เอกชน ชุมชน สถาบัน ช่าง นักท่องเที่ยวเพียงในจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มได้รับการสนับสนุนร่วมมือในการดำเนินงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ดังนั้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องจึงพอสรุปลำดับของวิวัฒนาการของเทียนพรรษาในยุคนี้ได้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522 เป็นต้นมา จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเทียนพรรษาและก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตลอดมาซึ่งเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งอย่างหาที่สุดมิได้ และเป็นที่ปลาบปลื้มปิติของหมู่พสกนิกรชาวอุบลราชธานีเป็นอย่างยิ่ง โดยเทียนพรรษาพระราชทานจะได้ประดิษฐานไว้ ณ วัดหลวง ที่ถือเป็นวัดอารามหลวงของจังหวัดอุบลราชธานี และการกำหนดในแต่ละปีจะมีการนำเทียนพรรษาพระราชทานไปถวายยังพระอารามหลวงแห่งใดนั้น ใช้วิธีการหมุนเวียนไปตามวัดพระอารามหลวงของจังหวัด ซึ่งมีอยู่ ๓ แห่ง ได้แก่ วัดสุปฏิณารามวรวิหาร วัดมหาวนาราม และวัดศรีอุบลรัตนาราม โดยเรียงตามลำดับการได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงของวัดนั้นๆ กล่าวคือ วัดสุปฏิณารามวรวิหาร ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหารเมื่อปี พ.ศ. 2478 วัดมหาวนาราม ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 และวัดศรีอุบลรัตนาราม ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2522

ดังนั้น วัดที่ได้รับพระราชทานเทียนพรรษาในสามปีแรกระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึงปี พ.ศ. 2524 จึงได้แก่ วัดสุปฏิณารามวรวิหาร วัดมหาวนาราม และวัดศรีอุบลรัตนาราม ตามลำดับ เมื่อมีการอัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานไปประดิษฐานในที่อันควรหน้าเครื่องสักการบูชาพระพุทธรูปประธานในอุโบสถ หรือพระวิหารแล้ว ผู้เป็นประธานในพิธีถวายเทียนพรรษาพระราชทานซึ่งตามปกติได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับมอบหมาย จะเป็นผู้กล่าวคำถวายตามที่กำหนดไว้ แล้วถวายเทียนพรรษาพระราชทานแด่พระผู้เป็นประธานสงฆ์จากนั้นพระสงฆ์จะอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธี

เช่นเดียวกับ สมุทรา กงกกาณจน์(2543)อ้างถึงใน(คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)เพิ่มเติมว่าในปี 2522 คณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้พิจารณาร่วมกันว่าการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานใหญ่ระดับชาติและได้มีการประชาสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวางไปยังนานาชาติอีกด้วย สมควรที่จะมีสิ่งที่เป็นมงคลหรือเป็นหลักชัยและสัญลักษณ์ของงานประเพณีให้มีความยิ่งใหญ่และสำคัญมากยิ่งขึ้น จึงได้พร้อมใจกันกราบบังคมทูลขอพระราชทานเทียนพรรษาพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเทศกาลเข้าพรรษาเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากที่พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่พระอารามหลวงปกติเพื่ออัญเชิญเป็นเทียนชัยมิ่งมงคลนำขบวนแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีและนำไปจุดบูชาพระรัตนตรัยในพระอารามหลวงแห่งใดแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป ซึ่งก็นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในขณะนั้นคือ นายประมูล จันทระจาง พร้อมด้วยคณะซึ่งเป็นผู้แทนคณะกรรมการจัดงานฯ เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเทียนพรรษาจากพระองค์ท่าน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต ก่อนวันเริ่มงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประมาณ 7 วัน แล้วคณะผู้เข้าเฝ้าฯ ได้อัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานมาทางเครื่องบินและมีพิธีรับอย่างสมเกียรติ พร้อมอัญเชิญไปประดิษฐานเป็นเทียนชัยมิ่งมงคลในงานและนำไปขบวนแห่เทียนพรรษาต่อไป

ปีพ.ศ. 2535 งานแห่เทียนพรรษาเกิดความจำเป็นบางประการจึงทำให้ยกเลิกขบวนแห่ผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองอุบลราชธานีนำหน้าเทียนพรรษาพระราชทานจนถึงปัจจุบัน

ปีพ.ศ.2538 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยนั้นได้มีโครงการจัดทำวัตถุสัญลักษณ์ตัวแทนเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี อันได้แก่ “หอเทียนดอกบัว” ระหว่างดอกบัวอันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีเดิมกับเทียนพรรษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการสร้างหอเทียนดอกบัวที่สามารถเป็นสถานที่พักผ่อน แสดงนิทรรศการ ศูนย์นิเทศและเป็นแหล่งเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีอีกสถานที่หนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามยังมีความพยายามอย่างมากที่จะนำเทียนพรรษาให้เป็นสัญลักษณ์ถาวรของจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2541 ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี(นายชาติสง่า โมฬีชาติ) ได้มีโครงการจัดสร้างเทียนพรรษาใหญ่ที่สุดในโลก ส่งผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีคนต่อมา(นายศิวัช แสงมณี) พัฒนาเป็นเทียนพรรษาเฉลิมพระเกียรติ โดยเป็นการก่ออิฐถือปูนบริเวณทุ่งศรีเมืองสูง 22 เมตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสครบรอบพระชนมายุ 72 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานีด้านการทำเทียนซึ่งเป็นที่น่าเชิดชูศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของเรา อีกทั้งยังเป็นการปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมของทุ่งศรีเมืองให้เป็นสวนสาธารณะอเนกประสงค์สามารถพักผ่อน

ห้องเที่ยวและใช้ประกอบพิธีการต่างๆได้(บัณฑิต เชาวกุล และคณะ, 2542) แม้จะได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นอย่างมากทั้งเห็นด้วยและคัดค้านการก่อสร้างอย่างกว้างขวาง ทว่าในที่สุดเทียนเฉลิมพระเกียรติดังกล่าวได้สร้างเสร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ทุกประการสร้างให้เป็นจุดเด่นสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ณ พุทศิมเมือง นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายรูปอันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีได้ตลอดทั้งปี

การจัดงานแห่เทียนพรรษาได้มีการจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวาระสำคัญของจังหวัดและประเทศอีกด้วย อาทิ งานเฉลิมฉลอง 200 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2535งานเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เมื่อปี พ.ศ.2539 และงานครบรอบ 60 ปี ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ดังนั้นการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจึงถือเป็นงานบุญเข้าพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน และสามารถรวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่างๆของพื้นที่บ้านชาวอีสานไว้ได้เกือบทุกแขนงจึงถือเป็นประเพณีที่มีคุณค่าอย่างมากในด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เล็งถึงความสำคัญจึงมีการพิจารณาเป็นงานที่แสดงออกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สมควรที่จะได้รับการเผยแพร่ให้รู้จักกันมากขึ้นซึ่งถือเป็นจุดสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมงานประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี

4.2 ลักษณะของเทียนพรรษาพระราชทานจังหวัดอุบลราชธานี

เทียนพรรษาพระราชทานเป็นเทียนหล่อสำเร็จประดับด้วยสายไทยขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 นิ้ว สูงประมาณ 1 เมตร ทรง 8 เหลี่ยม ลำต้นสีแดง ตรงโคนและยอดเป็นสีทองมีฐานเป็นไม้ทรง 8 เหลี่ยม คล้ายพานรองรับ องค์ประกอบที่สำคัญที่พระราชทานพร้อมกับต้นเทียน 3 อย่าง ได้แก่ ใจฝ้ายสำหรับทำไส้เทียน 1 ใจเทียนชนวนทำจากขี้ผึ้งแท้ 1 เล่ม และไม้ขีดไฟ 1 กลัก เมื่อผู้เข้าเฝ้าฯ ได้รับพระราชทานเทียนพรรษาแล้วจะอัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานมาทางเครื่องบิน โดยบริษัทการบิน ไทยได้มีส่วนร่วมสนับสนุนในการอัญเชิญด้วยการอำนวยความสะดวก ยกเว้นค่าโดยสารบางส่วนและคิดค่าโดยสารครึ่งหนึ่งสำหรับคณะผู้อัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานเป็นกรณีพิเศษอีกด้วย ที่สนามบินนานาชาติอุบลราชธานี จะมีพิธีรับเทียนพรรษาพระราชทานอย่างสมพระเกียรติโดยการจัดรูปขบวนอันประกอบด้วยวงโยธวาทิตกองเกียรติยศลูกเสือเนตรนารี นักศึกษาวิชาทหาร บรรดาข้าราชการทุกหมู่เหล่าแต่งเครื่องแบบปกติขาวและกลุ่มพลังมวลชนต่างๆ อันยาวเหยียดเคลื่อนไปพร้อมกับรถขบวนอัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานไปยังจุดที่ตั้งที่ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี หรือสถานที่ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี หรือสถานที่เหมาะสมอื่นๆ ซึ่งแล้วกรรมการจัดงานจะเป็นผู้กำหนดเพื่อรอวันเปิดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาพระราชทาน ไปประดิษฐานไว้เป็นเทียนชัยมิ่งมงคลในบริเวณพิธีเปิดงานที่ลานหน้าศาลาจัตุรมุขพุทศิม

เมืองในการอัญเชิญก็จะมีพิธีอย่างสมพระเกียรติเช่นเดียวกับพิธีในวันรับที่สนามบินนานาชาติจังหวัดอุบลราชธานี(คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

4.3 ลักษณะของเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ประเทศไทยมีการทำเทียนพรรษาและการแห่เทียนพรรษาในหลายๆจังหวัด เช่น จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุพรรณบุรีจังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น แต่ที่ถือเป็นงานยิ่งใหญ่และเอิกเกริกที่สุด คือจังหวัดอุบลราชธานีที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีทั้งฝ่ายวัดและฝ่ายชาวบ้านต่างถือเป็นการบุญอันพิเศษ เป็นโอกาสที่ดีในการสร้างบุญกุศล ถือเป็นการดำรงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามและล้ำค่าประเพณีหนึ่งของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยขั้นตอนของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีประกอบด้วย3 ขั้นตอนคือ การทำเทียน การรวมเทียน และการแห่เทียนพร้อมทั้งการถวายเทียนพรรษา โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบลักษณะคุณสมบัติของขี้ผึ้งแท้และขี้ผึ้งเทียม

ขี้ผึ้งแท้	ขี้ผึ้งเทียม
ราคาแพง ประมาณกิโลกรัมละ 300-500 บาท	ราคาถูก ประมาณกิโลกรัมละ 40-50บาท
มีกลิ่นหอมเย็น เหมือนกลิ่นของน้ำผึ้ง	กลิ่นคล้ายน้ำมัน
เนื้อขี้ผึ้งเหนียว เมื่อจับดูจะมีคราบติดมือเพียงเล็กน้อย	เนื้อขี้ผึ้งไม่เหนียว เมื่อจับดูจะติดมือบ้าง และมีคราบน้ำมันติดมือด้วย
ใช้เล็บมือจิกดูจะเป็นรอยลึก เนื้อขี้ผึ้งไม่ยุ่ย ไม่เปราะ	เปราะและแตกง่าย
สีครีม หรือเหลืองปนขาว หรือเขียวอมเหลือง(ไม่ออกสีแดงหรือสีส้ม) มองดูจะเห็นเป็นสีขุ่นมัว ไม่สดใส ซึ่งเป็นสีตามธรรมชาติ	มีสีแดงหรือสีส้ม ลักษณะเป็นสีเข้มที่ได้มาจากการปรุงแต่ง
มักมีฝุ่นจับอยู่ตามก้อนขี้ผึ้งเพราะเนื้อขี้ผึ้งเหนียว แผลงต่างๆ เช่น แผลงงู ฝิ่ง ชอบจับ เจาะ ไชกินเนื้อขี้ผึ้ง	ไม่มีฝุ่นติดอยู่ในก้อน หรือในแท่งขี้ผึ้งแผลงไม่ชอบ เพราะเป็นขี้ผึ้งเทียม หรือขี้ผึ้งผสม
ก้อนขี้ผึ้งมีขนาดโตเท่าขันตักน้ำ น้ำหนักก้อนแต่ละก้อนประมาณ 1 กิโลกรัม หรือมากกว่านั้น	เป็นก้อนขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นครึ่งวงกลมขนาดเท่าขนมครก น้ำหนักไม่มาก รวมกันหลายๆสิบก้อนเท่ากับ1กิโลกรัม

4.3.1 วิธีการทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก และวิธีการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

การทำต้นเทียนไม่ว่าจะเป็นประเภทติดพิมพ์หรือแกะสลักนั้นจะมีขั้นตอนในการทำต้นเทียนตอนแรกเหมือนกันสองอย่างคือการหล่อและการกลึง ดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการทำเทียนพรรษา

1.1 การหล่อเทียนคือ การหล่อเทียนพรรษาเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาล ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พิธีหล่อเทียน จัดเป็นพระราชกุศล และเป็นงานบุญทั่วไปของชาวบ้านอีกด้วย โดยกำหนดจัดงานราชพิธีหล่อเทียนขึ้นในเดือนแปดของทุกปี ก่อนเข้าพรรษานั้นการหล่อเทียนใช้หล่อด้วยขี้ผึ้งทั้งสิ้น ในปีหนึ่ง ๆ จะใช้ขี้ผึ้งเป็นจำนวนมากทั้งนี้เนื่องจากบรรดาวัดต่าง ๆ ที่เป็น วัดหลวงทุกวัด จะได้รับพระราชทานเทียนพรรษาวัดละ 1 เล่ม หรือมากกว่านั้นทุก ๆ วัด จำนวนเทียนที่หล่อจึงมีมากขึ้น โดยการหล่อเทียนประเภทแกะสลักจะใช้ขี้ผึ้งที่มีคุณภาพดีกว่าประเภทติดพิมพ์

1.2 การกลึงเทียน คือ การกลึงต้นเทียนสองวิธีคือกลึงโดยช่างกลึง และกลึงโดยเครื่องที่จัดทำขึ้นเองการกลึงโดยวิธีแรกสะดวกและรวดเร็วกว่าวิธีที่สองแต่ควรให้คำแนะนำแก่ช่างกลึงให้ชัดเจน การกลึงเทียนทำได้ง่ายกว่าการกลึงเหล็กและกลึงไม้จึงมักไม่มีปัญหาในกรณีที่ไม่มีโรงกลึง ช่างทำเทียนจำเป็นต้องทำเครื่องมือกลึงขึ้นเองเครื่องมือที่สร้างขึ้นเองสำหรับใช้ในการกลึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ3ส่วน คือ เพลากลึง เหล็กกลึง และแท่นไม้รองรับเหล็กกลึง ในการกลึงลำต้นเทียนมีข้อระวังคือเมื่อกำลังเสร็จแล้วก่อนจะยกลำต้นเทียนออกจะต้องหาวัสดุมาไว้รองรับและวัสดุนั้นจะต้องอ่อนนุ่ม มิฉะนั้นลำต้นเทียนอาจบอบสลายซึ่งนิยมใช้หมอนในการรองรับการกลึงต้นเทียนที่กล่าวข้างต้นใช้สำหรับทั้งกลึงลำต้นเทียนและกลึงยอดต้นเทียน การกลึงเทียนทำได้ง่ายกว่าการกลึงเหล็ก กลึงไม้ แต่ต้องระมัดระวังเวลานำต้นเทียนออกจากแท่นกลึงต้องใช้ความระมัดระวังเพื่อไม่ให้ต้นเทียนเสียหาย

วิธีการทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก

ขั้นตอนในการทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก จะมีการจัดเตรียมคล้ายกับการจัดทำต้นเทียนประเภทแบบติดพิมพ์ แต่คุณภาพของผึ้งที่ใช้ในการทำต้นเทียนประเภทแกะสลักต้องใช้ขี้ผึ้งที่มีคุณภาพดี หรือขี้ผึ้งแท้ที่มีคุณภาพดีเพราะเวลาแกะสลักตามแบบที่ร่างไว้จะไม่ได้หลุดหรือหักได้ง่าย ในการหล่อเทียนแบบแกะสลัก จะมีการหล่อเทียนที่มีขนาดใหญ่มากกว่าแบบติดพิมพ์ โดยการทำต้นเทียนประเภทแกะสลัก แบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ การออกแบบ และการประกอบลายเป็นแนวตั้ง (ประดับ ก้อนแก้ว, 2531)

อุปกรณ์การทำเทียนประเภทแกะสลักประกอบด้วย

1. มีด มีรูปแบบและขนาดต่าง ๆ กันตามความต้องการใช้งานของช่างทำต้นเทียน เช่น มีดปลายแหลมชนิดคมเดียว มีดปลายแหลมชนิดสองคม มีดปลายแหลมชนิดคมเดียวและโค้งงอ มีดอีโต้ปลายแหลมคมเดียว

2. สิว เช่น สิวใบใหญ่ปลายตัดตรง สิวใบใหญ่ปลายตัดเฉียง สิวใบใหญ่ปลายปากโค้ง สิวใบเล็กปลายตัดตรง สิวใบเล็ก ปลายตัดเฉียง สิวใบเล็กปลายปากโค้ง

3. ตะขอเหล็กและเหล็กขูด เช่น ตะขอเหล็กมีคมคล้ายเคียวแต่ปลายงอน ตะขอเหล็กเป็นห่วงโค้งเป็นวงรีหรือรูปน้ำเต้าและเหล็กขูดมีคมทั้งสองด้าน

4. แปรงทาสีชนิดดี

ซึ่งการออกแบบต้นเทียนประเภทแกะสลักจะแตกต่างจากประเภทติดพิมพ์ กล่าวคือ ช่างเทียนจะออกแบบโดยการร่างเป็นภาพ หรือวาดลายตามที่ต้องการลงบนกระดาษ โดยต้นเทียนของจังหวัดอุบลราชธานีนั้นกำหนดให้มีการทำต้นเทียนตามแนวพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยก่อนจนกระทั่งถึงปัจจุบันถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างมากของชาวจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากทีร่างเป็นภาพ หรือวาดลายตามที่ต้องการลงบนกระดาษแล้ว จะต้องร่างลงบนต้นเทียนอีกครั้งเพื่อทำการแกะสลักการออกแบบโดยสามารถทำได้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ร่างเป็นภาพหรือวาดลายตามที่ต้องการลงบนกระดาษ เมื่อได้เป็นเนื้อหา หรือเรื่องราวตามที่ต้องการแล้วจึงนำกระดาษนั้นไปพันรอบๆ ลำต้นเทียนแล้วขูดหรือเจาะลงบนกระดาษให้เป็นรูปแบบหรือเนื้อหาตามภาพที่ร่างไว้ ซึ่งวิธีนี้ทำให้ได้ลวดลายที่ถูกต้องชัดเจน

2. ร่างเป็นภาพหรือวาดลายลงบนเทียน วิธีนี้เหมาะสำหรับช่างที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงจะทำให้เกิดลวดลายหรือเนื้อหาที่เหมาะสมและสวยงามดังนั้นในการทำต้นเทียนจึงมักแบ่งสัดส่วนออกเป็น 3 สัดส่วน ดังนี้ คือ

2.1 ส่วนฐาน ความสูงประมาณหนึ่งเมตร

2.2 ส่วนลำต้นและส่วนยอด มีความสูงประมาณ 2.5 เมตร

2.3 ส่วนยอด มีความสูงประมาณ 50-70 เซนติเมตร

วิธีการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

การทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์มีการทำต้นเทียนประเภทนี้มาเป็นระยะเวลานานตั้งแต่ในอดีต แต่ในปัจจุบันยังคงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้นเทียนประเภทติดพิมพ์เป็นต้นเทียนที่มีขั้นตอนและลวดลายที่ละเอียดอ่อน มีความประณีต ต้องใช้คนจำนวนมากในการจัดทำ อีกทั้งซึ้งที่ใช้ในการทำดอกไม้หรือลายเทียน ต้องใช้ซึ้งแท้ในการทำเป็นส่วนใหญ่ เพื่อความทนทานไม่เปราะง่ายในส่วนของต้นเทียนเดิมใช้ซึ้งน้ำมัน ผสมซึ้งแท้ในการทำหล่อลำต้น แต่ในปัจจุบันใช้เชือกพันแกนรอบเหล็ก เทรอบๆ ปูนปลาสเตอร์ ตกแต่งให้เป็นทรงกลม หรือ

รูปทรงต่างๆ ตามที่ออกแบบ แล้วทำหีบด้วยสีพลาสติก การหล่อต้นเทียนประเภทติดพิมพ์มีขั้นตอน และวิธีการคล้ายกันกับการหล่อต้นเทียนประเภทแกะสลักทุกขั้นตอนแต่มีความแตกต่างกัน 2 ประการ คือ

1 การหล่อต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ ใช้ขี้ผึ้งคุณภาพพอใช้ได้ ซึ่งมีราคาถูก แต่การหล่อต้นเทียนประเภทแกะสลัก ใช้ขี้ผึ้งคุณภาพดี และราคาแพงกว่าทั้งนี้ก็เพราะว่าหากขี้ผึ้งคุณภาพไม่ดีเมื่อแกะสลักลึกลงและซับซ้อนหลายชั้น ขี้ผึ้งจะแตกหัก

2 ต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ มักหล่อให้มีขนาดเล็กกว่าต้นเทียน ประเภทแกะสลัก เพราะต้นเทียนประเภทติดพิมพ์จะต้องนำไปกลึงให้เป็นรูปและมีขนาดเล็กบางส่วน แล้วจึงติดดอกเสริมโดยรอบให้หนาขึ้น ส่วนต้นเทียนประเภทแกะสลักต้องทำให้มีขนาดใหญ่เอา ไว้เพื่อที่จะแกะสลักหรือชูดอก

2) การรวมเทียน

การรวมเทียน หมายถึง การนำต้นเทียนที่คุ้มวัดต่างๆ ทำเสร็จแล้ว ไปรวมกันไว้ในที่เดียวกัน เพื่อใช้ในการสมโภชเฉลิมฉลองมหรสพต่างๆ ให้เกิดความครึกครื้น มีการกำหนดวันเวลาในการรวมเทียนไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับข้อตกลงของบรรดาวัดต่างๆ บวกกับความต้องการของข้าราชการที่มุ่งให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

วันรวมเทียนอาจเป็นก่อนวันเข้าพรรษาหรือวันเข้าพรรษาก็ได้ เหตุที่มีการรวมเทียนเพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ดูได้ชมเทียนเข้าพรรษากันอย่างกว้างขวาง เพราะแต่เดิมเมื่อคุ้มวัดต่างๆ ทำเทียนเสร็จก่อนวันเข้าพรรษาเล็กน้อย อาจจะประมาณ 1-3 วัน วัดต่างๆจะจัดงานสมโภชเทียนพรรษา มีมหรสพต่างๆ เพื่อฉลองตามแต่จะจัดหาได้ ประชาชนพากันไปเที่ยวงานตามคุ้มวัดที่ตนอาศัยอยู่ หลังจากนั้นแต่ละวัดจะจัดขบวนแห่ โดยวิธีนี้จะทำให้ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสได้ชมต้นเทียนวัดอื่นๆ วัดต่างๆจึงมีการตกลงนัดหมายในการนำต้นเทียนมารวมกัน เดิมแต่ก่อนมีการนำเทียนไปรวมกันที่ศาลากลางหลังเก่าโดยจะนำไปรวมกันในวันก่อนวันเข้าพรรษา ในการนำเทียนไปรวมกันนี้ทางราชการได้อำนวยความสะดวกให้ด้วยการปลูกปะรำ (ภาษาอีสานเรียก ผาม) ให้ เพราะถ้านำเอาเทียนมารวมกันไว้กลางแดดขี้ผึ้งอาจจะละลายได้

ในระยะแรกเริ่มที่มีการรวมเทียน ต้นเทียนมีจำนวนไม่มากนักประมาณ 7-8 ต้น ต้นเทียนเหล่านี้ทางวัดส่งเข้ามาเพื่ออวดฝีมือช่างและความสวยงามของต้นเทียนแต่พอถึงช่วงที่มีการประกวดแข่งขันเข้ามา ทำให้มีการส่งต้นเทียนมาร่วมกันเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ทางราชการจะมีการส่งหนังสือเรียนเชิญให้มีการส่งเทียนเข้าประกวดและในปัจจุบันนี้เองสถานที่สำคัญในการรวมเทียนคือบริเวณทุ่งศรีเมือง (คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

3) การแห่เทียน

การแห่เทียนพรรษานั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์โดยในสมัยนั้นเรียกว่าการ รวมเทียน มาที่ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นพัฒนาการแห่เทียนเริ่มมีการซับซ้อนมากขึ้น เริ่มมีขบวนแห่ขนาดใหญ่สร้างความครื้นเครงตลอดช่วงการแห่เทียนการแห่เทียนอาจทำในช่วงวันเข้าพรรษาหรือหลังวันเข้าพรรษา โดยกิจกรรมที่เกี่ยวกับเทียนพรรษาที่มีการประกวดเกิดขึ้นในการจัดงานคือ การประกวดต้นเทียน ประกวดขบวนแห่เทียน ประกวดเทพีประจำต้นเทียน โดยในการแห่เทียนนี้จะมีกิจกรรมต่างๆมากมาย เช่น การพ้อนำขบวนแห่ต้นเทียนของวัดต่างๆ เป็นการบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของผู้ชาวอีสาน เป็นต้น

4.4 ลักษณะเทียนโบราณในแบบต่างๆของจังหวัดอุบลราชธานี

การนำเทียนขี้ผึ้งมาทำเป็นเทียนถวายพระสงฆ์ยอมได้บุญกุศลจึงมีผู้คนได้คิดทำเทียนประเภทต่างๆขึ้นเพื่อนำถวาย ชาวอุบลได้คิดค้นทำต้นเทียนในรูปแบบต่างๆ และตั้งชื่อมาหลายรูปแบบตามชื่อเมืองนักปราชญ์ดังนี้

1.เทียนมณฑลปถิวว่าทำมาตั้งแต่สมัยก่อนๆ ซึ่งเรียกว่า สมัยโบราณได้คิดค้นมา ความหมายคือ ทำเป็นที่วางเครื่องบริวารในการทอดกฐิน มณฑลปถิวว่านี้จะเรียกอีกอย่างก็ดูเหมือนว่าบุษบก เพราะรูปแบบคล้ายคลึงกันไม่มีแตกต่างกันเลย มณฑลปถิวว่านี้ทำแทนหอคือที่ตั้งที่วางเพื่อให้เครื่องบริวารและบริวารที่จะนำไปทอดถวายพระสงฆ์ อยู่เป็นที่มิชอบเขตเป็นสัดส่วน เป็นเอกเทศ ไม่กระจัดกระจายส่วนเทียนนั้นจะตั้งไว้บนแผ่นโลหะ ที่เป็นจานเป็นถาดหรือพานเทียนนี้จะไม่จุดไฟ ทำไว้ตั้งไว้เพื่อบูชาเป็นเครื่องบริวารที่ทำเป็นรูปมณฑลปถิวว่านี้ เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เกิดความสวยงาม รวมความหมายถึงฐานะของเจ้าของศรัทธาผู้ทำบุญกฐินด้วย แต่บางครั้งก็ใช้ในการทอดผ้าป่า ส่วนมณฑลปถิวว่านี้เจ้าศรัทธาก็ได้นำถวายให้วัดจะไม่นำกลับคืนมา

2.เทียนปราสาทผึ้งถือว่าเป็นเทียนโบราณอีกแบบหนึ่ง ความหมาย ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนความหมายอีกอย่างคือทำเพื่อแก้บน ซึ่งผู้ทำได้บนบานไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นเรื่อง เจ็บป่วย มีเรื่องไม่ดีไม่งาม เรื่องการไปทางไกล เป็นต้น พอสิ้นสุดเรื่องราวแล้วเจ้าตัวก็จะจัดทำต้นดอกผึ้งไปเช่นสรวงถวายเทพเจ้าเป็นการแก้บนไว้ แต่การทำเทียนแบบนี้เขาจะใช้กาบกล้วยซึ่งแกะ และแกะออกจากลำต้นมาทำ หักพับเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือเอาต้นกล้วยยังเล็กอยู่มาทำ โดยใช้ดอกพิมพ์ จากแบบพิมพ์ แม่พิมพ์ก็อาศัยแบบ จากการตัดเอาก้าน กล้วยบ้าง เผือกบ้าง มันแกว มันเทศบ้าง มาแกะเป็นรูปดอกไม้ ใช้ไม้เสียบจุ่มลงในขี้ผึ้งที่ต้มให้ละลายแล้วนำมาจุ่มลงในน้ำเย็น ดอกจะหลุดลงไปอยู่ในน้ำเย็น เมื่อแข็งตัวแล้วนำดอกไปกลัดติดกับลำต้นกล้วยที่นำมาเตรียมไว้หรือกาบกล้วย ให้เกิดความสวยงาม ปัจจุบันเจ้าศรัทธาที่ร่ำรวยก็พัฒนา ทำเป็นเค้า

โครงด้วยไม้ เป็นรูปร่างเหมือนปราสาทจริงๆก็มี เทียนปราสาทผึ้ง หรือต้นดอกผึ้ง(ชาวบ้านเรียกผึ้ง) ยังทำให้เห็นอยู่โดยตลอดในปัจจุบันโดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท

3.เทียนพุ่มมีความหมายจัดทำเพื่อให้เกิดความสวยงาม ประกอบกับ เป็นเทียน ที่มีขนาดเล็ก และสั้น เจ้าศรัทธาจะนำเทียนมัดรวมไว้ก่อนถวาย ส่วนมากเป็นเทียนที่พื้น เสรีจตั้งในขันหรือพานไม้ที่มีอยู่ ให้ใส่เทียนอยู่เบื้องบน ดูๆก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่สมัยโบราณ คนโบราณคงยกย่องและสรรเสริญในแนวความคิดที่จัดทำแบบแปลกๆ โดยความมุ่งหมายที่แท้จริงก็เพื่อ ถวายพระสงฆ์เท่านั้นถือว่าได้กุศล

4.เทียนมัดรวมมีความมุ่งหมายแท้จริงหมายถึงการนำไปถวายพระสงฆ์ใน สำนักสงฆ์หรือวัด เทียนมัดรวมก็เหมือนเทียนพุ่มแต่ในกาลต่อมาได้มีการประดิษฐ์ประดอยตกแต่งเทียน สั้นยาวปานกลางตั้งขึ้นนำเชือกปอตัดกระดาษสีมารัดเป็นเปลวๆให้แปลกตาให้เกิดความสวยงาม (คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัตินิพนธ์แห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี, 2550)

4.5 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

1)เยือนชุมชน ชมวิถีวัฒนธรรมในการตกแต่งต้นเทียน การไปเยี่ยมเยือน ชุมชนหรือคุ้มวัดต่างๆในช่วงที่กำลังเตรียมการตกแต่งต้นเทียน คือในช่วงประมาณ 2-3 วัน ก่อนวัน แห่งเทียนนั้นนอกจากผู้มาเยือนจะได้ศึกษากรรมวิธีและขั้นตอนการตกแต่งเทียนอันเป็นภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นแล้ว ยังจะได้สัมผัสบรรยากาศการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวอุบลราชธานี สำหรับคุ้มวัดที่น่าสนใจ เช่น วัดบูรพา วัดหนองบัว วัดสว่างอารมณ์ วัดศรีประจักษ์ธรรม วัดสุทัศน์นาราม วัดทุ่งศรีเมือง และวัดผาสุการาม เป็นต้น

2) การเวียนเทียนวันอาสาฬหบูชาที่วัดในจังหวัดอุบลฯ การเวียนเทียน เนื่องในวันอาสาฬหบูชา จะจัดขึ้นในช่วงค่ำ ตามวัดต่างๆ โดยทั่วไป กิจกรรมนี้นอกจากจะเป็น กิจกรรมที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนแล้วยังเป็นโอกาสอันดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ชื่นชมเอกลักษณ์ ทางสถาปัตยกรรมพื้นเมืองอันงดงามตามวัดต่างๆในอีกมิติหนึ่ง

3)การตั้งแสดงต้นเทียนรอบทุ่งศรีเมือง การแสดงงานศิลปะตกแต่งเทียนที่ ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ในช่วงค่ำของวันอาสาฬหบูชา จะเป็นเวลาที่ต้นเทียนพรรษาจากคุ้มวัด ต่างๆกว่า 30 ต้น จะถูกเคลื่อนย้ายมาตั้งไว้ ณ บริเวณถนนรอบๆทุ่งศรีเมือง เพื่อเตรียมการเข้าร่วม ขบวนแห่ในวันรุ่งขึ้น ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ต้นเทียนจะได้รับการตกแต่งอย่างสมบูรณ์ ประกอบกับ สถานที่ตั้งจะได้รับการเตรียมไว้อย่างดี เช่น การเตรียมแสงไฟไว้สอดส่องต้นเทียน ตลอดจนการ ประดับประดาบริเวณงานอย่างเป็นระเบียบ ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ใน

การชื่นชมศิลปะการตกแต่งต้นเทียนอย่างละเอียดลออโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา และอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมในช่วงนี้เป็นการแสดงศิลปะตกแต่งเทียนที่งดงามและสมบูรณ์ที่สุดของประเทศไทย

4) กิจกรรมขบวนแห่เทียน จะจัดขึ้นในวันรุ่งขึ้นคือวันเข้าพรรษาตั้งแต่วเวลาประมาณ 8.00 น. เป็นต้นไป โดยจะเคลื่อนขบวนไปตามถนนที่ผ่านหน้าศาลากลางจังหวัดคือถนนอุปราชาและถนนชยางกูร(ปัจจุบัน) เป็นระยะทางประมาณ 2-3 กิโลเมตร ขบวนการแสดงและผู้ร่วมขบวนจึงแยกย้ายกันไปตามอรัญวาสี รูปแบบของการจัดขบวนประกอบด้วยขบวนเทียนหลวงพระราชทาน ขบวนต้นเทียนของคุ้มวัดต่างๆซึ่งแต่ละขบวนจะประกอบด้วยขบวนการแสดง การละเล่น การฟ้อนรำ การบรรเลงดนตรี ในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การเข้าชมขบวนแห่คณะกรรมการจัดงานจะเตรียมอัมฉัตรหนึ่งชมไว้บริการบริเวณหน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม และหน้าศาลากลางจังหวัด โดยในปี 2554 ไม่ต้องเสียค่าผ่านประตูเข้าชมขบวนแห่ โดยเปิดให้เข้าชมขบวนตามจุดต่างๆได้ตามอรัญวาสี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ขบวนการทั้งหมดจะเสร็จสิ้นในช่วงบ่าย

5) กิจกรรมการทำบุญถวายเทียนพรรษาเป็นกิจกรรมที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของประเพณีบุญเข้าพรรษา โดยพุทธศาสนิกชนจะนำเทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องใช้ที่จำเป็นอื่นๆ ไปถวายพระสงฆ์ตามวัดใกล้บ้าน เพื่อสืบสานงานบุญ และเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง กิจกรรมนี้ผู้มาเยือนสามารถศึกษา ชื่นชมและร่วมกิจกรรมได้ตามวัดทั่วไป

6) กิจกรรมอื่นๆ นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วคณะกรรมการจัดงานยังได้จัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ อีกมากมาย เช่น การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การจัดงานพาแลง และการจัดการประกวดธิดาเทียนพรรษา หรือนางงามเทียนพรรษาเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมสำคัญที่จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมเยาวชนให้ร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีที่ยิ่งใหญ่ งดงาม สืบทอดต่อกันมายาวนาน เป็นการค้นหาสาวงามที่มีบุคลิก มีความรู้และความสามารถอันมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ช่วยในการเผยแพร่วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมอันดีงาม และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เข้ามารู้จักเมืองอุบลราชธานีมากขึ้นเป็นการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ จังหวัดอุบลราชธานี และใกล้เคียง

7) การแข่งขันแกะสลักแผ่นเทียนระดับเยาวชน ชมการแกะสลักประติมากรรมเทียนของนานาชาติโดยศิลปิน 8 ชาติ ได้แก่ ฝรั่งเศส บราซิล เบลเยียม เนปาล ยูเครน ลัตเวีย ญี่ปุ่น และไทย (The 6th Thailand International Wax Sculpture) การสาธิตและการจำหน่ายสินค้าชุมชน (OTOP) และชมนิทรรศการภาพถ่าย “อุบลยามเทียน ครั้งที่ 3” ภาพถ่ายความประทับใจในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น

บทที่ 5

กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

จากบทที่ 4 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยได้เสนอถึงวิวัฒนาการของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเชิงประวัติศาสตร์ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมถึงศึกษารายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งก็คือ การศึกษากระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

ในบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า และช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้าโดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตและการบริโภคซึ่งนำไปสู่การกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

5.1 การวิเคราะห์ช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา และการผลิตประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยแบ่งช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนจะกลายเป็นสินค้าออกเป็น 2 ช่วง โดยพิจารณาจากความแตกต่างด้านวัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา และการผลิตเทียนพรรษา ดังต่อไปนี้

5.1.1 ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก

วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา

ช่วงยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดกซึ่งได้กล่าวถึงในบทที่ 4 นั้นมีวัตถุประสงค์การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อการยึดถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนที่สืบทอดต่อกันมาของบรรพบุรุษซึ่งชาวอีสานเรียกว่า “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ในงานบุญเดือนแปดหรืองานบุญเข้าพรรษาอันเป็นความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากสมัยก่อนตัวเมืองอุบลราชธานียังไม่มีไฟฟ้าใช้ได้อย่างสะดวกเหมือนเช่นในปัจจุบัน เทียนจึงมีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาพระธรรมของพระสงฆ์ในยามค่ำคืน ดังนั้นชาวบ้านในท้องถิ่นในเมืองอุบลจึงหันมาใช้เทียนที่ได้จากขี้ผึ้งซึ่งมีความสว่างมากกว่า และไม่ต้องเสียเวลาและเสียสมาธิจากกลิ่นควันของเขม่าจากขี้ได้

หรือซึ่กระบอง เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวอุบลจึงถือโอกาสในการทำบุญถวายเทียนในช่วงเข้าพรรษาเพื่อสร้างบุญสร้างกุศลอันเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

การผลิตเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

จากการศึกษาการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาในช่วงนี้มีลักษณะเป็นการเรียขี้ผึ้งโดยการอาศัยการร่วมแรงกายแรงใจ จากคนในคุ้มบ้านหรือคุ้มวัดเดียวกัน อันเกิดจากความเชื่อความศรัทธาและความสามัคคีที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา

เทียนพรรษาในช่วงนี้จึงมีลักษณะเป็นเทียนเวียนหัว หรือเทียนไขที่ทุกครัวเรือนจะทำเทียนไปถวายที่วัดในลักษณะยาวเวียนรอบศีรษะของทุกคนในครอบครัว แล้วนำไปถวายพระสงฆ์ในวัดใกล้บ้านภายในหมู่บ้านของตนเท่านั้น ในระยะต่อมาเมื่อคนในท้องถิ่นมีจำนวนมากขึ้นประกอบกับในการถวายเทียนของแต่ละครัวเรือนมีจำนวนมากขึ้นตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาทำให้ในวันเข้าพรรษาแต่ละวัดนั้นจะมีขี้ผึ้งที่ประชาชนนำมาถวายเก็บไว้เป็นจำนวนมากจึงเกิดปัญหาในการจัดเก็บ

ดังนั้นชาวอุบลจึงได้มีการรวมเทียนขี้ผึ้งที่มีลักษณะเป็นเล่มดังกล่าวมามัดรวมติดกันเพื่อยึดติดกับลำไม้ไผ่ หรือลำกล้วย แล้วใช้เชือกปอ หรือเชือกป่านมาช่วยในการมัดเทียนเล่มเล็กๆที่แต่ละครัวเรือนนำมาถวายมามัดติดรวมกัน มีการต่อเทียนให้สูงขึ้นจนมีความสูงและขนาดใหญ่ตามต้องการ จากนั้นมีการประดับตกแต่งด้วยกระดาษสีเป็นลวดลายที่สวยงามเป็นลักษณะลวดลายไทยแบบต่างๆมาพันรอบรอยต่อ หรือปิดทับบริเวณเชือก เรียกว่า “ต้นเทียนพรรษาประเภทมัดรวมติดลาย”

ต่อมาได้มีการนำขี้ผึ้งมาหลอมรวมกันเป็นต้นเทียนขนาดใหญ่แต่ยังไม่มิลวดลายบนต้นเทียน ต้นเทียนจึงมีลักษณะผิวเกลี้ยงโดยเริ่มแรกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร สูง 2 เมตร สามารถใช้งานได้จริง และมีการประดับประดาตกแต่งด้วยกระดาษสี เชือก ย้อมสีมาพันรอบๆต้นเทียน และใช้กระดาษตกแต่งเป็นลวดลายต่างๆ เหมือนการตกแต่งประเภท มัดรวมติดลาย (ต้นเทียนลักษณะนี้กลายมาเป็นต้นแบบของเทียนพรรษาประเภทแกะสลัก และติดพิมพ์เหมือนในปัจจุบัน) และมีการเพิ่มส่วนฐานเพื่อรองรับต้นเทียนไม่ให้ล้ม เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและการแห่ไปยังวัดโดยนำไม้คานมาหามขนบเข้าทั้ง 2 ด้านของส่วนฐาน เพื่อเบาแรงในการหามใส่ป่า โดยส่วนฐานมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเช่น ทรงกลม ทรงเหลี่ยม มีชั้นเดียวหรือหลายชั้น (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2555)

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละคุ้มบ้าน หากคุ้มบ้านไหนพร้อมก่อนก็นำต้นเทียนไปถวายวัดใกล้บ้านของตนก่อน หรือถวายภายในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หรือวันเข้าพรรษาที่จัดขึ้นเพียงหนึ่งวันเท่านั้นโดยขบวนแห่มีลักษณะเป็นแบบวิถีชาวบ้านคือ แต่ละครัวเรือนจะนำเทียนไปถวายเองของใครของเรา ถึงแม้ในช่วงต่อมาจะมีการรวมกันจัดทำต้นเทียนก็จะนำไปถวายวัดใกล้บ้านของตนก่อน

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี คือ ชาวบ้าน พระสงฆ์ และช่างเทียน

ชาวบ้าน

ในช่วงนี้ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมแรงร่วมใจกันทำเทียนพรรษาโดยการเรียหรือจากการบริจาคทาน จากคนที่อยู่ในคุ้มบ้านเดียวกัน

“ต่างคนต่างเฮ็ด บ้านไผ่บ้านมัน ตามแต่กำลังศรัทธาไผ่มีถ่อไต่ก็เฮ็ดขำนั้น” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2554)

ดังนั้นการถวายเทียนถือเป็นการสร้างบุญครั้งยิ่งใหญ่ ที่ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนต่างมีความเชื่อว่าทำให้ชีวิตของผู้ถวายเทียนนั้นมีแต่ความสุข สว่างไสว ไม่มีดมนประดุจดั่งผู้มีปัญญาอีกทั้งยังเป็นการทำบุญสร้างความเป็นสิริมงคลก่อนลงมือในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก เพื่อให้ผลบุญนั้นส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรมีความเจริญงอกงาม ออกดอกออกผล

พระสงฆ์

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการรับการถวายเทียนพรรษาจากชาวบ้าน ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงระหว่างการจำพรรษาของพระสงฆ์ สามเณร เป็นระยะเวลาทั้งหมด 3 เดือนในช่วงฤดูฝน เนื่องจากเป็นข้อปฏิบัติของพระสงฆ์และสามเณร ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับการเข้าพรรษาที่แปลว่า การพักฝนซึ่งในการจำพรรษานี้จำเป็นต้องศึกษาพระธรรมวินัย อ่านหนังสือ สวดมนต์ และปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาดังนั้นเทียนจึงมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะในเวลากลางคืน

ช่างเทียน

ในยุคนี้ไม่ปรากฏช่างเทียน เนื่องจากอาศัยการร่วมแรงร่วมใจจากประชาชนและพระสงฆ์

ดังนั้นในช่วงยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดกเน้นการทำเทียนพรรษาแบบต่างคนต่างทำ ถึงแม้จะมีการรวมเทียนแต่เมื่อใครทำเสร็จก่อนก็จะนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัดใกล้

บ้านตนก่อน โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลักสำคัญ ในช่วงนี้ยังไม่ถือว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดแต่ถือเป็นงานเฉพาะในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในช่วงเข้าพรรษา(งานบุญเดือนแปด) และถือเป็นกรปฏิบัติตามจารีต 12 เดือนที่ชาวอีสานเรียกว่า “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” อันเกิดจากความเชื่อความศรัทธาของชาวอุบลหรือชาวอีสานที่มีความเชื่อและความศรัทธาในการนำเทียนไปถวายวัดยังคงยึดถือและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา

5.1.2 ยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลาง

จากการศึกษาในช่วงยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลางผู้วิจัยพบว่าสามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในช่วงปีพ.ศ.2444-2452 และช่วงหลังการปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในช่วงปีพ.ศ.2453-2519

(1) ช่วงภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในช่วงปี พ.ศ. 2444-2452

ในช่วงภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์นี้พิจารณาจากการที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์มีฐานะเป็นข้าหลวงใหญ่ต่างพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ปกครองเมืองอุบลราชธานีโดยทรงริเริ่มจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นแบบส่วนกลางหรือแบบกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาพบว่า ช่วงภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์นั้น การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากช่วงยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก 2 ประการดังนี้

1) ประกาศยกเลิกให้จัดงานบุญเดือนหกและกำหนดให้งานบุญเดือนแปดเป็นงานประจำท้องถิ่น

เนื่องจากกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จมาเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองมณฑลลาวท้าวรวมถึงเมืองอุบลราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 ถึงปี พ.ศ. 2453 รวมเป็นระยะเวลา 8 ปี ภายใต้การปกครองของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงใดๆยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัดตามแบบงานบุญเดือนแปดเช่นเดิม จนกระทั่งถึงปีพ.ศ. 2444 วัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีงานบุญเดือนหกที่ปฏิบัติควบคู่มากับงานบุญเดือนแปด คืองานบุญบั้งไฟที่ก่อให้เกิดอันตราย เกิดการทะเลาะวิวาท ตีรันฟันแทง ทำร้ายกัน กลายเป็นการสร้างบาปแทนการทำบุญในระหว่างงานบุญบั้งไฟ

ดังนั้นกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จึงประกาศยกเลิกการจัดงานบุญดังกล่าวโดยสั่งห้ามจัดงานบุญเดือนหกในตัวเมืองอุบลราชธานี และส่งเสริมให้ชาวอุบลหันมาให้ความร่วมแรงร่วมใจในการจัดงานบุญเดือนแปดและกำหนดให้งานบุญเดือนแปดเป็นงานประจำท้องถิ่น

2) การผสมผสานวัฒนธรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเข้ากับพิธีการของส่วนกลาง

เนื่องจากมีการนำแนวคิดแบบส่วนกลางมาใช้มากขึ้นในเรื่องของการเป็นเจ้าของภาพและเจ้าของต้นเทียนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งแต่เดิมไม่มีการกำหนดว่าใครเป็นเจ้าของภาพ เจ้าของเทียน หรือใครทำเทียนมาก่อน ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแบบดั้งเดิมเข้ากับรูปแบบพิธีกรรมที่มีลักษณะเป็นพิธีการเหมือนทางส่วนกลางมากขึ้น กล่าวคือ

แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการหล่อเทียนพรรษาเนื่องมาจากการใช้เทียนพรรษาและงานบุญท้องถิ่นมาช่วยในการสร้างความรักความสามัคคี และลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากในช่วงเวลาดังกล่าวหัวเมืองที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านในมณฑลลาวกาวเกิดปัญหาความไม่สงบอยู่เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกบฏผีบุญต่างๆที่เกิดขึ้นภายในประเทศและปัญหาความไม่สงบภายนอกประเทศ เนื่องมาจากการอพยพของเพื่อนบ้านทางฝั่งลาวเข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆของชนกลุ่มน้อยที่มาวมกันในเมืองอุบลราชธานี โดยมีกุศโลบาย “หลอมเทียน หลอมใจหลอมบุญ” ลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ลดช่องว่างระหว่างฐานะ ไม่ว่าจะยากดีมีจน ก็ให้นำขี้ผึ้งเล็กใหญ่มาหลอมละลายในกระทะทองเหลืองอันเดียวกัน ได้ต้นเทียนต้นเดียวกัน มีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ได้บุญได้กุศลเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคี ถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกัน (สุขวิชช คุณผล, 2543)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าเทียนพรรษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระสงฆ์ในด้านการศึกษาพระธรรมวินัยและประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับฆราวาสนั้นเทียนพรรษาใช้ในการประกวดเพื่อการแข่งขันของแต่ละคุ้มวัดเนื่องจากเมืองอุบลราชธานีเป็นเมืองขนาดใหญ่ มีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จึงทรงปกครองโดยการแบ่งชุมชนต่างๆ ออกเป็นคุ้มวัดและจัดให้มีการประกวดเพื่อการแข่งขันของแต่ละคุ้มวัดเพื่อความสนุกสนาน และสร้างความสามัคคีแก่คนในคุ้มวัด “แห่เทียนพรรษาสบายก่อน เอ็ดให้มันขึ้น ตามประสาคนอีสานบ้านเฮา” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2554)

การผลิตเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

จากการศึกษาภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์พบว่า กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้ชักชวนและสนับสนุนให้ชาวอุบลหันมาสนใจจัดงาน

บุญเดือนแปด หรือ งานบุญเข้าพรรษา และการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาเป็นแบบ
เรียไรหรือการบริจาคสิ่งของเช่น ขี้ผึ้ง อนุกรมณ์ อาหาร และเครื่องตีเพื่อเป็นทานตามกำลังศรัทธา

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษาเกิดจากการนำขี้ผึ้ง
มาหล่อเทียนพรรษาตามแนวคิดการหล่อเทียนพรรษาของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์คือ การนำขี้ผึ้ง
มาตามกำลังศรัทธาของชาวบ้านตามแต่ละคุ้ม(คุ้ม คือ กลุ่มชุมชนเล็กๆ หรือชุมชนใหญ่ ซึ่งในแต่ละ
หมู่บ้านจะมีหลายๆคุ้มรวมกัน)โดยนำขี้ผึ้งมาใส่ในกระทะทองเหลืองให้หลอมละลายรวมกันเป็นต้น
เทียน อันเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านโดยไม่คำนึงว่ามากน้อยเท่าใดแต่ความศรัทธาเกิด
จากการหลอมรวมกันเป็นต้นเทียนเดียวกันและเป็นเจ้าภาพร่วมกัน โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆคือเน้นใน
เรื่องของการทำบุญและผลบุญที่ได้จากการถวายเทียนโดยลักษณะต้นเทียนที่ได้จากการหล่อในช่วงนี้
ยังคงมี 2 ประเภท คือ ต้นเทียนมัดรวมติดลาย และต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่พื้นผิวเกลี้ยง ซึ่งใน
ระยะต่อมามีการใช้ดอกผึ้งในการประดับตกแต่งติดรอบลำต้นเพิ่มความสวยงาม

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในช่วงนี้กำหนดให้มีจำนวนวันเพิ่มขึ้น
เป็น 2 วัน คือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ซึ่งเป็นวันก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ซึ่ง
เป็นวันเข้าพรรษาโดยการจัดงานมีลักษณะเป็นขั้นตอนและมีพิธีการเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนวัน
เข้าพรรษา 1 วันจะมีการรวมเทียนและมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เจริญพุทธมนต์ให้กับต้นเทียน
พรรษา และมีการเฉลิมฉลองในช่วงเวลากลางคืน

การจัดขบวนแห่เทียนพรรษานั้นมีการนำต้นเทียนพรรษาใส่คานหามหรือ
บรรทุกใส่เกวียน นำเข้าขบวนแห่และนำไปรวมกันที่ศาลากลาง เมื่อทุกคุ้มมารวมกันโดยพร้อมเพรียง
แล้ว กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จะประทานรางวัลให้กับคุ้มวัดที่มีความสวยงาม จากนั้นแต่ละคุ้มวัด
จะนำเทียนไปถวายวัดของตน โดยก่อนการนำไปถวายนั้นจะนำต้นเทียนขึ้นบุษบก ที่มีการประดับ
ประดาอย่างสวยงามและให้หญิงสาวที่มาร่วมแห่ของแต่ละคุ้มวัดมาเป็นผู้ถือ พานพุ่ม พุ่มเทียน เดิน
ร่วมกันในขบวน มีการบรรเลงประโคมพิณพาทย์แห่เป็นขบวนเมื่อถึงวัดแล้วชาวบ้านจะทำพิธีถวาย
เทียนพรรษาให้แก่พระสงฆ์เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในช่วงนี้
ได้แก่ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ พระสงฆ์ ชาวบ้าน และช่างเทียน

“เทียนพรรษาจะคงอยู่หรือก้าวต่อไปได้อย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำก็คือผู้
มีอำนาจสั่งการซึ่งหนีไม่พ้น ท่านข้าหลวง หรือพ่อเมือง”(ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 16 เมษายน
2555)

จะเห็นได้ว่า การจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้นอยู่กับผู้นำในสมัยก่อนคือ ข้าหลวงหรือพ่อเมือง (ซึ่งปัจจุบันพ่อเมือง หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด)

กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในฐานะเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองมณฑลลาว กาวรวมถึงเมืองอุบลราชธานีทรงโปรดเกล้าฯ ให้เมืองใหญ่ๆ ในมณฑลลาวกาวจัดงานแห่เทียนพรรษา ขึ้น โดยการนำแนวคิดส่วนกลางมาใช้ในการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเป็นระเบียบแบบแผนตามแบบส่วนกลางมากขึ้น โดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทรงมีหน้าที่เป็นประธานในการ ตัดสินและประทานรางวัลแก่ผู้ที่ได้รับรางวัลทั้งผู้ที่ชนะเลิศต้นเทียนสวยงามและผู้ที่เข้าร่วมการ แข่งขัน

พระสงฆ์และชาวบ้าน

สืบเนื่องจากกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้ชักชวนและสนับสนุนให้ชาว อุบลหันมาสนใจจัดงานบุญเดือนแปด หรือ งานบุญเข้าพรรษา ดังนั้นพระสงฆ์และชาวบ้านจึงร่วม แรงกายแรงใจจากคนในคุ้มบ้านหรือคุ้มวัดเดียวกันนำขี้ผึ้งมาหล่อเป็นต้นเทียนของคุ้มบ้านหรือคุ้มวัด ของตน โดยทางคุ้มวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด มรรคทายก ผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำต้น เทียนพรรษาของวัดจะเข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือเกี่ยวกับรายละเอียด ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ รูปแบบในการทำเทียน และการจัดงานประเพณีจากทางผู้ปกครอง จากนั้นตัวแทนเหล่านั้นจะนำ ข้อมูลไปเผยแพร่ต่อชุมชนในคุ้มบ้านหรือคุ้มวัดโดยรอบ

ช่างเทียน

ในยุคนี้เริ่มปรากฏช่างเทียนซึ่งเป็นคนในคุ้มวัด ยังไม่มีการคิดค่าช่าง ค่าฝีมือ ใดๆ เนื่องจากต้องการทำบุญเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากช่างเทียนเหล่านี้แล้วยังต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ จากประชาชนและพระสงฆ์ในการทำเทียนพรรษา

(2) ช่วงหลังการปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในช่วงปี พ.ศ. 2453-2519

วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2453 กรมหลวงสรรพสิทธิ ประสงค์เสด็จกลับกรุงเทพมหานคร เมืองอุบลราชธานีได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นมณฑล จังหวัดอุบลราชธานีแบบเทศาภิบาล มีการปกครองแบบจังหวัดและอำเภอในปี พ.ศ. 2455 มีการ รวมมณฑลอุบลราชธานี มณฑลร้อยเอ็ด มณฑลอุบลราชธานีเป็นภาคอีสาน ในปีพ.ศ. 2465 และมีการลดฐานะมณฑลอุบลราชธานีลงเป็นจังหวัดอุบลราชธานีและขึ้นตรงต่อมณฑลนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2468

ดังนั้นช่วงหลังการปกครองของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทางหน่วยงาน ราชการประกาศให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นงานประเพณีประจำท้องถิ่นและทางหน่วยงาน

ราชการได้เข้ามาเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน แต่ชาวจังหวัดอุบลราชธานียังคงวัดฤประสงค์การจัดงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาเหมือนเดิม กล่าวคือ การปฏิบัติและยึดถืองานบุญเดือนแปดหรืองานบุญเข้าพรรษาเป็นประจำในทุกปีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาซึ่งผู้วิจัยพบว่า ในช่วงนี้เมื่อมีไฟฟ้า และตะเกียงน้ำมันเกิดขึ้นแล้ว พระสงฆ์จึงไม่มีความจำเป็นในการใช้เทียนพรรษาอีกต่อไป ดังนั้นเทียนพรรษาจึงเน้นเพื่อการประกวดเป็นสำคัญ

การผลิตเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษานั้นได้มาจากการเรียหรือการบริจาคตามกำลังศรัทธาของคนในคุ้มวัด และงานบุญในเทศกาลต่างๆมาช่วยในการทำต้นเทียนพรรษาให้มีความสวยงามโดยในช่วงนี้เกิดค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากเพราะทางวัดต้องจัดซื้อขี้ผึ้งหรือเทียนไขมาทำต้นเทียนพรรษา เนื่องจากในช่วงนี้ป่าโดยรอบเมืองอุบลราชธานีได้ถูกทำลายเนื่องมาจากความเจริญของบ้านเมือง และเพื่อหวังผลรางวัลในการประกวด ดังนั้นค่าวัสดุดิบและอุปกรณ์จึงมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“การนำมาซึ่งปัจจัยจากการเรียหรือการบริจาคตานที่มีผลต่อจิตใจของผู้บริจาคด้วยความเชื่อและความศรัทธาของผู้เข้าร่วมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต” (พิทักษ์ น้อยวังคลัง, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2554)

จะเห็นได้ว่าในช่วงนี้ผู้คนในคุ้มวัดไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำต้นเทียนพรรษาเหมือนแต่ก่อน เพราะการทำต้นเทียนมีจุดมุ่งหมายมากกว่าความเชื่อความศรัทธาโดยมุ่งหมายเพียงเพื่อเข้าร่วมและประกวดในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา

จากการศึกษาช่วงหลังการปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์พบว่า ในช่วงนี้เกิดวิวัฒนาการในการรังสรรค์ต้นเทียนพรรษาให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ

ปี พ.ศ. 2480 มีการหล่อเทียนพรรษา และเพิ่มเติมลวดลายลงบนต้นเทียน เรียกว่า “ลวดลายแบบติดพิมพ์”

ปี พ.ศ. 2480-พ.ศ. 2494 เป็นช่วงที่ศิลปะการทำต้นเทียนมีการพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของแนวคิด รูปแบบและองค์ประกอบทางช่างศิลป์ที่งดงามและยิ่งใหญ่มากขึ้น

ปี พ.ศ. 2495 ได้รับการส่งเสริมให้เป็นประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษามีรูปแบบเป็นทางการ และมีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนด้านการจัดงานให้เป็นระเบียบแบบแผนแต่ยังคงยึดรูปแบบสมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ดั้งเดิม เช่น จำนวนวันจัดงาน องค์ประกอบขบวนแห่ และการมีส่วนร่วมการทำเทียนพรรษาของประชาชนเป็น

ต้น และปิ่นได้มีการกำหนดในเรื่องของการประกวดต้นเทียนพรรษาออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภทติดพิมพ์

ปีพ.ศ. 2502 ต้นเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีได้มีวิวัฒนาการในด้านการทำเทียนพรรษาโดยการหล่อต้นเทียนพรรษาลักษณะกลมมีขนาดใหญ่ผิวเรียบและลงมือแกะสลักลงบนต้นเทียนเป็นลวดลายแบบต่างๆที่เกี่ยวกับพระพุทธประวัติเรียกว่า “ต้นเทียนประเภทแกะสลัก” ซึ่งส่งเข้าประกวดเป็นครั้งแรก

ดังนั้นเมื่อการทำต้นเทียนมีการพัฒนาทั้งรูปแบบ องค์ประกอบ ความคิดสร้างสรรค์และเน้นความสวยงามมากขึ้น จำเป็นต้องใช้ทุนเป็นจำนวนมากในการนำมาสร้างสรรค์ต้นเทียนพรรษาให้มีความวิจิตรงดงาม

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในช่วงนี้มีลักษณะเดียวกับช่วงภายใต้การปกครองโดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์โดยรูปแบบของขบวนแห่เมืองค์ประกอบและมีความเป็นทางการมากขึ้น กล่าวคือ องค์ประกอบของขบวนแห่มีรูปแบบเหมือนทางราชสำนัก เช่น บุชบกที่ใช้ในการแบกหามต้นเทียน ประดับประดาด้วยฉัตร พานพุ่ม ดอกไม้สด และมีการพ้อนรำหลังขบวนต้นเทียน และตามด้วยขบวนเครื่องเสียงที่มีกลองมโหรี แคน ขลุ่ย ซอ มีเครื่องดนตรีต่างๆ ประกอบมากมายเหมือนมโหรีวงโปงลางเป็นดนตรีสร้างความสนุกสนานรื่นเริงในขบวนขบวนแห่จะแห่ไปตามเส้นทางที่กำหนดโดยจุดจบที่ตั้งการรวมเทียนคือบริเวณทุ่งศรีเมืองอีกครั้งเพื่อรอฟังประกาศผลการตัดสิน เมื่อเสร็จสิ้นการประกวด แต่ละคุ้มวัดจะเคลื่อนขบวนและต้นเทียนไปยังวัดของตน

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ หน่วยงานราชการฝ่ายปกครองจังหวัดอุบลราชธานี พระสงฆ์ประชาชน และช่างเทียน

“เจ้าอาวาสวัดหรือหลวงปู่ หลวงพ่อ ยาคุ ยาซาเป็นผู้เอาถ่านอยากทำก็ประชุมสั่งการออกหาเจ้าศรัทธา เชิญชวนชาวบ้านชาวช่องมาคิดประดิษฐ์ตกแต่ง” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2555)

จากบทสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงหลังการปกครองของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำต้นเทียนพรรษา คือ เจ้าอาวาสวัด มีหน้าที่จัดการประชุมเพื่อหาปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาเพื่อส่งเข้าร่วมประกวดในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

หน่วยงานราชการฝ่ายปกครองจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2454-2519 หน่วยงานราชการฝ่ายปกครองจังหวัดอุบลราชธานีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์หลักของการจัดงานดังกล่าวยังคงมีลักษณะเพื่อการส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และยังเป็นการเชื่อมโยงในด้านความรักความสามัคคีระหว่างข้าราชการกับประชาชน

ดังนั้นการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ยังคงรักษารากฐานแบบเดิมเอาไว้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีที่มีจำนวนวันเพิ่มขึ้นเป็น 2 วันคือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน โดยที่ในปัจจุบันตรงกับวันอาสาฬหบูชา และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษา ซึ่งผู้เป็นแกนนำในการจัดงานได้กำหนดให้มีการนำต้นเทียนพรรษามารวมกันก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน คือในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8

พระสงฆ์และประชาชน

พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการจัดทำต้นเทียนพรรษา เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์ได้ร่ำเรียนและมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะทางช่างเทียน ส่วนประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียไรเงินโดยการบริจาคให้แก่วัด ซึ่งเกิดจากการเรียไรชาวบ้านที่อยู่ในคุ้มวัดเดียวกันในช่วงนี้ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำต้นเทียนเหมือนแต่ก่อน เพียงแต่เมื่อทราบข่าวจากทางวัดว่าจะมีการทำต้นเทียนพรรษาส่งเข้าร่วมประกวดในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเท่านั้น

ช่างเทียน

ปี พ.ศ. 2497 เกิดช่างเทียนขึ้น กล่าวคือ ช่างเทียนเหล่านี้มีความรู้จากการประกอบอาชีพที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หรือจากการศึกษาด้วยตนเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่างที่ประกอบอาชีพรับแกะสลัก และช่างแกะลวดลายตามโบสถ์ ชุมประตู่ของวัด จนกระทั่ง ปีพ.ศ. 2502 มีการนำความรู้มาใช้ในการทำต้นเทียนพรรษาที่ได้จากต้นเทียนขนาดใหญ่พื้นผิวเรียบมาแกะสลักลงบนต้นเทียนเป็นลวดลายไทยเรียกว่า “ต้นเทียนแกะสลัก” มีลักษณะการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ มีการเพิ่มองค์ประกอบของต้นเทียน เช่น รูปกษัตริย์ รูปครุฑ รูปคน รูปสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในพุทธศาสนา เป็นต้น

5.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเพณีแห่เทียนในช่วงก่อนการที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้าจากการศึกษาตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆ
ของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า

ช่วงเวลา ประเด็น	ยุคประวัติศาสตร์และ ความเชื่อพุทธชาดก	ยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลาง	
		ช่วงภายใต้การปกครองโดยกรม หลวงสรรพสิทธิประสงค์ปี พ.ศ. 2544-2452	ช่วงภายหลังกการ ปกครองโดยกรมหลวง สรรพสิทธิประสงค์ ปี พ.ศ.2453-2519
วัตถุประสงค์ของการ แห่เทียนพรรษา	-ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ -ความเชื่อตาม พระพุทธศาสนา -พระสงฆ์ใช้เทียนเพื่อศึกษา พระธรรมวินัย	-กำหนดให้งานบุญเดือน 8 เป็นงาน ประจำท้องถิ่น -นำแนวคิดจากส่วนกลางมาใช้เป็น กุศโลบายปกครองประชาชนให้เกิด ความรักความสามัคคี -การผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น -เพื่อการประกวด	-กำหนดให้งานบุญเดือน 8 เป็นงานประจำท้องถิ่น -นำแนวคิดจากส่วนกลางมา ใช้เป็นกุศโลบายปกครอง ประชาชนให้เกิดความรัก ความสามัคคี -การผสมผสานวัฒนธรรม ท้องถิ่น -เพื่อการประกวด
การผลิตเทียนพรรษา -การได้มาซึ่งปัจจัยใน การทำต้นเทียนพรรษา	-เรียไรซื้อขี้ผึ้งจากคนในคุ้มบ้าน หรือคุ้มวัดเดียวกัน	เรียไรโดยการบริจาคสิ่งของเช่น ขี้ผึ้ง อุปกรณ์ อาหารและเครื่องดื่ม	-เรียไรเป็นเงินบริจาคสิ่งของ เช่น ขี้ผึ้ง อุปกรณ์ อาหาร และเครื่องดื่ม
ประเภทและลักษณะ การทำต้นเทียนพรรษา	-ช่วงแรกเป็นเทียนเวียนหัว -ต้นเทียนพรรษาประเภทมัด รวมติดลาย -หล่อต้นเทียนขนาดใหญ่ผิว เกลี้ยงและมีฐาน	- ประเภทมัดรวมติดลาย - หล่อต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่ผิว เกลี้ยง - ตกแต่งรอบเทียนด้วยดอกผึ้ง	ประเภทติดพิมพ์และ แกะสลัก
การจัดงานประเพณีแห่ เทียนพรรษาและการ จัดขบวนแห่เทียน พรรษา	- มี 1 วัน คือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ขบวนแห่เป็นวิถี ชาวบ้าน	-มี 2 วัน คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8	-มี 2 วัน คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 - ฟ้อนรำพร้อมเครื่องเสียง
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีการแห่เทียน พรรษา	-ชาวบ้าน -พระสงฆ์	- กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ - ชาวบ้าน - พระสงฆ์	- หน่วยงานราชการฝ่าย ปกครอง - ช่างเทียนและพระสงฆ์

วัตถุประสงค์การแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษาของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในช่วงยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดกนั้นเน้นการถวายเทียนเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว และพระสงฆ์สามารถใช้เทียนพรรษาในการศึกษาพระธรรมวินัยตลอดระยะเวลา 3 เดือน โดยเฉพาะในเวลากลางวัน

ส่วนยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลางเป็นการถวายเทียนพรรษาเพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ในช่วงนี้เริ่มมีการใช้ไฟฟ้า และตะเกียงน้ำมัน ดังนั้นพระสงฆ์จึงไม่จำเป็นต้องใช้เทียนพรรษาอีกต่อไป กอปรกับเทียนพรรษาในช่วงนี้มีความวิจิตรงดงาม และจุดไฟไม่ได้ เนื่องจากเทียนพรรษาไม่มีไส้เทียนจึงเน้นเพื่อการประกวดเท่านั้น

ดังนั้นจากการเปรียบเทียบข้างต้นผู้วิจัยพบว่า เมื่อวัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษาของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้านั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ชาวอุบลจึงมุ่งเน้นพัฒนาต้นเทียนพรรษาเพื่อการประกวด โดยพัฒนาให้ต้นเทียนพรรษามีความยิ่งใหญ่และงดงามมากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประเพณีแห่เทียนพรรษาคงอยู่ต่อไป

การผลิตเทียนพรรษา

ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อพุทธชาดก การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษานั้นได้จากการเรียไรซ์ฝั้ง อุปกรณ์ต่างๆ อาทิ อาหารและเครื่องดื่ม การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาเป็นแบบวิถีชาวบ้านเน้นความสนุกสนาน โดยกำหนดจัดขึ้นเพียง 1 วันคือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาคือชาวบ้านและพระสงฆ์

ยุคภายใต้การปกครองโดยส่วนกลาง การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาโดยการเรียไรซ์เป็นเงินบริจาคตามกำลังศรัทธา การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาเป็นแบบวิถีชาวบ้านเน้นความสนุกสนานโดยกำหนดจัดขึ้น 2 วัน คือวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาได้แก่ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ หน่วยงานฝ่ายปกครอง ชาวบ้าน พระสงฆ์และช่างเทียน

โดยสรุปจากการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษาและการผลิตเทียนพรรษาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้านั้น กล่าวคือ การทำเทียนพรรษามีความซับซ้อนมากขึ้นตามแต่ยุคสมัย ส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเล็งเห็นว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวอุบลราชธานี จึงยกระดับงาน

ประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยเชิญการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาสังเกตการณ์ชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงเล็งเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลให้ปี พ.ศ.2520 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเป็นทางการ และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น และทำให้ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งจะวิเคราะห์โดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

5.2 การวิเคราะห์ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า

ในการวิเคราะห์ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้านี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมาใช้ประกอบการวิเคราะห์โดยแยกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นช่วงปี พ.ศ.2520-2540 และช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติช่วงปี พ.ศ.2541-2554 โดยพิจารณาจากความแตกต่างด้านวัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษาและการผลิตเทียนพรรษา ดังต่อไปนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

ช่วงปี พ.ศ. 2520-2540

วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้ยังคงมีความเชื่อและความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนา และเสริมสร้างความรักและความสามัคคีในท้องถิ่น แต่เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักเน้นในเรื่องของการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เข้ามาเป็นเจ้าภาพในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยเน้นการส่งเสริม การฟื้นฟูและการธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนโบราณวัตถุของชาติและต้องการพัฒนาภาคอีสานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ในการทำต้นเทียนพรรษาในช่วงนี้คือ มุ่งเน้นความสวยงามในการส่งต้นเทียนพรรษาเข้าประกวด นำมาซึ่งชื่อเสียง ตำแหน่งและผลรางวัล ทั้งยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและต่างจังหวัด

“ในสมัยก่อนฮิตเดือนแปด นั้นเกี่ยวข้องกับการทำเทียนซึ่งมีแบบแผนตามแบบดั้งเดิม คือคนตามชนบทยังไม่มีความรู้ ต่างคนต่างมีความเชื่อ ความศรัทธา เชื่อเรื่องบุญกุศลเป็น

สำคัญ ยึดมั่นความสามัคคี แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยนทำให้ผู้คนละเลยแบบแผนประเพณีดั้งเดิม การแข่งขันจึงเข้ามาจูงใจให้เกิดการทำเทียน” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2554)

การผลิตเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

จากการศึกษาการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาในช่วงนี้มีลักษณะเป็นการเรียไร้โดยทางวัดเป็นผู้จัดหาปัจจัยที่ได้จากการเรียไร้มาซื้อวัสดุอุปกรณ์ และได้รับการสนับสนุนจากผู้จัดงาน และเงินสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ห้างร้าน กิจการโรงแรมเข้ามาเป็นเจ้าภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อการค้าและการประชาสัมพันธ์บริษัทห้างร้านของตน

“การนำมาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนโดยการเรียไร้หรือการบริจาคทานถือเป็นภาชีสังคัมที่อาจหวังผลตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง สังคัม และเศรษฐกิจ” (พิทักษ์ น้อยวงศ์, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2554)

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา

ต้นเทียนพรรษาในช่วงนี้มี 2 ประเภท คือ ต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์ และต้นเทียนพรรษาประเภทแกะสลัก โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

ต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์จะนำต้นเทียนประเภททรงกลมผิวเกลี้ยง มาติดดอกไม้ที่ได้จากการกดแม่พิมพ์ตามแบบลวดลายไทยนำมาติดโดยรอบต้นเทียน

ต้นเทียนพรรษาประเภทแกะสลักคือการนำต้นเทียนประเภททรงกลมผิวเกลี้ยงมาแกะเป็นลวดลายไทยประเภทต่างๆลงบนเนื้อลำต้นเทียน

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษามีระยะเวลาเพิ่มขึ้นเป็น 3 วันคือวันขึ้น 14-15 ค่ำเดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำเดือน 8 โดยวันแรกถือเป็นวันเปิดงาน วันที่สองกลางวันจะทำการประกวดต้นเทียนและตอนกลางคืนจะจัดการประกวดนางฟ้า ต่อมาเรียกว่า “ธิดาเทียนพรรษา” และในวันที่สามเป็นการแห่เทียนพรรษาและการจัดประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ในปีพ.ศ. 2522-2524 ได้รับพระราชทานเทียนพรรษาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวัดที่ได้รับพระราชทานเทียนพรรษาตามลำดับก่อนหลัง ได้แก่ วัดสุปัฏนารามวรวิหาร วัดมทวนาราม และวัดศรีอุบลรัตนาราม

ปีพ.ศ. 2535 มีการกำหนดขยายวันจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็น 5 วันเป็นครั้งแรก และยกเลิกขบวนแห่ผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองอุบลราชธานี

ปีพ.ศ. 2538 ได้จัดทำหอเทียนดอกบัวเพื่อแสดงนิทรรศการและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของชาวจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในฐานะเป็นเจ้าภาพร่วมกันจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) **กลุ่มหน่วยงานราชการ**คือ เทศบาลนครอุบลราชธานี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

เทศบาลนครอุบลราชธานี

เทศบาลนครอุบลราชธานีเป็นเจ้าภาพในการจัดงานและดูแลในเรื่องของค่าใช้จ่ายหรือจัดสรรปัจจัยที่ได้จากการเรียกรายได้จากประชาชนเพื่อส่งเสริมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้มีรูปแบบสวยงามและยิ่งใหญ่มากขึ้น

“ทางจังหวัดร่วมกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ยิ่งใหญ่ในทุกๆปี” (ประวัติ รัฐธรรมนูญ, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2555)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)

ในช่วงนี้ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่ปีพ.ศ. 2524 เป็นต้นมา เพื่อสนองตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีอย่างกว้างขวางภายในประเทศมีการจัดพิมพ์บทโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆอย่างหลากหลาย

(2) **กลุ่มประชาชน** คือ พระสงฆ์ ประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน

พระสงฆ์และประชาชน

เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมในการจัดทำต้นเทียนพรรษา ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีหน้าที่เรียกรายได้จากประชาชนในท้องถิ่นตามกำลังศรัทธาหรือจัดให้มีงานบุญประเพณีอื่นๆ อาทิ งานบุญกฐิน งานบุญผ้าป่า เป็นต้น เพื่อรวบรวมเงินจัดปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและช่างเทียน

แต่เดิมช่างเทียนได้รับความรู้จากผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทำเทียนแบบดั้งเดิมอันเป็นพื้นฐานของช่างเทียนเมืองอุบล ระยะเวลาต่อมาช่างเทียนได้จบการศึกษามาทางด้านเพาะช่างโดยเฉพาะ จึงได้นำความรู้ในแบบตะวันตกมาใช้พัฒนาในการทำต้นเทียนพรรษาคือ

การนำปูนปลาสเตอร์มาหล่อเป็นแกนกลางแล้วจึงนำซีเมนต์มาปิดทับโดยรอบแกนปูนปลาสเตอร์ จากนั้นจึงนำดอกฟุ้งมาติดประดับตกแต่งต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์ และต้นเทียนพรรษาประเภทแกะสลักจะลงมือแกะลายไทยแบบต่างๆลงบนเนื้อซีเมนต์

5.2.2 ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ

ช่วงปี พ.ศ.2541-2554

วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้ยังคงมีความเชื่อและความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนาและเสริมสร้างความรักความสามัคคีในท้องถิ่น เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักเน้นในเรื่องของการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงเน้นการส่งเสริม การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนโบราณวัตถุของชาติ และต้องการพัฒนาภาคอีสานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นเมื่อการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในระดับท้องถิ่นเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในระดับประเทศและเนื่องมาจากในปีพ.ศ. 2541 ได้เกิดวิกฤตการณ์ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงให้การสนับสนุนงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดงาน อะเมซิ่งไทยแลนด์ 2541-2542 เพื่อรณรงค์ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากรัฐบาลเล็งเห็นว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นแนวทางในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอีกทางหนึ่งในสภาวะที่กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจึงเป็นหนึ่งในงานประเพณีที่ถูกประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้กับชาวต่างชาติให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

“สมัยผมเป็นผู้ว่าฯ ผมมีความภาคภูมิใจและความชื่นชมแทนชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เบียดเสียดกันเข้ามา ชมงานราวกับคลื่นมนุษย์ ช่างน่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง” (ศิวะ แสงมณี, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2555)

ด้วยเหตุนี้งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจึงกลายเป็นเทศกาลงานบุญที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีการลงทุนในด้านแรงงาน กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ในการพัฒนาการจัดทำต้นเทียนและขบวนแห่เทียนให้มีความยิ่งใหญ่สมเป็นงานระดับนานาชาติ

การผลิตเทียนพรรษา

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

จากการศึกษาการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาในช่วงนี้มีลักษณะการเรียไรโดยทางวัดเป็นผู้จัดหาปัจจัยที่ได้จากการเรียไรมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ และได้รับการสนับสนุนจากผู้จัดงาน และเงินสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ห้างร้าน กิจกรรมโรงแรมเข้ามาเป็นเจ้าภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อการค้าและการประชาสัมพันธ์บริษัทห้างร้านของตน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทขนาดใหญ่ที่มาจากกรุงเทพมหานครได้ขยายสาขา มาประกอบธุรกิจในจังหวัดอุบลราชธานี อาทิ บริษัทแอร์เอเชีย เป็นต้นให้การสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อการทำต้นเทียนพรรษาให้ยิ่งใหญ่และอลังการ

ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา

เทียนพรรษาในช่วงนี้มี 2 ประเภท คือ ต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์และ ต้นเทียนพรรษาประเภทแกะสลักที่มีความวิจิตรงดงาม เช่น ปีพ.ศ. 2545 “โรจน์เรือง เมืองศิลป์” เป็น ปีที่โดดเด่นตามโครงการ “เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน” โดยการนำแนวคิดในการให้ชาวต่างชาติเข้ามา มีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ เช่น การเชิญช่างศิลป์นานาชาติเข้ามา ร่วมแข่งขันการแกะสลักขี้ผึ้งตามแบบงานศิลปะต่างชาติ

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา

จากการวิเคราะห์ในเรื่อง รูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในช่วงการเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติในช่วงปีพ.ศ. 2541-2554 พบว่า รูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีมีความหลากหลายมากขึ้น กล่าวคือ

1) มีการขยายเวลาการจัดงานเป็นระยะเวลา 1 เดือน และเพิ่มกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ อาทิ การแสดง แสง สี เสียงที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติเมืองอุบลราชธานีความเป็นมาของ จังหวัดอุบลราชธานีและเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา การ ประกวดธิดาเทียนพรรษา และงานพาแลงบริเวณทุ่งศรีเมือง กิจกรรมถนนสายเทียนและการแสดงวิถี ชีวิตชุมชนชาวอีสานที่เรียกว่า “หมู่บ้านอุบลราชธานี ศรีวนาลัย” การแข่งขันแกะสลักต้นเทียน และยังมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาและยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย เช่น การแสดงนาฏศิลป์ พิธีบ้านบอกเล่าเรื่องราวชาวอีสาน และการจำลองวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต เป็นต้น

2) กำหนดให้มีการยกเลิกการประกวดขบวนแห่เทียนพรรษาในปีพ.ศ. 2541 เนื่องจากทางจังหวัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดขบวนแห่เนื่องมาจากในยุคนี้เมื่อมีการ ประกวด คุ่มวัดต่างๆก็จะพยายามจัดขบวนแห่ให้ดีที่สุด สวยงามที่สุด และแปลกใหม่ที่สุดเพื่อการ แข่งขัน ทำให้การจัดขบวนแห่บางขบวนมีรูปแบบการจัดที่เหมือนกัน บางขบวนใช้เวลาในการแสดง นานเกินไปกว่าที่กำหนด ทำให้เสียเวลาและควบคุมยากดังนั้นจังหวัดได้ขอความร่วมมือให้ต่างอำเภอ และโรงเรียนต่างๆ จัดขบวนแห่และการแสดงโดยทางจังหวัดเป็นผู้กำหนดรูปแบบตามความหมายของ งานในแต่ละปี

3) มีการกำหนดรูปแบบการประกวดต้นเทียนพรรษาให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการทำต้นเทียนให้น้อยลง เพื่อส่งเสริมให้วัดที่มีงบประมาณน้อย ก็สามารถส่งเทียนเข้าประกวดได้เป็นการสร้างความสามัคคี

4) ในส่วนของการทำต้นเทียนพรรษานั้น เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ในด้าน การประกวดที่ชัดเจนทำให้การประกวดต้นเทียนพรรษามีความรัดกุมมากขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า จากการศึกษาข้างต้นเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทำให้เกิดความเป็นศูนย์กลางและควบคุมวิธีการผลิตได้ง่ายขึ้นจึงมีลักษณะเป็นมาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ การทำต้นเทียนพรรษาต้องยึดเนื้อหาสาระใน พระพุทธศาสนาเป็นสำคัญอันแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น และเป็นต้นแบบงานศิลปะเชิง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา

ในช่วงนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในฐานะเป็นเจ้าของร่วมกันจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

- (1) กลุ่มหน่วยงานราชการ คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)

เทศบาลนครอุบลราชธานี

เทศบาลนครอุบลราชธานีมีหน้าที่กำหนดนโยบายและประสานงานในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆเช่น ประธานสภาเทศบาล ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานีโดยเทศบาลนครอุบลราชธานีได้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยการสนับสนุนการจัดทำต้นเทียนเข้าร่วมประกวด 4 ประเภทได้แก่ ประเภทแกะสลัก ประเภทติดพิมพ์ ต้นเทียนศิลปินรุ่นใหม่และต้นเทียนโบราณโดยแบ่งเงินสนับสนุนออกเป็น 3 ส่วนคือ

- 1) เงินสนับสนุนในการจัดทำต้นเทียนพรรษาโดยการแบ่งเงินสนับสนุนต้นเทียนพรรษาดังต่อไปนี้

- ต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่ได้รับเงินสนับสนุนต้นละ 80,000 บาท
- ต้นเทียนพรรษาขนาดเล็กได้รับเงินสนับสนุนต้นละ 60,000 บาท
- ต้นเทียนโบราณได้รับเงินสนับสนุนต้นละ 5,000 บาท
- ต้นเทียนศิลปินรุ่นใหม่ได้รับเงินสนับสนุนต้นละ 60,000 บาท

นอกจากนี้ยังมอบเงินสนับสนุนเงินรางวัลการประกวดต้นเทียนจำนวน 203,500 บาท ประกอบกับการจัดตกแต่งเมืองอุบลราชธานีในช่วงเทศกาลโดยการเตรียมไม้ดอกไม้ประดับไฟฟ้าตกแต่งรอบเมืองปายผ้า สัญลักษณ์ต่างๆไว้รองรับนักท่องเที่ยว

2) เงินค่าจัดสรรงบประมาณในด้านการตกแต่งประดับประดาอบเมือง และตามถนนสายหลักของจังหวัดคือ ถนนชยางกูรให้มีสวยงามเพื่อเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยว คิดเป็นเงินมากกว่าสามล้านบาท และสมาชิกทางสภาเทศบาลนครอุบลราชธานีได้มอบเงินสนับสนุน ขบวนแห่ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีให้กับทางสถานศึกษาในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา ขบวนรำ ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญในพิธีเปิดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยทางเทศบาลนครอุบลราชธานีให้การสนับสนุน ขบวนแห่ของนักเรียน และนักศึกษาจากสถานศึกษาต่างๆ ภายในจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งให้สถานศึกษาและคุ้มวัด

3) เงินทุนทั่วไปในที่นี้หมายถึงเงินทุนที่ทางเทศบาลนครอุบลราชธานี ใช้ในการจัดตั้งกองอำนวยการในการรักษาความปลอดภัย และยังเป็นเจ้าภาพในการจัดและประดับประดาตกแต่งสถานที่เข้าชมงานโดยรอบทุ่งศรีเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดสรรที่ตั้งอัมจันทร์ในการชมขบวนแห่เทียนพรรษาบริเวณหน้าวัดศรีอุบลรัตนารามให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวได้นั่งชมฟรีเพื่อถือเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)

ในช่วงนี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวนานาชาติโดยการจัดกิจกรรมการแกะสลักประติมากรรมเทียนของนานาชาติ (Wax) โดยเชิญศิลปินจากนานาชาติซึ่งคัดเลือกมาจากประเทศที่มีแนวคิดที่น่าสนใจ และเข้ากับแนวพระพุทธศาสนา จากนั้นนำมาแสดงในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี โดยในช่วงแรกการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ยังได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดอนาคตอาจให้จ่ายเอง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในปีถัดไปมีการประเมินงานและสนับสนุนในด้านของกิจกรรมการทำเทียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น

(2) กลุ่มเอกชนและธุรกิจท้องถิ่น อาทิ สายการบินแอร์เอเชีย

มีบทบาทสำคัญอย่างมากที่ให้การสนับสนุนในด้านการเงินและการลงทุนส่งผลให้เกิดการจัดงานที่มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจสร้างจุดสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น

บริษัทสายการบินแอร์เอเชีย ที่ให้การสนับสนุนประเพณีแห่เทียนพรรษาในทุกๆปี ต่างมีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงาน

ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี อันเป็นเอกลักษณ์อันงดงามของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่ง ทัศนศิลป์ แบลเว็ลด์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารสายการบินไทยแอร์เอเชีย กล่าวว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่แสดงถึงความร่วมแรงร่วมใจและศรัทธาอันแรงกล้าของชาวอีสาน แอร์เอเชียซึ่งเป็นสายการบินที่มีความใกล้ชิดและตั้งใจในการสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีแห่เทียนอันเป็นประเพณีดั้งเดิมของคนไทย จึงภูมิใจอย่างยิ่งที่มีส่วนในการสืบสานงานประเพณีแห่เทียนพรรษารั้งนี้ โดยทางบริษัทสายการบินแอร์เอเชียได้มอบเงินสด 200,000 บาทในการสนับสนุนการทำเทียนพรรษาในปี 2554 ทางบริษัทสายการบินแอร์เอเชียได้รับเกียรติในการเป็นสายการบินที่อัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสู่งานประเพณีแห่เทียนพรรษาซึ่งถือเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่ง และยังเพิ่มความพิเศษกับการสร้างต้นเทียนเป็นเครื่องแอร์บัส เอ320 โดยใช้เทคนิคการแกะสลักและติดพิมพ์ เพื่อจัดแสดงในงานแกะสลักเทียนนานาชาติ พร้อมทั้งให้พนักงานของแอร์เอเชียกว่า 30 ชีวิตจากทั่วประเทศยังได้เดินทางมาร่วมเพื่อนำในขบวนแห่เทียนพรรษาด้วย(อริชา ชื่นใจ, 2555)

(3) กลุ่มประชาชน คือ พระสงฆ์และประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน

พระสงฆ์และประชาชน

ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการทำต้นเทียนพรรษาน้อย และประชาชนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการทำต้นเทียนเหมือนในอดีตเนื่องจากประชาชนมองว่าการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาไม่มีรูปแบบใหม่ๆในการนำเสนอมาก ส่วนใหญ่ประชาชนจึงเน้นไปในการบริจาคเป็นเงินแทน เพราะหน้าที่ในการจัดทำต้นเทียนและแห่เทียนพรรษากลับกลายเป็นหน้าที่ของช่างเทียนและพระสงฆ์ที่มีบทบาทค่อนข้างมากเพราะการแข่งขันประกวดต้นเทียนพรรษาเป็นแรงจูงใจให้ช่างเทียนเกิดความหวังที่จะได้รับชัยชนะเพื่อชื่อเสียงของคุ้มวัดตน

“ช่างเทียนจะได้รับค่าตอบแทน ค่าเหนื่อย จะปฏิเสธไม่ได้จำเป็นจะต้องช่วยเหลือและจัดทำต้นเทียนพรรษา” (ประดับ ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2554)

ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่คอยให้ความรู้และข้อมูลในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในแต่ละฝ่ายประกอบด้วยถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ช่างเทียนและเยาวชนรุ่นหลังได้มีความรู้นำไปสืบทอดประเพณีให้คงอยู่ต่อไป แม้ในปัจจุบันการทำเทียนขนาดใหญ่อาจกลายเป็นเรื่องง่ายกว่าเมื่อเทียบกับในอดีต หากในแต่ละปีทางวัดยังคงมีความจำเป็นในการแสวงหาเงินทุน มาใช้ในการทำเทียนพรรษาโดยจะต้องใช้เม็ดเงินหลายแสนบาทเพื่อสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลป์นี้ เช่นเดียวกับที่ต้องใช้มันสมองและความเชี่ยวชาญของช่างเทียนพรรษาที่สืบทอดต่อคนมารุ่นต่อรุ่น ในขณะที่ต้นเทียน

แบบติดพิมพ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายหลัง เติบโตด้วยเทคนิคการสร้างสรรค์ตั้งแต่การแกะสลักลวดลายใน ภายหลังความละเอียดของลวดลายที่ถูกติดพิมพ์ตรงตาตริ่งใจแก่ผู้มาโอกาสเข้ามาเยี่ยมชม และเทียน พรรษาประเภทติดพิมพ์นี้เองที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างต้นเทียนด้วย การร่วมฉลุลายตามแบบพิมพ์ง่าย ๆ ร่วมกับชุมชนที่มาร่วมแรงร่วมใจในการรังสรรค์ผลงานเพื่อเป็น พุทธบูชา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเยี่ยมเยียนชุมชนคนทำเทียน โดยกิจกรรมเยี่ยมเยียนชุมชนทำ เทียนในตัวเมืองอุบลราชธานีที่ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชนโดยการถ่ายทอดวิชาการทำเทียน จากชาวคุ้มวัด เช่น วัดทุ่งศรีเมือง วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุวัดพระธาตุหนองบัว วัดศรีประดู่ วัดบูรพา เป็นต้น โดยต้นเทียนเมืองอุบลราชธานีอันแสนวิจิตรยิ่งใหญ่ตระการตาที่แสดงในงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาในแต่ละปีนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงและร่วมใจของคนในชุมชน จำนวนมาก โดยกรรมวิธีเทคนิคและเคล็ดลับในการทำต้นเทียนพรรษาของแต่ละสกุลช่างในการ เตรียมการในแต่ละขั้นตอนนี้มีความยากง่ายแตกต่างกันออกไป แต่บรรยากาศในการร่วมแรงกาย แรงใจในการทำงานนั้นนับว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าชื่นชมและน่าศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ในชุมชนวัดศรีประดู่ พบว่าวัดศรี ประดู่ที่สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2511 โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี มีประสบการณ์ในการทำเทียนพรรษามาเป็นระยะเวลาประมาณ 40 ปี มีความรู้ใน การทำเทียนที่ได้จากการศึกษาและสอบถามจากผู้รู้และฝึกฝนจนชำนาญประสบความสำเร็จมา จน ถึงปัจจุบันนี้ รางวัลได้จากการทำเทียนพรรษามีมากกว่า 30 ปีโดยส่วนมากจะได้รับรางวัลหนึ่ง ในสามของทุกปี สำหรับในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษาทางวัดศรีประดู่ได้จัดกิจกรรมในการส่งเสริม ทางด้านการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมและมีส่วนร่วมในการทำต้นเทียนขนาด ใหญ่ พร้อมทั้งเที่ยวชมนิทรรศการการให้ความรู้ในการทำเทียน นอกจากนี้นักท่องเที่ยว ยัง ได้มี โอกาสในการกราบพระที่พระอุโบสถซึ่งภายในประดิษฐานพระพุทธรชินราชจำลอง หน้าตักกว้าง 109 นิ้วและพระสังกัจจายน์ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างมากราบไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล(สมพิศ สอนอาจ, สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2555)

ช่างเทียน

ช่างเทียนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างสรรค์ผลงานบนต้น เทียนพรรษา เช่น ช่างเทียนวัดศรีประดู่ ช่างเทียนวัดทุ่งศรีเมือง และช่างเทียนวัดมหานาราม เป็นต้น โดยช่างเทียนนั้นไม่สามารถทำได้คนเดียวต้องมีการรวมกลุ่ม มีช่างใหญ่เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีผู้ช่วย ช่างที่มีความสามารถแตกต่างกันตามลักษณะงาน และตามแต่ความยากง่ายของงานต่างกัน ซึ่งกลุ่ม หนึ่งอาจมีประมาณ 7-8 คน หรือ 10-15 คน แล้วแต่การลงทุนมากน้อย แต่สำหรับการทำต้นเทียน ประเภทติดพิมพ์จะใช้คนประมาณ 20-30 คนในการตัดแต่งลวดลายและติดพิมพ์ ส่วนใหญ่จะเป็น ชาวบ้านที่มีบ้านอยู่ใกล้วัดอาสาสมัครมาช่วยงานซึ่งช่างเทียนมีเทคนิคในการสร้างสรรคงานที่แตกต่าง

กันออกไปตามประสบการณ์ที่ได้รับตามความรู้ที่ได้เรียนแม้กระทั่งสิ่งที่ค้นพบใหม่จากการศึกษาพบว่า ช่างเทียนอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มช่างเทียนอาชีพ ปกติการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจะมีปีละหนึ่ง ครั้ง อาชีพหลักก่อนการเป็นช่างเทียนอาชีพคือ ช่างก่อสร้าง ถาวรวัตถุทางพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น ช่างกลุ่มนี้ประกอบด้วยหัวหน้าช่างเป็นผู้รับเหมากับลูกน้องที่มีค่าแรงรายวัน

2) กลุ่มช่างอาชีพเสริม ช่างกลุ่มนี้มีอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว ได้แก่ข้าราชการ ผู้เรียนศิลปะหรือผู้ประกอบการอาชีพศิลปะอิสระ ซึ่งจะมีผู้นำเป็นหัวหน้าประกอบกับลูกน้องที่เป็นข้าราชการด้วยกัน หรือนักเรียนมาร่วมกันทำ ซึ่งมีการนำศิลปะใหม่ๆ และมีการพัฒนา รูปแบบของต้นเทียนพรรษาแบบใหม่อยู่เสมอ

3) กลุ่มช่างโดยศรัทธาอาสาสมัคร ช่างในกลุ่มนี้ค่อนข้างจะมีน้อยและหายาก โดยส่วนมากมักจะมารับจ้าง รับเพียงสวัสดิการ และอาหารในขณะทำงานเท่านั้น โดยมีช่างหลักเพียงหนึ่งถึงสองคน และอาจมีพระเณรในวัดเป็นลูกน้อง ทำด้วยความจริงใจถ่ายทอดไปตามความคิดที่อิสระไม่หวังรางวัล แต่จะทำเพื่อความศรัทธาและความชื่นชอบจริงๆ (เลิศล้ำเลิศค่า เทียนพรรษาเมืองอุบล, 2550)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ก่อให้เกิดอาชีพและการสร้างรายได้ในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวของช่างเทียน ดังนั้นเมื่อมีการจ้างงานส่งผลให้เกิดการผลิตต้นเทียนพรรษาขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันการจัดทำต้นเทียนพรรษามีความมุ่งมั่นในด้านการประกวดและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ทางวัดจึงต้องจ้างเหมาช่างเทียนมาช่วยจัดทำต้นเทียนพรรษา

5.2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเพณีแห่เทียนในช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้า

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้า จากการศึกษาตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆ
ของประเพณีแห่เทียนพรรษา ในช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้า

ช่วงเวลา ประเด็น	ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็น สินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ช่วงปี พ.ศ. 2520-2540	ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็น สินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ช่วงปี พ.ศ. 2541-2554
วัตถุประสงค์ของการ แห่เทียนพรรษา	-ความเชื่อและความศรัทธาตามแนวทาง พระพุทธศาสนา -เสริมสร้างความรัก ความสามัคคีในท้องถิ่น -รัฐบาลมีนโยบายเพื่อกระจายรายได้สู่ ท้องถิ่น	-ความเชื่อและความศรัทธาตามแนวทาง พระพุทธศาสนา -ส่งเสริมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการท่องเที่ยว ระดับนานาชาติ
การผลิตเทียนพรรษา -การได้มาซึ่งปัจจัยใน การทำต้นเทียนพรรษา	-เรียไรเงินมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ -ได้รับเงินสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน	-เรียไรเงินมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ -ได้รับเงินสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน
-ประเภทและลักษณะ การทำต้นเทียนพรรษา	- ประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก -ได้รับเทียนพรรษาพระราชทาน	- ประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก -ได้รับเทียนพรรษาพระราชทาน -ประติมากรรมเทียนนานาชาติ(wax)
การจัดงานประเพณีแห่ เทียนพรรษาและการจัด ขบวนแห่เทียนพรรษา	-กำหนดเป็น 3 วัน คือ วันขึ้น 14-15 ค่ำเดือน และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 -ประกวดนางงามเทียนพรรษา	-ขยายเวลาการจัดงานเป็น 1 เดือนและ เพิ่มกิจกรรมต่างๆมากขึ้น -ยกเลิกการประกวดขบวนแห่เทียน พรรษา -ส่งเสริมการประกวดต้นเทียนพรรษา
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีการแห่เทียน พรรษา	1) กลุ่มหน่วยงานราชการคือ เทศบาลนคร อุบลราชธานี และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 2) กลุ่มประชาชน คือ พระสงฆ์ ประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน	1) กลุ่มหน่วยงานราชการ คือ เทศบาล นครอุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย (ททท.) 2)กลุ่มเอกชนและธุรกิจท้องถิ่น อาทิ สาย การบินแอร์เอเชีย 3) กลุ่มประชาชน คือพระสงฆ์ ประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษาของ
ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าใน 2 ช่วงมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ

วัตถุประสงค์การแห่เทียนพรรษา

ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นนั้น
เน้นเรื่องความเชื่อความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เสริมสร้างความรักความสามัคคีใน
ท้องถิ่นและตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ
เน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวมุ่งสู่นานาชาติ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ได้ทำการ
ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ

การผลิตเทียนพรรษา

ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น
การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาได้จากการเรียกรับเงินจากประชาชน และจากการ
สนับสนุนของหน่วยงานราชการ เทศบาลนครอุบลราชธานี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
(ททท.) ในส่วนของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษานั้น ได้
กำหนดเวลาการจัดงานเป็น 3 วัน คือ วันขึ้น 14-15 ค่ำเดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 และมีการ
ประกวดนางงามเทียนพรรษา และส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่เทียนพรรษามี 2 กลุ่มคือ
กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานราชการ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มประชาชน

ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับ
นานาชาติการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาได้จากการเรียกรับเงินจากประชาชนและการ
สนับสนุนจากหลายหน่วยงานราชการ เทศบาลนครอุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
(ททท.) และหน่วยงานเอกชนเช่น สายการบินแอร์เอเชีย เป็นต้น ในส่วนของการจัดงานประเพณี
แห่เทียนพรรษาได้กำหนดขยายเวลาการจัดงานเป็น 1 เดือน โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติและส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่เทียนพรรษามี 3
กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานราชการ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มเอกชนและธุรกิจท้องถิ่น อาทิ
เช่น สายการบินแอร์เอเชีย กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มประชาชน

ดังนั้นจากการเปรียบเทียบข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ช่วงที่ประเพณีแห่เทียน
พรรษากลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นนั้นเน้นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเพื่อ
กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เมื่อท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมากขึ้นจึงส่งผลให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว
มุ่งสู่นานาชาติโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ได้ทำการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรม
อย่างหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ

5.3 การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบประเพณีแห่เทียนพรรษาใน 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า และช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้าไปแล้วในมิติต่างๆ ในส่วนนี้จะได้วิเคราะห์ถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี กล่าวคือ การพิจารณากระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษามีความเชื่อมโยงกับ 3 องค์ประกอบตามการวิเคราะห์อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมผ่านงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ตามทัศนะของอะดอร์โนและฮอว์ไคเมอร์ดังต่อไปนี้

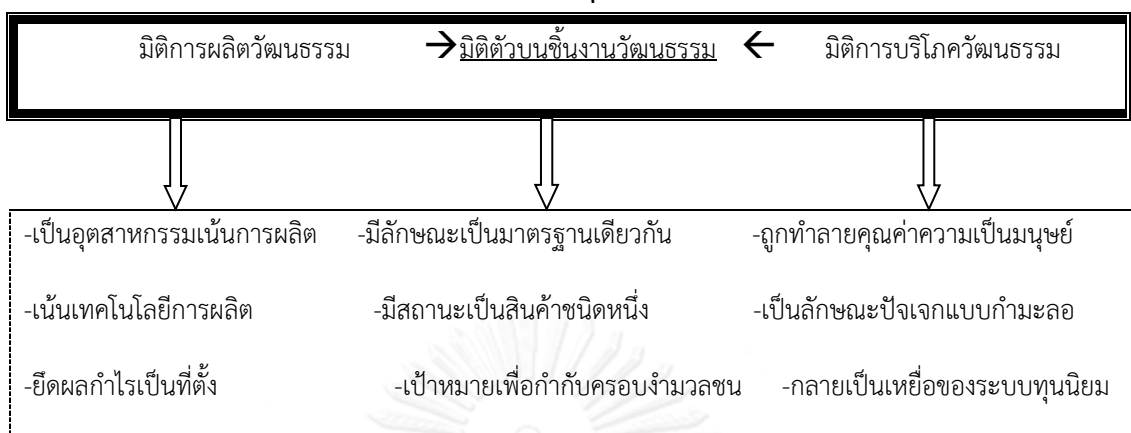
ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่างๆ ของช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้าและช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า

ช่วงเวลา ประเด็น	ช่วงก่อนที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้า	ช่วงที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้า
วัตถุประสงค์ของการแห่เทียนพรรษา	<ul style="list-style-type: none"> -กำหนดให้บุญเดือน 8 เป็นงานบุญประจำท้องถิ่น -นำแนวคิดจากส่วนกลางมาใช้เป็นกุศโลบายปกครองประชาชน -การผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น -เพื่อการประกวด 	<ul style="list-style-type: none"> -ความเชื่อและความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนา -รัฐบาลมีนโยบายกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น -ส่งเสริมเพื่อการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ
การผลิตเทียนพรรษา -การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา	<ul style="list-style-type: none"> -เรียอะไรเป็นเงินหรือสิ่งของ 	<ul style="list-style-type: none"> -เรียอะไรเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์ -ได้รับเงินสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน
-ประเภทและลักษณะการทำต้นเทียนพรรษา	<ul style="list-style-type: none"> - ประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก -ได้รับเทียนพรรษาพระราชทาน -ประติมากรรมเทียนนานาชาติ(wax)
การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา	<ul style="list-style-type: none"> -กำหนดเป็น 2 วัน คือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 -ฟ้อนรำพร้อมเครื่องเสียว 	<ul style="list-style-type: none"> -ขยายเวลาการจัดงานเป็น 1 เดือนและเพิ่มกิจกรรมต่างๆมากขึ้น -ยกเลิกการประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา -ส่งเสริมการประกวดต้นเทียนพรรษา
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่เทียนพรรษา	<ul style="list-style-type: none"> - กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ -หน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง -ชาวบ้าน -พระสงฆ์ -ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและช่างเทียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1) กลุ่มหน่วยงานราชการ คือ เทศบาลนครอุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 2)กลุ่มเอกชนและธุรกิจท้องถิ่น 3) กลุ่มประชาชน คือพระสงฆ์ ประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน

จากตารางที่ 4 พบว่า วัตถุประสงค์ของการแก้เทียนพรรษาของช่วงก่อนที่ประเพณีแก้เทียนพรรษาจะกลายเป็นสินค้าและช่วงที่ประเพณีแก้เทียนพรรษาได้กลายเป็นสินค้านี้มีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ งานบุญเดือน 8 เป็นงานบุญประจำท้องถิ่นที่ถุกนำมาใช้เป็นกุศโลบายในการปกครองประชาชนให้เกิดความรักความสามัคคีโดยผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดทำต้นเทียนพรรษาเพื่อการประกวด ได้กลายเป็นสินค้าที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ และความศรัทธาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนนโยบายกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ระดับนานาชาติของรัฐบาล ในส่วนรูปแบบการผลิตเทียนพรรษาเปลี่ยนจากการเรียไรเป็นเงินหรือสิ่งของจากชาวบ้าน โดยเทียนพรรษาในช่วงนี้มีลักษณะเป็นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก มาเป็นการเรียไรเงินซื้อวัสดุอุปกรณ์และได้รับเงินสนับสนุนจากหลายหน่วยงานในการจัดทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก ซึ่งในช่วงนี้จังหวัดอุบลราชธานีได้รับเทียนพรรษาพระราชทาน และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีประติมากรรมเทียนนานาชาติ(wax) จัดแสดงโชว์เป็นเวลา 1 เดือนสำหรับรูปแบบการจัดการเปลี่ยนแปลงจากขยายเวลาจากกำหนดระยะเวลา 2 วัน คือ วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 8 และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 มาเป็น 1 เดือน และขบวนแก้เทียนพรรษาที่มีการฟ้อนรำพร้อมเครื่องเสียง มาเป็นการเพิ่มกิจกรรมต่างๆมากขึ้น โดยยกเลิกการประกวดขบวนแก้เทียนพรรษาและส่งเสริมการประกวดต้นเทียนพรรษา

ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแก้เทียนพรรษามีการเปลี่ยนแปลง จากกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ หน่วยงานราชการฝ่ายปกครองชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน มาครอบคลุมถึงกลุ่มหน่วยงานราชการ คือ เทศบาลนครอุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กลุ่มเอกชนและธุรกิจท้องถิ่น อาทิ สายการบินแอร์เอเชีย และกลุ่มประชาชน คือ พระสงฆ์ ประชาชน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และช่างเทียน

กระบวนการผลิต/การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอว์โคเมอร์

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการผลิต การบริโภควัฒนธรรมตามจุดยืนของอะดอร์โนและฮอว์โคเมอร์

ในส่วนนี้ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอการวิเคราะห์กระบวนการผลิตและการบริโภคประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในฐานะสินค้าวัฒนธรรมที่ถูกทำให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในกระบวนการผลิต การสร้างมูลค่า และการบริโภคภายใต้บริบทเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยม ดังต่อไปนี้

5.3.1 กระบวนการผลิต

ประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีให้มีลักษณะเป็นสินค้าวัฒนธรรมชนิดหนึ่งโดยการพิจารณาจาก ผู้ที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการจัดงาน ดังต่อไปนี้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ เทศบาลนครอุบลราชธานีโดยมีการปรับเปลี่ยนอำนาจในการดำเนินการจัดงานตามวาระการปฏิบัติงานทุกๆ 4 ปี โดยมีการตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการงานออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ คณะกรรมการจัดงาน ส่วนการดำเนินงาน และส่วนการประเมินงานช่วงหลังเทศกาลประเพณีแห่งเทียนพรรษาโดยบุคคลเหล่านี้มีส่วนในการเข้ามาบริหารจัดการให้งานประเพณีแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีกลายเป็นสินค้าสู่ตลาดการท่องเที่ยวส่งผลให้ส่วนของการผลิตเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีนั้นแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ การผลิตแบบวิถีชาวบ้านโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมแรงร่วมใจในการผลิตเทียนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชานั้นได้เปลี่ยนแปลงจากที่ไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆกลายเป็นการหาทุนเพื่อใช้ในการผลิตเทียนพรรษาให้มีความวิจิตรงดงามและเพื่อการประกวดและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากระดับท้องถิ่นสู่ระดับนานาชาติ โดยได้รับการสนับสนุนด้าน

งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ร้านค้า ธุรกิจในท้องถิ่น และได้รับเงินบริจาคจากประชาชนที่มีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการผลิต

ส่วนการจัดการด้านวัตถุดิบนั้นพบว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้พื้นฐานของความเชื่อและความศรัทธาซึ่งจัดเป็นวัตถุดิบทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างให้ประเพณีแห่เทียนพรรษากลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมชนิดหนึ่ง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)เป็นผู้สนับสนุนหลักในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ป้ายโฆษณาไวเนล สื่อวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ไปยังนานาประเทศ แม้ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นเหตุให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ได้รับงบประมาณในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวลดลง แต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)พยายามขอความร่วมมือกับสื่อต่างๆของแต่ละหน่วยงานมาร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

เนื่องจากประเพณีแห่เทียนพรรษามีฐานะเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจในด้านความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ซึ่งในสมัยอดีตคนในท้องถิ่นมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงอาศัยซึ่งกันและกันโดยมีประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความรักและความสามัคคีให้เกิดแก่คนในท้องถิ่น แต่ในสมัยปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างสิ่งจูงใจในการส่งเสริมวัฒนธรรม เนื่องจากความทันสมัยเข้ามาทำให้วิถีชีวิตคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนเงินตราเข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น มีการกระตุ้นนโยบายในการสร้างรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นจึงทำให้คนในท้องถิ่นต่างพยายามค้นหาสินค้าที่จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นตนเอง โดยอาศัยการผลิตเป็นแรงผลักดันให้ประเพณีและวัฒนธรรมคงอยู่ ไม่เพียงเท่านั้นเนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2541 เป็นต้นมา รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะประกาศให้ประเทศไทยเป็นปีแห่งการท่องเที่ยวมุ่งสู่นานาชาติ โดยหวังว่านโยบายดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ

ในส่วนของรูปแบบการจัดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี จากการข้างต้นที่กล่าวมานั้นส่งผลให้รูปแบบการจัดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี กลายเป็นสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ โดยการนำเสนอรูปแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการทางการตลาดเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันกับงานประเพณีอื่นๆที่จัดขึ้นทั่วประเทศ กล่าวคือ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)มีการส่งเสริมด้านการจัดงานประเพณีทั้ง 12 เดือน และกำหนดให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นหนึ่งในงานประเพณี 12 เดือน คือ เดือน 8 ในเดือนกรกฎาคมของทุกปี โดยนำนโยบายทางการท่องเที่ยวมาพัฒนา

ต่อ ยอดส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการจัดรูปแบบของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีให้มีความน่าสนใจต่างๆมากมายเพื่อให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในหลายๆกลุ่มเป้าหมายตลอดระยะเวลาในการจัดงานเป็นเวลา 1 เดือนซึ่งรูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ

การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย อาทิ กิจกรรมเยี่ยมเยือนวิถีคนทำเทียน การแสดงแสงสีเสียง การจัดขบวนแห่ การประกวดนางงามเทียนพรรษา จัดงานพาแลง จัดนิทรรศการแสดงถ่ายภาพ ชมผลงานการแกะสลักประติมากรรมเทียนนานาชาติ(Wax)ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมานี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆทุกภาคส่วนในส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการสร้างความหมายให้กับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้าใจความหมายของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีและให้เข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในแต่ละปีให้เป็นแบบสากลมากขึ้น ดังตัวอย่างเช่น ประเพณีแห่เทียนในปี พ.ศ. 2554 มีนิยามว่า “สูงเฮืองเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล” ซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงมีพระชนมายุครบ 84พรรษาเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวอุบลราชธานี ดังนั้นรูปแบบการจัดงานที่เปลี่ยนแปลงไปสะท้อนให้เห็นถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสินค้าในที่นี่หมายถึง ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นชิ้นงานทางวัฒนธรรมที่มีส่วนสำคัญต่อการเกิดขึ้นของกระบวนการผลิตเนื่องจากสิ่งใดที่ทำให้ผู้ผลิตต้องการที่จะนำสินค้าดังกล่าวไปผลิตหรือสร้างขึ้นมาเป็นสินค้านั้น สิ่งนั้นต้องมีคุณสมบัติสามารถดึงดูดให้เกิดแรงจูงใจในการผลิตสินค้าออกสู่ตลาด ซึ่งลักษณะเช่นนี้เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมชนิดหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญภายใต้ระบบทุนนิยมที่มีผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี วิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในสังคมในการทำวัฒนธรรมเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวและเป็นการช่วยส่งเสริมรายได้และเป็นการสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจแก่คนในท้องถิ่นและจังหวัดอุบลราชธานี

5.3.2 การบริโภค

ผู้วิจัยมองว่าประเพณีแห่เทียนพรรษามีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต กล่าวคือ ในอดีตเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมออกมาเป็นรูปแบบของการทำบุญ ทำกุศล ชดเชลาจิตใจให้จิตใจมีความงดงามอันเกิดความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา และเกิดความ

รักความสามัคคีต่อคนในชุมชนซึ่งถ่ายทอดให้เห็นถึงความสุขและความสนุกสนานอันอ้อมเอิบไปด้วย บุญกุศลเป็นอาหารใจซึ่งมนุษย์เราพึงได้รับ แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมถูกผลิตให้ควบคู่ไปกับระบบทุนนิยม ซึ่งผู้บริโภคลำนี้เข้ามาชมงานและร่วมเกี่ยวข้องกับกาจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังนั้นการนำประเพณีแห่เทียนพรรษามาใช้ในการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อรับใช้นโยบายการท่องเที่ยวและเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานีให้มีความสอดคล้องกับระบบทุนนิยมที่ทำให้ทุกสิ่งอย่างเกิดการแลกเปลี่ยนเป็นเงินตรา ดังความเห็นของ นายแพทย์บัณฑิต เขาวกุล(ถึงแก่กรรม) ที่เคยกล่าวไว้ในวารสารหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานีสรุปได้ว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นประเพณีหนึ่งในประเพณีที่ถูกนำมาเสนอในรูปของการจัดการ การแปลงผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสู่การค้า และการเผยแพร่ข่าวสารในเชิงธุรกิจเป็นลักษณะเชิงพาณิชย์ การจัดรูปแบบของงานประเพณีแห่พรรษานำเน้นการท่องเที่ยว โดยมีการท่องเที่ยวเป็นตัวจักรสำคัญ เกิดเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับ เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชน เห็นได้จากการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากงานประเพณีแห่เทียน ดังต่อไปนี้(วารสารข่าวหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี, มีนาคม 2545)

5.3.2.1 การสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากประเพณีแห่เทียนพรรษา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เมื่อวัฒนธรรมถูกผลิตภายใต้ระบบทุนนิยม ดังนั้น การบริโภคนงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในฐานะเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อรับใช้นโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับผู้บริโภค 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1.1 นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวหมายถึง ผู้บริโภคสินค้าวัฒนธรรมในที่นี้หมายถึง ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยมีความต้องการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมพร้อมกับได้รับความสุข ความเพลิดเพลินและดื่มด่ำกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติภายในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียง

จากการศึกษาวิเคราะห์บทสำรวจศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีปี 2554 นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนจังหวัดอุบลราชธานีดังต่อไปนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีสัดส่วนร้อยละ 95 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดโดยพักค้างคืนในจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 70 และร้อยละ 25 ที่พักในโรงแรม ขณะที่ร้อยละ 75 พักตามบ้านญาติและบ้านเพื่อนโดยที่เหลือไม่พักค้างคืนร้อยละ 30 ในจำนวนนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติร้อยละ 5 โดยพักค้างคืนใน

จังหวัดอุบลราชธานีร้อยละ50 โดยพักโรงแรมร้อยละ60 และพักที่อื่นๆร้อยละ40และไม่พักค้างคืนร้อยละ50

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตลาดการท่องเที่ยวพึ่งนักท่องเที่ยวคนไทยเป็นหลักโดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนจังหวัดอุบลราชธานีนั้นต่างมาในช่วงเทศกาลงานประเพณีแห่เทียนพรรษาซึ่งจังหวัดอุบลราชธานีมีจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดดเด่น 2 ด้าน คือ

- 1) ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โบราณคดี พิพิธภัณฑสถานและวัดวาอารามต่างๆ อาทิ วัดพระธาตุหนองบัว วัดสระประสานสุข วัดมฆานาราม วัดสุปฏิหาราม เป็นต้น
- 2) ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ น้ำตกแสงจันทร์ น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกตาดโตน แก่งสะพือ ผาชะนะโต และสามพันโบก เป็นต้น

ตั้งเห็นได้จากบทวิเคราะห์บทสำรวจศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า ตลาดท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ.2554 มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยได้รับแรงสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชนและชาวอุบลราชธานีโดยการจัดกิจกรรมนำเสนองานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวตามโบราณสถาน และวัดจังหวัดอุบลราชธานีมีความพร้อมและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ อาทิอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ผาชะนะโต อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และด่านช่องเม็ก นอกจากนี้การขยายบริการของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในการเดินทางสู่จังหวัดอุบลราชธานี (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2554)

1.2 ผู้ประกอบการร้านค้าและธุรกิจท้องถิ่น

คือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ในเรื่องรายได้ที่มีตั้งแต่คนขายรถเข็น(แผงลอย) และคนขายสินค้าเบ็ดเตล็ดตลอดจนถึงนักธุรกิจท้องถิ่นต่างได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีโดยทั่วถึงกัน

จากการศึกษาพบว่า ในปีพ.ศ. 2554 นักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีรวมทั้งสิ้นประมาณ 1.86 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 จากปีก่อน เกิดรายได้ท่องเที่ยวสะพัดเป็นมูลค่าประมาณ 470 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 จากปีก่อน

ดังนั้นอันดับหนึ่งเม็ดเงินรายได้สะพัดสู่ธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกประมาณ 1,000 ล้านบาท ซึ่งจากการศึกษาบทสำรวจศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า กลุ่มธุรกิจร้านค้าในท้องถิ่นที่จำหน่ายสินค้าของที่ระลึกที่ได้รับประโยชน์จากมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่

ร้านสายใยบัวซึ่งเป็นร้านขายของที่ระลึกเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจากการสัมภาษณ์พบว่า ของที่ระลึกแบบจำลองเทียนพรรษา มีต้นทุนประมาณ 150-1,000 บาทถือว่าต้นทุนในการผลิตต่ำมาก แต่สามารถสร้างเป็นสินค้าที่อิงประโยชน์จากเทียนพรรษาและมีความต้องการเป็นจำนวนมากทั้งก่อนและหลังเทศกาล โดยลูกค้าส่วนใหญ่เป็น

เอกชนและหน่วยงานราชการมาซื้อครั้งละหลายๆในการนำไปใช้เป็นของที่ระลึกสำหรับผู้ที่มาเยือนหน่วยงานของตนหรือใช้เป็นการแสดงเอกลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ตัวอย่างเช่น เทียนจำลองหลักเมืองราคา 350 บาท เทียนจำลองหงส์ขนาดเล็กราคา 650 บาท เทียนจำลองหงส์ขนาดใหญ่ราคา 850 บาท และเทียนจำลองราชรถราคา 1,500 บาท

อันดับที่สองเม็ดเงินรายได้สะพัดสู่ธุรกิจจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มประมาณ 980 ล้านบาทซึ่งจากการศึกษาบทสำรวจศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่า ธุรกิจจำหน่ายอาหารแห้งและอาหารที่เป็นของฝาก อาทิ หมูยอ ไส้กรอกอีสาน ที่เป็นอาหารอันเลื่องชื่อของจังหวัดอุบลราชธานี ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์

ร้านดาวทอง ร้านขายอาหารแห้งและของฝากที่กล่าวว่า หมูยอเป็นสินค้าที่ขายดีมาตลอดปี โดยเฉพาะช่วงเทศกาลแห่เทียน ขายได้มากกว่าปกติจึงต้องทำมากขึ้นกว่าเดิมในช่วงเทศกาล และมีความพอใจอย่างมากที่มีงานประเพณีทุกๆปีโดยราคาหมูยอแห้งเล็กราคา 20 บาท แท่งกลางราคา 35 บาท แท่งใหญ่ราคา 50 บาทส่วนใหญ่จะสั่งเป็นกล่องเพราะถูกกว่าซื้อปลีก ราคากล่องละประมาณ 300-500 บาท รองลงมาคือ กุนเชียง ถูกละ 200-250 และไส้กรอกอีสานถูกละ 150-200 บาท

สรุปจากการสัมภาษณ์ร้านดาวทอง พบว่า สินค้าที่ขายดีอันดับหนึ่งได้แก่ หมูยอดาวทอง อันดับที่สองคือ กุนเชียง และอันดับที่สาม ได้แก่ ไส้กรอกอีสาน ทำให้เจ้าของธุรกิจมีความพึงพอใจกับรายได้ที่ได้รับในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษา

อันดับที่สามเม็ดเงินรายได้สะพัดสู่ด้านที่พักประมาณ 960 ล้านบาท เห็นได้จากข้อมูลการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(สำนักงานอุบลราชธานี) พบว่า ในส่วนของโรงแรม อพาร์ทเมนต์ ห้องเช่า หอพักรายวันพบว่า ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งที่พักในโรงแรมและตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆโดยรอบตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงเทศกาลงานประเพณีแห่เทียนพรรษา 2554(15-18 กรกฎาคม 2554) อัตราการเข้าพักเฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงที่เดินทางแบบไปกลับอีกจำนวนไม่น้อยกว่า 30,000 คน(ยุพา ปานรอด, สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2555)

ดังนั้นจากการศึกษาข้างต้นพบว่า ร้านค้าและธุรกิจท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ดังเห็นได้จากนักท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดอุบลราชธานีและที่อื่น ๆ รวมถึงชาวต่างชาติก็ต่างนำเงินเข้ามาใช้จ่ายใช้สอยเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาทในช่วง 1-2 วันงานเทศกาลแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีทำให้ร้านขายของที่ระลึกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากปกติเนื่องจากสินค้าเหล่านี้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถนำกลับไปเป็นของฝากได้ ส่วนสินค้าพื้นเมือง เช่น หมูยอ ไส้กรอกขายดีเป็นอย่างมากเนื่องจากได้รับความนิยมเพราะเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่า

การสร้างผลประโยชน์ในส่วนจากรายได้มีเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ในเรื่องรายได้มีตั้งแต่คนขายนํ้าดื่ม คนขายสินค้ารถเข็นต่างๆ และคนขายสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างได้รับประโยชน์โดยทั่วถึงกัน ซึ่งคาดการณ์รายได้ประมาณ 100-200 ล้านบาทที่เกิดเป็นเงินหมุนเวียนในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การผลิตงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรมวัฒนธรรม โดยกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบซึ่งการผลิตอุตสาหกรรมวัฒนธรรมนี้ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆเพื่อให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีมีมาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ เพื่อให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีจุดเด่นจนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติจนในที่สุดเกิดเป็นการสร้างรายได้เชิงพาณิชย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 วันอาสาฬหบูชา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือ ชาวบ้าน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ พระสงฆ์

ต่อมาในยุคการปกครองโดยส่วนกลาง กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในฐานะเจ้าเมืองอุบลราชธานีทรงนำแนวคิดจากส่วนกลางผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกำหนดให้งานบุญเดือน 8 เป็นงานบุญประจำท้องถิ่น และเพื่อเป็นกุศโลบายในการปกครองชาวอุบลให้เกิดความรัก ความสามัคคี ดังนั้นการถวายเทียนพรรษาจึงเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว รูปแบบของเทียนพรรษาเป็นประเภทมัดรวมติดลาย ประเภทหล่อเทียนพรรษาขนาดใหญ่ผิวเกลี้ยง ตกแต่งรอบเทียนพรรษาด้วยดอกผึ้งจนพัฒนาเป็นประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลัก ในส่วนของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและการจัดขบวนแห่เทียนพรรษายังคงเป็นแบบวิถีชาวบ้านเน้นความสนุกสนาน โดยกำหนดให้จัดขึ้น 2 วัน คือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 วันอาสาฬหบูชาและวันแรม 1 ค่ำเดือน 8 วันเข้าพรรษา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษา คือ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ หน่วยงานฝ่ายปกครอง ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและช่างเทียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้เริ่มมีการใช้ไฟฟ้าและตะเกียงน้ำมัน ดังนั้นพระสงฆ์ไม่มีความจำเป็นต้องใช้เทียนพรรษาอีกต่อไปก่อปรกัต้นเทียนพรรษาจุดไฟไม่ได้ ชาวอุบลจึงผลิตต้นเทียนพรรษาอย่างวิจิตรงดงามอันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นเพื่อการประกวดเป็นสำคัญ

ต่อมาในปี พ.ศ.2520 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีอย่างเป็นทางการและได้ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเพื่อส่งเสริมประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในด้านการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยก่อน ซึ่งรูปแบบของเทียนพรรษาในช่วงนี้เป็นประเภทติดพิมพ์และประเภทแกะสลักซึ่งมีความวิจิตรงดงามอลังการแฝงด้วยเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นยังได้รับเทียนพรรษาพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชาวอุบล

ดังนั้นประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจึงถูกทำให้กลายเป็นสินค้าการท่องเที่ยวอันเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น แต่ต่อมาภายหลังเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีได้ถูกยกระดับขึ้นเป็นสินค้าการท่องเที่ยวระดับนานาชาติโดยดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ รวมถึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้มาสู่ระดับท้องถิ่นและจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจได้อีกทางหนึ่ง จึงส่งผลทำให้ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีได้เปลี่ยนผ่านจากการเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นมาสู่ระดับนานาชาติ โดยการสร้างความหมายหรือค่านิยมให้กับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าใจความหมายเนื้อหาและสาระสำคัญของ

งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นแบบสากล นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ระดับนานาชาติโดยจัดให้มีกิจกรรมประติมากรรมเทียนพรรษานานาชาติ(Wax)เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีมากยิ่งขึ้น

สำหรับกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีสามารถพิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงไปของกระบวนการผลิตและกระบวนการบริโภค กล่าวคือ

กระบวนการผลิตประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นการผลิตวัฒนธรรมแบบอุตสาหกรรมวัฒนธรรมโดยกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบและชัดเจน โดยมีภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งได้ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินงานจนทำให้ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีกลายเป็นสินค้าในเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้นเมื่อมีการผลิตสินค้าวัฒนธรรมเกิดขึ้นต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ การถ่ายทอดผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ และการจัดรูปแบบงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีให้มีลักษณะเป็นมาตรฐานเดียวกัน อันเกิดจากแรงกดดันทางโครงสร้างทางสังคมของระบบทุนนิยม ที่มุ่งสร้างสินค้าให้ให้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีผ่านการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเพื่อรับใช้นโยบายการท่องเที่ยวและเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานีให้มีความสอดคล้องกับระบบทุนนิยมที่ทำให้ทุกสิ่งอย่างเกิดการแลกเปลี่ยนเป็นเงินตรา

ดังนั้นประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีจึงเป็นประเพณีหนึ่งที่ถูกนำมาเสนอในรูปแบบการค้าและการจัดรูปแบบของประเพณีแห่เทียนพรรษาที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวและถือว่าการท่องเที่ยวเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการบริโภค ภายในบริบทเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม นอกจากนี้ กระบวนการทำประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีให้กลายมาเป็นสินค้ายังเป็นการผลิตซ้ำทำให้ประเพณียังคงดำรงอยู่แต่มีการสร้างความหมายใหม่ให้แก่ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี และนำเอาประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มารับใช้นโยบายการท่องเที่ยวและเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นและจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของระบบทุนนิยมตามที่มาร์กซ์ได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการใช้สอยเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นไปสู่มูลค่าแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และประเทศ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของอะดอร์โนและฮอว์เคเมอร์ได้พิจารณาต่อมาถึงกระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายมาเป็นสินค้าในบริบทของระบบทุนนิยมยุคใหม่

6.2 ข้อจำกัดในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าประเพณีแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี หลังจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีข้อจำกัดที่สำคัญคือการเข้าถึงข้อมูลของผู้เกี่ยวข้องสำคัญอย่างเช่น ข้อมูลในด้านผลการดำเนินงานจัดงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีรายได้ งบประมาณ หรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถได้ภาพรวมและพัฒนาการของงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาได้ทั้งหมด ต้องอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ปรากฏตามสื่อหรือเอกสารต่างๆ

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในแง่ของกระบวนการทำให้เป็นสินค้าของประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ยังมีมิติอื่นๆที่น่าสนใจอีกหลายมิติ ประกอบกับยังไม่มีคนศึกษาวิจัยในแง่นี้มากนัก เนื่องจากในปัจจุบันแนวคิดทุนวัฒนธรรมถือเป็นบริบทที่สำคัญที่สามารถนำไปวิจัยได้มากมายหลายแง่มุม

ดังนั้นงานวิจัยในครั้งต่อไปผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า ควรที่จะศึกษาถึงผลกระทบของกระบวนการกลายเป็นสินค้าในเชิง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การท่องเที่ยว วิถีชีวิตของคนในชุมชน หรือต่อผู้เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร หรือการนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมาวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคหรือในแง่ของการเปรียบเทียบกับงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาที่มีการจัดขึ้นในจังหวัดอื่นๆ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Heilbroner, R. L. (1985). *The nature and logic of capitalism*. (New York: W.W. Norton).
- Miles, S. (2001). *Social Theory in the real World*. London: Sage.
- Storey, J. (1999). *Cultural consumption and everyday life*. London, UK: Arnold.
- กรมศิลปากร. (2513). นางนพมาศหรือตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ (Vol. พิมพ์ครั้งที่ 4). ธนบุรี:รุ่งวัฒนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). เศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่งเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. (2550). เลิศล้ำเลิศค่า เทียนพรรษาเมืองอุบล. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เจมส์ ฟูลเชอร์ , & ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย, &. (2554). ทุนนิยม: ความรู้ฉบับพกพา. กรุงเทพฯ :โอเพ่นเวิลด์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2541). ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินา ชุณหกาญจน์. (2550). พฤติกรรมการเลียนแบบวัฒนธรรมของวัยรุ่นไทยจากสื่อบันเทิงเกาหลี. เต็ม วิชาคพจนกิจ. (2542). ประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. .
- ทรายทิพย์ อีระเดชพงศ์. (2553). กระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษามวยไทยผ่านสื่อโทรทัศน์.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2544). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). ห้องเที่ยวบุญบั้งไฟอีสาน: บุญบั้งไฟต้องรับใช้ชาวยโสธร ไม่ใช่ชาวยโสธรรับใช้บุญบั้งไฟ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศรีพริ้นติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อวัฒนธรรม ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น กางเกงในและ ฯลฯ. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มติชน. .
- บัณฑิต เชาวกุล และคณะ. (2542). เอกสารประชาสัมพันธ์เทียนเฉลิมพระเกียรติ. ฉบับที่ 1(อุบลราชธานี: อุบลยงสวัสดิ์ออฟเซ็ท).
- บำเพ็ญ ณ อุบล. (2535). อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ประดับ ก้อนแก้ว. (สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2555).
- ประดับ ก้อนแก้ว. (สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2554).
- ประดับ ก้อนแก้ว. (2531). เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี: ประวัติการจัดทำและการประกวด. อุบลราชธานี: กรุงเทพฯ กราฟฟิค.
- ประดับ ก้อนแก้ว. (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2554).
- ประวัติ รัฐธรรมนูญ. (สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2555).

- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2524). ลัทธิมาร์กซ์และสังคมนิยม. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ. (2548). กระบวนการกลายเป็นสินค้าของพิธีกรรมงานศพ.
- พลธรรม จันทร์คำ. (2551). พญานาค: อุดมการณ์ที่เมืองคำชะโนดสู่กระบวนการทำให้เป็นสินค้า.
- พิทักษ์ น้อยวังคลัง. (สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2554).
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2532). จารึกพ่อขุนรามคำแหง: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระวินัยปิฎก เล่ม 4 มหาวรรค ภาค 1 และอรรถกถา. กรุงเทพฯ:เจริญการพิมพ์.
- ยุพา ปานรอด. (สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2555).
- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2546). ทุนวัฒนธรรม: วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วารสารข่าวหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี. (มีนาคม 2545).
- ศิวัช แสงมณี. (สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2555).
- ศูนย์วิจัยกสิกร. (2554). ประเพณีแห่เทียนพรรษาปี '54 : หนุนท่องเที่ยวเมืองอุบลฯ...คึกคัก (มองเศรษฐกิจฉบับที่ 3140).
- สกลฤทธิ์ จันทร์พุ่ม. (2549). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโรงเรียนกวดวิชา.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. (2548). Semiology : สัญลักษณ์ การศึกษาเรื่องเครื่องหมาย.
- สมคิด สอนอาจ. (2548). เล่าขานตำนานเทียน. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- สมชัย เจียรกุล. (2533). ศิลปะการทำเทียนของช่างจังหวัดอุบลราชธานี.
- สมพิศ สอนอาจ. (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2555).
- สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม. (2547). การสื่อสาร และ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี.
- สุขวิชช คุณผล. (2543). ประเพณีแห่เทียนพรรษา คือภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารข่าวหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี. (กรกฎาคม-สิงหาคม 2543): 87.
- เสถียร โกเศศ. (2502). ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล (บางเรื่อง). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์.
- อริชา ชื่นใจ. (2555). แห่เทียนอุบล, เติลนิวส์.
- อังกุล สมคะเนย์. (2553). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี.
- อุบล 200 ปี. (2535). ที่ระลึกงานอุบล 200 ปี. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2528 ที่จังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตร บัญชีบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY